

Opinnäytetyö (YAMK)

Sosionomi

YSOSIS16

2018

Anni Juntunen

PÄIHDEKASVATUSTA OSALLISTAVALLA OTTEELLA

– Lohjan päihdekasvatusmalli

OPINNÄYTETYÖ (YAMK) | TIIVISTELMÄ

TURUN AMMATTIKORKEAKOULU

Sosionomi (YAMK)

11.4.2018 | 66 + liitteet

Ohjaaja: Kari Salonen

Anni Juntunen

PÄIHDEKASVATUSTA OSALLISTAVALLA OTTEELLA

- Lohjan päihdekasvatusmalli

Tässä raportissa kuvataan kehittämishanketta, jonka tavoitteena oli luoda Lohjalle malli, jossa koulujen päihdekasvatuksen toteuttamiseen koulutetaan nuoriso- ja vapaa-ajanohjaajaopiskelijoita. Mallissa haluttiin huomioida sekä päihdekasvattajien että koululaisten osallisuus ja mallista luotiin toiminnallinen ja mukautumiskykyinen erilaisia ryhmiä ja vetäjiä ajatellen.

Toimintaympäristöinä hankkeessa olivat Lohjan kaupungin nuorisotyö, Järnefeltin koulualueen koulut ja Kanneljärven opisto. Hankkeen aikana luotiin päihdekasvatusmalli, johon kuuluvaan päihdekasvattajakurssiin osallistui kuusi nuoriso- ja vapaa-ajanohjaajaopiskelijaa. Ennen kurssia kartoitettiin koululaisten näkemyksiä toimivasta päihdekasvatuksesta, jonka tueksi haettiin teorioita ja aiemmin kehitettyjä malleja. Niiden pohjalta koottu oppituntipohja testattiin useamman ryhmän kanssa.

Kurssi toteutettiin neljänä päivänä, jonka jälkeen päihdekasvattajat toteuttivat itse suunnittelemaansa oppituntikonaisuuksia neljässä eri alakoulussa kuudensien luokkien oppilaille. Näistä tunteista koottiin myös palautetta.

Hankkeessa kerätyn tiedon pohjalta päihdekasvatuksen tulee olla toiminnallista, oikea-aikaista, riittävän laajaa ja pitkäkestoista. Osallistujien pitää saada itse tuottaa tietoa ja oppituntien tulee olla monipuolisia, jolloin kaikki voivat saada tunneilla onnistumisen kokemuksia. Päihdekasvatustuntien pitää sisältää myös sosiaalista vahvistamista.

Hankkeessa luotiin päihdekasvattajakurssi sisältöineen ja materiaaleineen. Lisäksi samanaikaisesti suunniteltiin ja toteutettiin ehkäisevän päihdetyön 15 osaamispisteen opintokokonaisuus verkko-opinnoiksi yhdessä Kanneljärven opiston kanssa. Siinä keskeisenä osana on tämä Päihdekasvatusta osallistavalla otteella – malli.

ASIASANAT:

Ehkäisevä päihdetyö, päihdekasvatus, päihteet, kasvatus, nuoret, osallisuus, toiminnallisuus

MASTER'S THESIS | ABSTRACT

TURKU UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Social Services

2018 | 66 + attachments

Tutor: Kari Salonen

Anni Juntunen

ACTIVE PARTICIPATION IN SUBSTANCE EDUCATION

- Substance education model of Lohja

This report describes a development project designed to create a model for Lohja, where youth and leisure instructor students are trained in the implementation of schools for substance abuse education. The model wanted to take into account the involvement of both substance educators and schoolchildren, and it was created to be functional and adaptable for different groups and leaders.

The work environment of the project was the youth work of the Lohja City, the Järnefelt School District Schools and the Kanneljärvi College. During the project, a substance abuse education model was created, involving six youth and leisure instructors participating in the substance abuse course. Prior to this course, students' views on active substance abuse education were surveyed, supported by theories and previously developed models. The lesson learned from them was tested with several groups.

The course was implemented on four days, after which the substance educators completed the lessons they planned themselves in four different primary schools of the sixth grade students. Feedback from these lessons was also collected.

Based on the information gathered in the project, substance abuse education must be functional, timely, sufficiently extensive and long-lasting. Participants should be able to generate information themselves, and the lessons must be versatile so everyone can get experiences of success with the lessons. In-substance education sessions must also include social reinforcement.

The project created a substance abuse course with content and materials. In addition, in the same time, a study module for preventive substance abuse work 15 was developed and implemented in the field of online learning together with Kanneljärvi College. It is an integral part of this Substance education model of Lohja.

KEYWORDS:

Substance use prevention, Substance education, youth, participation, actions

SISÄLTÖ

KÄYTETYT LYHENTEET TAI SANASTO	7
1 JOHDANTO	8
2 KEHITTÄMISHANKKEEN TAVOITTEET JA TOIMINTAYMPÄRISTÖT	9
2.1 Kehittämishankkeen lähtökohdat	9
2.2 Kehittämishankkeen toimintaympäristöt	9
2.3 Kehittämishankkeen tavoite ja kehittämistehtävät	13
3 PÄIHDEVALISTUKSESTA PÄIHDEKASVATUKSEEN	15
3.1 Valistuksen ja kasvatuksen eroavaisuus	15
3.2 Ehkäisevän päihdetyön määritelmä	16
3.3 Laatu ehkäisevässä päihdetyössä ja päihdekasvatuksessa	19
3.4 Päihdekasvatusta tutkitusti	22
4 NUORUUS JA PÄIHTEET	24
4.1 Päihteet	24
4.2 Päihdekasvatuksen ajankohtaisuus nuoruudessa	24
4.3 Koulu päihdekasvatuksen ympäristönä	26
4.4 Nuorten päihteiden käyttö	27
4.5 Nuorten osallisuus päihdekasvatuksessa	28
5 KEHITTÄMISHANKKEEN ETENEMINEN	30
5.1 Tutkimuksellinen ja toiminnallinen kehittäminen	30
5.2 Hankkeen eteneminen ja aikataulu	31
5.3 Käytetyt menetelmät	33
5.4 Ideasta hankkeeksi	37
5.5 Tarpeiden kartoitus	38
5.6 Päihdekasvattajakurssin ensimmäinen versio	40
5.7 Päihdekasvattajakurssi vol2	45
5.8 Jatkokehittäminen ja ehkäisevän päihdetyön verkko-opinnot	45
6 PÄIHDEKASVATTAJAKURSSIN TUOTOS	47
6.1 Päihdekasvattajakurssin toteutus	47
6.2 Oppitunnit kouluilla	48

6.3 Mitä jäi käteen?	50
6.4 Eettiset pohdinnat	54
7 YHTEENVETO JA POHDINTA	56
LÄHTEET	62

LIITTEET

Liite 1. Päänteiden määrittely tässä työssä
Liite 2. Hankkeen aikataulu, toimijat, menetelmät ja tuotokset
Liite 3. Palautekysely oppitunneista
Liite 4. Päihdekasvattajakurssi palautekysely
Liite 5. Koekäyttö: Päihdekasvatus Nummi 31.1.2017
Liite 6. Asiantuntijoiden kommentti pyyntö
Liite 7. Päihdekasvattajakurssi etäsuoritukset
Liite 8. Päihdekasvattajakurssin toteutuminen arvioinnilla
Liite 9. Päihdekasvattajakurssin PowerPoint esitykset

KUVAT

Kuva 1. Päihdekasvatus tuntien koekäyttö Nummi 31.1.2017.....	39
Kuva 2. Päihdekasvattajakurssilla työskenneltiin yhteistyössä.....	43
Kuva 3. Unelmointia.....	44
Kuva 4. Oppilaiden osallisuus oppitunneilla.....	50
Kuva 5. Päihdekasvattajakurssin opas.....	51
Kuva 6. Ehkäisevä päihdetyö verkko-oppimisympäristössä.....	52
Kuva 7. Kurssin etenemisen kuvaus.....	52
Kuva 8. Opintomoduuleihin on upotettu luennot.....	53

KUVIOT

Kuvio 1. Lohjan kaupungin organisaatio (Lohja 2018).....	11
Kuvio 2. Valistuksen ja kasvatuksen erot (Soikkeli ym. 2012).....	15
Kuvio 3. Ehkäisevän päihdetyön tasot (Mukaillen Preventiimi 2012 ja Normann ym. 2016).....	17
Kuvio 4. Ehkäisevän päihdetyön vaikutuskohteet ja toteutustasot (Soikkeli & Warsell 2013).....	18
Kuvio 5. Laatutähti työkalu EPT:n laadun varmistamiseen (Soikkeli & Warsell 2013).....	20
Kuvio 6. Laatutyön muistilista (Mukaillen Soikkeli & Warsell 2013, 35).....	22
Kuvio 7. Kehittämishankkeen eteneminen.....	32
Kuvio 8. Päihdekasvattajakurssi 1. kurssipäivä.....	40

Kuvio 9. Päihdekasvattajakurssi 2. kurssipäivä.....	41
Kuvio 10. Päihdekasvattajakurssi 2. kurssipäivä jatkuu.	41
Kuvio 11. Päihdekasvattajakurssi 3. kurssipäivä.....	42
Kuvio 12. Päihdekasvattajakurssi 4. kurssipäivä.....	43
Kuvio 13. Lohjan päihdekasvatusmalli.	61

KÄYTETYT LYHENTEET TAI SANASTO

Lyhenne	Lyhenteen selitys
EPT	Ehkäisevä päihdetyö
Luksia	Länsi-Uudenmaan koulutuskuntayhtymä
Nuva	Nuoriso- ja vapaa-ajanohjaaja opiskelija
OSP	Osaamispiste
Preventiimi	Preventiimi on valtakunnallinen nuorisoalan ehkäisevän päihdetyön osaamiskeskus (toiminta loppuu syksyyn mennessä uuden osaamiskeskuksen myötä)

1 JOHDANTO

Tässä raportissa kuvataan kehittämishanketta, jonka tavoitteena oli luoda Lohjalle malli, jossa koulujen päihdekasvatukseen toteuttamiseen koulutetaan nuoriso- ja vapaa-ajanohjaajaopiskelijoita. Mallissa haluttiin huomioida sekä päihdekasvattajien että koululaisten osallisuus ja mallista luotiin toiminnallinen ja mukautumiskykyinen erilaisia ryhmiä ja vetäjiä ajatellen.

Toimintaympäristöinä hankkeessa oli Lohjan kaupungin nuorisotyö, Järnefeltin koulualueen koulut ja Kanneljärven opisto. Kehittämishankkeen vetovastuussa oli päihdetyöntekijän sijaisuutta loppuvuoden 2016 ja kevään 2017 hoitanut nuoriso-ohjaaja Anni Juntunen. Muina toimijoina olivat nuorisotyön esimiehet, koulujen rehtorit, nuoriso- ja vapaa-ajanohjaajaopiskelijat, koululaiset, fokusryhmät nuorisotaloilta ja työryhmä, joka suunnitelti ja toteutti samaan aikaan ehkäisevän päihdetyön verkko-opintokokonaisuuden. Kehittämistyö alkoi syksyllä 2016 taustatyöllä ja helmikuussa toteutettiin ensimmäinen päihdekasvatuskurssi, johon osallistui kuusi opiskelijaa. Verkko-opintojen pilottiryhmä pääsi testaamaan alustaa ja opistokokonaisuutta joulukuussa 2017 ja ensimmäinen opiskelija arvioitiin helmikuussa 2018.

Kappaleessa kaksi on kuvattu kehittämistyön tavoitteet, taustat ja toimintaympäristöt. Seuraavassa kappaleessa on esitelty mitä ehkäisevä päihdetyö on ja millä tasoilla sitä tehdään. Ehkäisevän päihdetyön laatuun ja sen varmistamiseen tutustuttiin seuraavaksi. Myös tutkittua tietoa päihdekasvatuksesta on otettu mukaan. Kappaleessa neljä painopiste on teorioissa, nuorissa ja päihteissä. Päihteet on esitelty yleisellä tasolla. Yleisellä tasolla on esitelty myös se, miten päihteet näkyvät nuorten elämässä. Päihdekasvatus on oikea-aikaista nuoruuden aikana, jolloin uudet asiat kiinnostavat ja kaveripaine on suuri. Ympäristönä koulu on paras ja luonnollisin tapa tavoittaa kaikki ikäryhmän lapset ja nuoret. Osallisuus on koko kehittämistyön keskeisin ajatus.

Viidennessä kappaleessa kuvataan kehittämistyötä, sen tutkimuksellisuutta ja toiminnallisuutta sekä kehittämistyössä käytettyjä menetelmiä ja tiedonhankinta tapoja. Aikataulu ja hankkeen eteneminen vaihe vaiheelta on raportoitu seuraavaksi. Kappaleessa kuusi on puolestaan kuvattu kehittämistyön tulokset ja tuotokset sekä eettinen pohdinta. Viimeinen kappale vetää yhteen koko kehittämishankkeen eli vastattiinko asetettuihin kehittämistehtäviin ja hankkeen tavoitteisiin.

2 KEHITTÄMISHANKKEEN TAVOITTEET JA TOIMINTAYMPÄRISTÖT

2.1 Kehittämishankkeen lähtökohdat

Lohjalla on vain yksi päihdetyöntekijä, jonka vastuulla on kaikkien koulujen 6.- ja 8.-luokkalaisten päihdekasvatustunnit ja -vanhempainillat sekä yhteistyö 2. asteen oppilaitosten kanssa. Lisäksi työntekijä tekee myös asiakastyötä. Haluamme tarjota Lohjalla enemmän ja parempaa päihdekasvatusta. Tämän johdosta joudumme miettimään sitä, miten sen toteutamme. Olemme jo aiemmin osallistaneet alueelliset nuorisohjaajat toteuttamaan 6.-luokkalaisten päihdekasvatustunteja. Heidän työaikaansa ei kuitenkaan voi käyttää niin laajan päihdekasvatuksen toteuttamiseen kuin tarvetta olisi. Nuorisotyöllä on ollut vuosia hyvää ja toimivaa yhteistyötä oppilaitosten kanssa. Yksi näistä oppilaitoksista on Kanneljärven opisto. Tässä kehittämishankkeessa heidän opiskelijoitaan osallistetaan päihdekasvatukseen ja sen toteuttamiseen.

Laki ehkäisevän päihdetyön järjestämisestä (523/2015) määrää ehkäisevän päihdetyön kuuluvan kaikille. Laissa määrätään seuraavasti: ”Kunta huolehtii ehkäisevän päihdetyön tarpeen mukaisesta organisoinnista alueellaan ja nimeää ehkäisevän päihdetyön tehtävistä vastaavan toimielimen”. Tämän toimielimen yksi tehtävä on ”esittää ja edistää ehkäisevän päihdetyön toimia kunnan hallinnossa, erityisesti sosiaali- ja terveydenhuollossa, sivistys-, liikunta- ja nuorisotoimessa sekä elinkeinotoimessa”. Eli ehkäisevä päihdetyö ei kuulu vain oppilaitoksille ja nuorisotyölle vaan laajasti kunnan kaikille toimijoille. (Laki ehkäisevän päihdetyön järjestämisestä 523/2015)

2.2 Kehittämishankkeen toimintaympäristöt

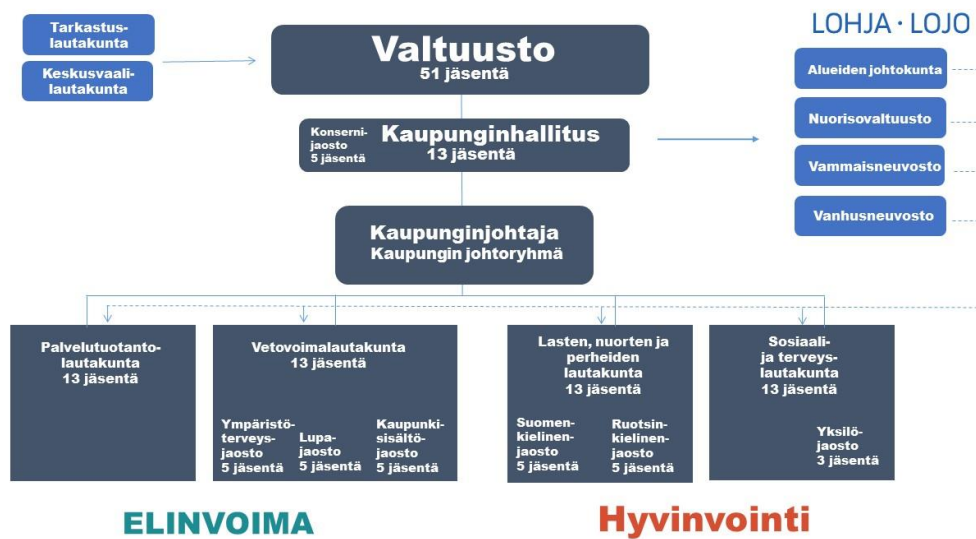
Työskentelin koko hankkeen ajan Lohjan kaupungin nuorisotyössä päihdetyöntekijänä. Kehittämishankkeessa olivat mukana Kanneljärven opisto, Järnefeltin yläkoulu sekä siihen oppilaita lähettävät alakoulut. Testioppilaitoksina käytin Nummen yläkoulua ja Lukasian valmentavaa ryhmää.

Lasten, nuorten ja perheiden palvelut / nuorisotyö

Lohjan kaupungin nuorisotyö toteuttaa nuorisolain 1 §: n mukaisesti nuorisotyötä, jonka tavoitteena on nuorten kasvun ja itsenäistymisen tukeminen, aktiivisen kansalaisuuden ja sosiaalisen vahvistamisen edistäminen sekä nuorten kasvu- ja elinolojen parantaminen. Lohjan kaupungin nuorisotyö on aktiivinen ja monialaisesti kehittyvä palveluiden tuottaja, joka välittää kasvavan kaupunkinsa lapsista ja nuorista. Nuorisotyö toimii Lohjan kaupungin lasten, nuorten ja perheiden palveluiden alaisuudessa. Nuorisotyön asioista vastaa lasten, nuorten ja perheiden lautakunta. (Lohjan nuorisotyö 2018) Kiilakosken (2015) mukaan nuorisotyö parhaimmillaan on ajassa etenevä pitkäkestoinen prosessi, jossa nuorta tuetaan, vahvistetaan sosiaalisesti, oppimiseen ohjaamista ja kasvattamista. Tämä tehdään nuoren myötä ja kanssa eläen, tukien nuorten ryhmäsuhteita ja kasvua ryhmän avulla. (Kiilakoski 2015, 22-23.)

Nuorisotyöllä on henkilöstöä (koko- ja osa-aikainen) yhteensä noin 45. Nuorisotaloja on tällä hetkellä käytössä kahdeksan. Alueellisen nuorisotyön (talotyö) lisäksi nuorisotyöllä on kohdennettua erityisnuorisotyötä ja etsivää nuorisotyötä sekä nuorisotyöpajatoimintaa. Nuorisotyöllä on myös päihdetyöntekijä, joka vastaa koulujen päihdekasvatuksesta, päihdetyön koordinoinnista, asiakastyöstä ja työn kehittamisestä. Kaikki nuorisotyön toiminnot toimivat osana monialaista nuorten palvelukeskusta, Nuorisokeskusta. Nuorisokeskus perustettiin vuonna 2017, jolloin saman katon alle sijoitettiin erilaisia nuorten palveluita, yhden luukun ja matalan kynnyksen periaatteella.

Lohjan kaupungissa toteutettiin organisaatiouudistus (kuvio 1) ja vuoden 2017 alussa nuorisopalvelut-yksikkö lakkasivat olemasta, nuorisotyö ei. Uudessa organisaatiossa nuorisotyö sijoittuu hyvinvointitoimialaan ja siellä lapset, nuoret ja perheet palvelualueeseen. Alueellinen nuorisotyö sijoittui organisaatiouudistuksen myötä sujuvan arjen prosesseihin ja kouluikäisten palveluiden alle. Kohdennettu nuorisotyö siirtyi haasteita arjessa prosessiin ja etsivä nuorisotyö, nuorisotyöpaja ja päihdetyö siirtyivät osittain tuettuun arkeen ja osittain haasteita arjessa prosesseihin. Uuden organisaation tarkoitus on tarjota asiakkaille joustavia palveluita ja kehittää prosesseja joustaviksi, helposti lähestyttäviksi ja tehokkaiksi. Nuorisotyö liittyi myös samaan palvelukokonaisuuteen koulun ja sosiaalityön kanssa. Tämä tehostaa yhteistyötä ja nostaa nuorisotyön arvostusta.

Kuvio 1. Lohjan kaupungin organisaatio (Lohja 2018).

Ehkäisevä päihdetyöntekijä

Ehkäisevä päihdetyö on tarkoitettu 13–29-vuotiaille lohjalaisille ja Lohjalla opiskeleville nuorille ja nuorille aikuisille sekä nuorten kanssa toimiville ammattilaisille. Päihdetyöntekijään voi ottaa yhteyttä silloin kun huoltajalla, työntekijällä tai nuorella herää huoli nuoren päihteidenkäytöstä tai jos nuori itse haluaa vähentää päihteidenkäyttöään. Yhteyttä voi ottaa, jos kaipaa tietoa tai neuvontaa ajankohtaisista päihdeilmiöistä tai muista päihdeasioista. Yhteyttä voi ottaa myös, jos oppilaitoksessa tai opiskelijaryhmässä on syytä epäillä päihteidenkäyttöä tai päihdeilmiön leviämistä.

Toiminta on ennaltaehkäisevää ja varhaisen puuttumisen yksilö- ja pienryhmätyötä. Yhteydenotto toimii matalalla kynnyksellä ja työskentely pyritään aloittamaan jo seuraavalla viikolla. Yksilöasiakastyössä työskentely aloitetaan kartoittamalla nuoren tilannetta ja päihteidenkäyttöä. Jatkotyöskentely muotoutuu nuoren tarpeiden mukaan ja tarvittaessa yhteistyössä muiden toimijoiden kanssa esimerkiksi työparityöskentelynä. Nuori tai koko perhe myös jatko-ohjataan tarpeen vaatiessa muihin palveluihin. Päihdetyöhön voi ohjata nuoren, vaikka nuori olisikin jo osallistunut muuhun erityisnuorisotyön palveluihin (esim. Omin jaloin- työskentelyyn). Alaikäisen nuoren kohdalla ohjaava taho on yhteydessä nuoren huoltajiin, ohjaa päihdetyöhön huoltajien luvalla sekä luovuttaa nuoren ja huoltajien yhteystiedot.

(kuvaus ehkäisevästä päihdetyöstä vanhemmille ja yhteistyötahoille, Lohjan kaupungin oma esite)

Kanneljärven opisto

Kanneljärven Opisto on Kanneljärven Kansanopiston Kannatusyhdistys ry:n ylläpitämä sitoutumaton kansanopisto. Kampuksella toimii Kanneljärven Opisto ja Kanneljärven Opiston oppisopimustoimisto. Kanneljärven Opisto järjestää nuoriso- ja vapaa-aika-alan ammatillista koulutusta, alan täydennyskoulutusta, vapaan sivistystyön koulutusta ja peruskoulun lisäopetusta. Kanneljärven Opisto tarjoaa myös erinomaiset puitteet kursseille, kokouksille ja leireille luonnonkauniissa ympäristössä Hormajärven rannalla. (Kanneljärven opisto 2017.)

Kehittämishankkeessani on tarkoitus kouluttaa nuoriso- ja vapaa-ajanohjaajaopiskelijoita toimimaan päihdekasvattajina peruskoululaisille. Opistolla voi opiskella nuoriso- ja vapaa-ajanohjauksen perustutkinnon (180 op), nuoriso- ja vapaa-ajanohjauksen näyttötutkinnon monimuotokoulutuksena sekä oppisopimuksen. Kokeiluryhmään helmikuussa 2017 sain mukaan kuusi opiskelijaa, joista osa opiskeli aikuispuolella monimuotokoulutuksessa ja osa perustutkintoa. Verkko-opintojen pilottiryhmässä aloitti kahdeksan opiskelijaa marraskuun 2017 alussa. Lähiopetuspäivän pidin heidän pyynnöstään joulukuun puolella välissä.

Järnefeltin koulualueen koulut

Lohjan opetustoimi tarjoaa laadukkaan, kaikille avoimen ja yhtenäisen oppimispolun. Opetustoimen toiminta-ajatuksena on edistää oppimaan oppimista ja antaa hyvä kasvatustarpeelliset tiedot ja taidot turvallisessa ja kannustavassa oppimisympäristössä. Toiminnan arvoina ovat avoimuuden, vastuullisuuden, oikeudenmukaisuuden, tuloksellisuuden ja luovuuden edistäminen. Peruskoulun oppilas käy pääsääntöisesti koulua omalla koulualueellaan kotiaan lähimpänä olevassa koulussa. Oppilaan kouluksi voidaan osoittaa myös muu alueen koulu tai jokin yhteisistä luokista, mikäli se on tarkoituksenmukaista opetuksen järjestämiseksi. (Lohja 2017).

Lohja on jaettu kuuteen yläkoulualueeseen ja Järnefeltin kouluun oppilaat tulevat Virkkalasta, Maksjoelta, Karjalohjalta ja Inkoosta. Inkoosta ostaa yläkouluopetuksen Lohjan kaupungilta. Oppilaita Järnefeltin yläkoulussa on noin 500.

Järnefeltin koulualue valikoitui kehittämishankkeeni kokeilualueeksi, koska olen tehnyt vuosia yhteistyötä heidän kanssaan. Tämä johtuu siitä, että Karjalohjan nuoret siirtyivät sinne yläkouluun jo ennen kuntaliitosta. Koulussa ollaan aina valmiita kokeilemaan erilaisia toimintamalleja, jos ne hyödyttävät koulun oppilaita, eivätkä liikaa häiritse koulun arkea. Rehtori on kehittämismyönteinen ja saa aina opettajat mukaan erilaisiin projekteihin. Järnefeltiin oppilaita syöttävät alakouluista Risti, Rauhala ja Karjalohja kuudennen luokan oppilaiden osalta. Nämä kuudennen luokan oppilaat olivat myös päihdekasvattajien pilotoinnin kohderyhmänä.

2.3 Kehittämishankkeen tavoite ja kehittämistehtävät

Avainasemassa kehittämishankkeessani on ehkäisevä päihdetyö, päihdekasvatus ja nuorten osallisuus. Tarkoitukseni on kartoittaa jo olemassa olevia menetelmiä, toteuttaa laajasti päihdekasvatusta ja tutkia/kokeilla mitkä mallit voisivat toimia Lohjalla. Tarkoitus on osallistaa sekä päihdekasvatuksen saajia tekemällä ennakkoon kyselyä ja haastatteluja, millainen päihdekasvatus heidän mielestään on toimiva, että tulevia päihdekasvattajia eli Kanneljärven opistolla opiskelevia tulevia nuorisohjaajia. Lohjan tarpeisiin kehitettyä mallia kokeiltiin Järnefeltin yläkoulussa kahdeksaluokkalaisilla ja kuudesluokkalaisilla Ristin, Rauhalan, Karjalohjan ja Sammatin alakouluissa.

Kehittämishankkeeni kehittämistehtävänä oli luoda Lohjalle malli, jolla toteuttaa koulujen päihdekasvatusta osallistamalla nuorisohjaajia ja vapaa-ajanohjaajia päihdekasvattajiksi. Malli räätälöitiin joustavaksi ja monipuoliseksi, jotta päihdekasvatuksen kohteena olevien koululaisten erityistarpeet ja osallisuus voitiin huomioida paremmin. Pilotoinnin jälkeen mallia alettiin muokata verkko-opinnoiksi ja verkko-opintojen pilottiryhmä aloitti marraskuussa 2017. Päihdekasvattajilta saatujen kokemusten jälkeen muokkaamme verkko-opintoja vielä lopulliseen versioon ja kevään 2018 aikana avataan 15 osp kurssi koko Suomen käyttöön.

Kokonaisuus palvelee 2. asteen oppilaitoksia, koska heidän opintosuunnitelmaan kuuluu päihdekasvatus ja lisäksi nuorisohjaajien ja vapaa-ajanohjaajien tulee suorittaa oh-

jausharjoitteluja. Päihdekasvatusmallista hyötyvät myös peruskoulut, jotka saavat entistä enemmän parempaa ja laadukasta päihdekasvatusta oppilailleen. Jos päihdekasvattajien vetämät oppitunnit saadaan toimimaan, niin päihdetyöntekijän työaikaa vapautuu asiakastyöhön, konsultaatioon ja koulutukseen. Lisäksi uudet verkko-opinnot mahdollistavat koulutuksen myös kaikille muille. Tämä tulee lisäämään ehkäisevää päihdetyötä laajemminkin.

Kehittämistehtävät

1. Kartoittaa nuorilta millainen päihdekasvatus heidän mielestään olisi toimivaa.
2. Selvittää millaisilla menetelmillä nuoret saadaan huomaamaan omat suojaavat tekijät ja huomioimaan niiden tuomat mahdollisuudet sanoa päihteille ”ei”.
3. Osallistaa opiskelijat suunnittelemaan ja toteuttamaan laadukkaita päihdekasvatuskokonaisuuksia alakoululaisille ja yläkoululaisille.
4. Tarjota peruskoululaisille enemmän, monipuolisempaa ja laadukkaampaa päihdekasvatusta, jossa huomioidaan myös sosiaalinen vahvistaminen.
5. Vaikuttaa opiskelijoiden omaan päihdeasenteeseen ja lisätä myös heidän tietämystään.

3 PÄIHDEVALISTUKSESTA PÄIHDEKASVATUKSEEN

3.1 Valistuksen ja kasvatuksen eroavaisuus

Valistus kalskahtaa vanhakantaiselle holhoavalle sanalle, joka antaa kuvan tiedon kaatamisesta ihmisille. Kasvatus taas nähdään kokonaisvaltaisena toimintana. Molemmat termit ovat kuitenkin käyttökelpoisia ja kuvaavat ehkäisevää päihdetyötä ainakin osittain. Soikkeli (2002) luonnehtii valistusta parhaimmillaan ajatuksia ja keskustelua synnyttäväksi tilanteeksi, jossa valistaja ottaa tiedon jakajan roolin, mutta antaa kohteen muodostaa itse oman kantansa asiaan (Soikkeli 2002, 29). Kiilakoski (2010, 146) kuvaa päihdekasvatuksen ja valistuksen eroa seuraavasti: ”Juuri ihmisten elämäntilanteiden huomioiminen ja heidän toimijuutensa korostaminen erottaa aidon kasvatuksen pelkästä pakkosyötöstä, tallentamisesta ja tiedon päähän kaatamisesta.”

Kuvio 2. Valistuksen ja kasvatuksen erot (Soikkeli ym. 2012).

Hirsijärvi ja Huttunen (1995) ovat määritelleet kasvatuksen kolmesta näkökulmasta. Ne ovat kasvatussociologinen, jossa kasvatus nähdään sosiaalistamisella yhteisöön ja erilaisiin ryhmiin, filosofinen antropologinen, jossa kasvatus nähdään ihmislajin kehittymi-

senä täyteen ihmisyyteen ja kasvatopsykologinen, jossa kasvatusta on persoonallisuuden kehittämistä kasvattajan ja kasvatettavan vuorovaikutuksessa. He näkevät kasvatuksen pitkäaikaisena, jatkuvana ja monipuolisena vaikuttamisena, jonka taustalla on sivistyksen ideaali ja tavoitteena persoonallisuuden syntyminen. (Hirsjärvi & Huttunen 1995, 32, 40.) Heinonen (1989, 67) on puolestaan määritellyt kasvattajan ”ihmiseksi, joka vaikuttaa toisen ihmisen persoonallisuuden kasvuun tarkoituksella edistää kehitystä”. Juuri nämä kaksi, tarkoituksellisuus ja tavoitteellisuus erottavat kasvattajan kaikista kasvuun tahtomattaan ja tiedostamattaan vaikuttavista henkilöistä.

3.2 Ehkäisevän päihdetyön määritelmä

Laki ehkäisevän päihdetyön järjestämisestä (523/2015) tuli voimaan 1.12.2015. Lain mukaan ehkäisevään päihdetyöhön kuuluu alkoholi-, tupakka-, huume- ja rahapelihaittojen ehkäisy. Lain tavoitteena on edistää terveyden ja hyvinvoinnin tasa-arvoa, varmistaa ehkäisevän päihdetyön edellytykset koko maassa sekä tukea erityisesti kuntia ja alueita kehittämään ehkäisevää päihdetyötä.

Syitä tehdä ehkäisevää päihdetyötä löytyy yksilö-, yhteisö- ja yhteiskuntatasolta. Suomessa kulutetaan sataprosenttista alkoholia 10,8 litraa henkilöä kohden vuodessa yli 15-vuotiaiden toimesta ja sen lisäksi alkoholin käytön aiheuttamat haitat maksoivat julkiselle sektorille arviolta 0,9–1,1 miljardia euroa vuodessa. Alkoholiriippuvaisten työkyvyttömyysriski on nelinkertainen. Huumeiden käytön aiheuttamat haitat maksoivat julkiselle sektorille noin 400 miljoonaa euroa. Viimeisen 20 vuoden aikana jotain huumausainetta elämänsä aikana käyttäneiden osuus on kolminkertaistunut. Tupakointi on edelleen yksi suurimmista väestöryhmien terveyseroja aiheuttavista tekijöistä ja tupakoinnin aiheuttamat haitat maksavat vuodessa noin 290 miljoonaa euroa. (Markkula 1.6.2016; THL (a) 2018)

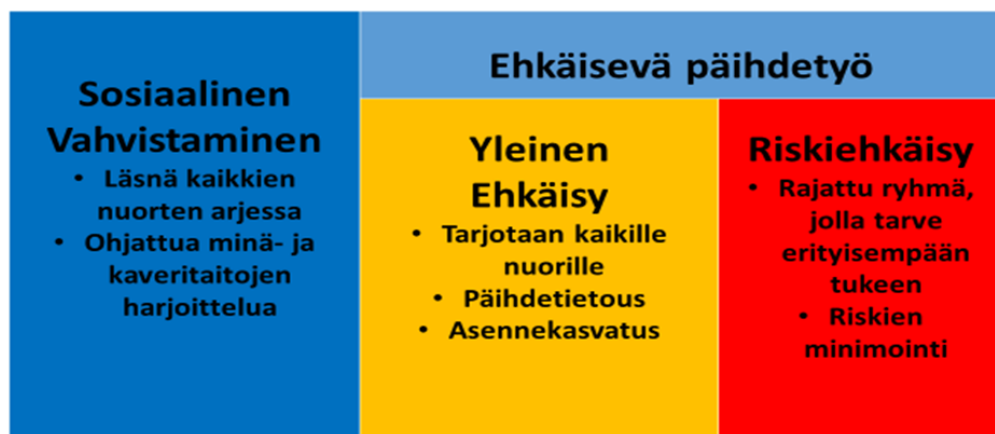
Ehkäisevällä päihdetyöllä pyritään ehkäisemään ja vähentämään päihteiden käyttöä vaikuttamalla päihteiden saatavuuteen ja hintaan, päihteitä koskeviin tietoihin ja asenteisiin sekä päihteiden käyttötapoihin. EPT:n keinoin vaikutetaan lisäksi päihteiden ongelmakäyttöä luoviin olosuhteisiin sekä sitä tukevaan kulttuuriin. Kokonaisuuteen kuuluu yksilöiden terveyttä suojaavat toimet, objektiivisen tiedon välittäminen, yhteisön normeihin ja arvoihin vaikuttaminen ja kehittämistyö. (Soikkeli & Warsell 2013, 48.) Tapion (2013, 18) mukaan nuorisoerityistä ehkäisevää päihdetyötä on kaikilla yhteiskunnan sektoreilla tehtävä nuorten hyvinvointia, kasvua ja kehitystä tukeva ja turvaava työ. Edellyttäen että se

jollakin tavalla vahvistaa nuorten suojaavia tekijöitä tai ehkäisee ja vähentää riskitekijöitä.

Preventiimin tukimateriaalissa nuorisolan ehkäisevän päihdetyön määritelmässä työ sisältää nuorten sosiaalisen vahvistamisen, yleisen ehkäisyn ja riskiehkäisyn. Yleisessä ehkäisyssä annetaan ajankohtaista tietoa nuoren kokemusmaailmaan sovelletusti. Samalla on tärkeää varmistaa ymmärrys, joka vastaa heidän kokemusmaailmaa ja että nuorten osallisuus toteutuu päihdeasioita käsiteltäessä. Nuori saa apua ja ohjausta häntä koskettaviin asioihin ja eteen tuleviin kysymyksiin. (Varjonen 2015, 42.)

Ehkäisevällä päihdetyöllä tarkoitetaan niitä toimia, jotka pyrkivät vaikuttamaan päihdeidenkäyttöön ja/tai vähentämään jo syntyneitä haittoja yksilön, lähipiirin kuin koko yhteiskunnankin näkökulmasta. ”Ehkäisevä päihdetyö on toimintaa, jonka tavoitteena on; edistää terveyttä, turvallisuutta ja hyvinvointia. Tämä toteutetaan edistämällä päihdeettömiä elintapoja, ehkäisemällä ja vähentämällä päihdehaittoja, lisäämällä päihdeilmiön ymmärrystä ja hallintaa sekä toteuttaa ja edistää perus- ja ihmisoikeuksien toteutumista päihteisiin liittyvissä kysymyksissä” (THL- Ehkäisevän päihdetyön laatukriteerit, työryhmämuistio 25.1.2006.)

Ehkäisevän päihdetyön tasot, joita tässä työssä käsitellään ovat sosiaalinen vahvistaminen ja ehkäisevän päihdetyön yleinen ehkäisy.

Kuvio 3. Ehkäisevän päihdetyön tasot (mukailten Preventiimi 2012 ja Normann ym. 2016).

Ehkäisevää päihdetyötä ohjataan valtakunnallisella tasolla (THL), toteutusvastuu on kunnilla yhdessä muiden paikallisten toimijoiden kanssa. Ehkäisevän päihdetyön vaikuttamiskohteita kunnissa ovat esimerkiksi kouluissa tapahtuvat päihdekasvatustunnit, joissa vaikutetaan yksilötasolla sekä tietoihin ja asenteisiin että suojaaviin ja riskitekijöihin.

Kuvio 4. Ehkäisevän päihdetyön vaikutuskohteet ja toteutustasot (Soikkeli & Warsell 2013).

Osallistavassa päihdekasvatusmallissa huomioidaan ja käsitellään kaikki edellä mainitut tasot. Yksilötason lisäksi olemme ottaneet osaksi tunteja vaikutukset muihin, esimerkiksi perheenjäseniin sekä ympäristöön ja yhteiskuntaan. Tämä toteutuu tehtävässä, jossa mietitään, ovatko päihteet oma asia. Tehtävässä käsitellään päihteiden käytön vaikutusta lähisuhteisiin ja naapurustoon. Pääpaino on kuitenkin pidetty yksilössä, sillä kasvatettavat ovat sen ikäisiä, että heidän elämänsä pyörii pääosin heissä itsessään ja nykyhetkessä.

Maunu (2014,202) on määritellyt ehkäisevän päihdetyön ensisijaiseksi tavoitteeksi ja lähtökohdaksi tarjota nuorille valmiuksia tavoitella sitä, mitä he tavoittelevat päihteiden käytöllään, mutta kestävämmässä ja paremmassa muodossa. Palkitsevat ja vahvat sosiaaliset kokemukset tuotuna nuorten arkeen ilman päihteitä heikentävät nuorten syytä käyttää päihteitä ja parantavat heidän elämänlaatua. Tämän osoittaa myös Islannissa tehty ansiokas työ nuorten päihteiden käytön vähentämiseksi. Siellä nuorille tarjotaan

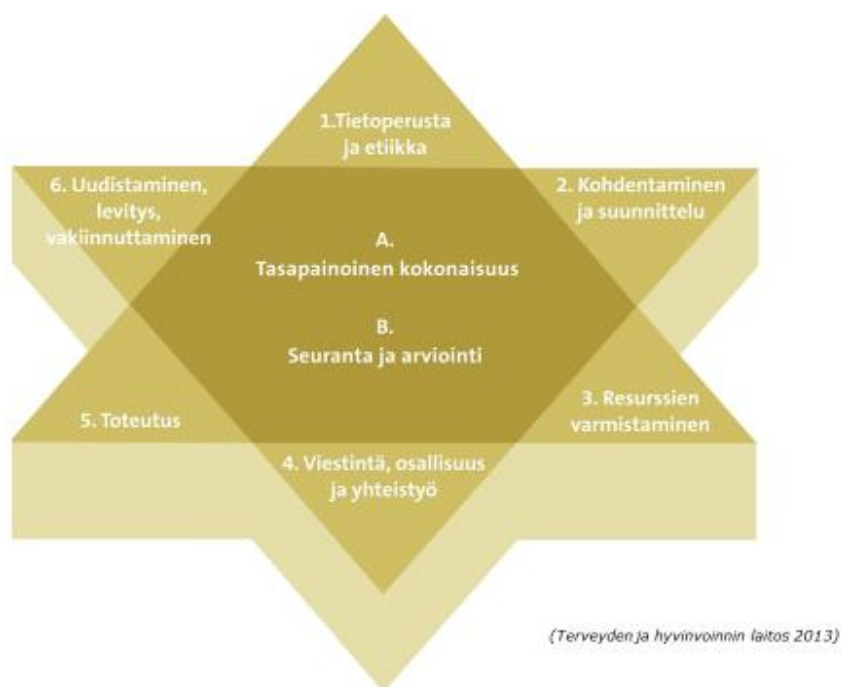
paljon harrastusmahdollisuuksia sekä aktiviteetteja, joissa nuori saa onnistumisen kokemuksia, elämyksiä ja yhteisöllisyyttä. Islannissa 15–16-vuotiaiden nuorten juominen on vähentynyt vuoden 1998 kuukauden aikana humalassa olleista 42 %:sta vuoteen 2016 mennessä 6 %:iin. (YLE 2017.)

Inkinen (2012, 164-168) on koonnut kahdeksan teesin ohjeistuksen, kuinka lapsen ja nuoren matka kohti omaa elämää on tasaisempaa. Teesit ovat: ”Panosta lapsen ja nuoren turvalliseen kasvuympäristöön, tue vanhempia heidän kasvatustehtävässään, tunnista oma päihdekasvattajuutesi, tiedosta toimintaympäristösi, ole eettisesti herkkä, kohdtaa kunnioittavasti, perusta päihdekasvatuksesi tietoon ja vahvista perheen merkitystä.” Näitä voitaneen pitää perusteltuina lähtökohtina ehkäisevää päihdetyötä suunniteltaessa ja toteutettaessa.

3.3 Laatu ehkäisevässä päihdetyössä ja päihdekasvatuksessa

Euroopan päihdetyön keskus EMCDDA (European Monitoring Centre for Drugs and Drug addictions) on määritellyt Euroopan ehkäisevän päihdetyön laatu kriteerit. Laadukkaassa työskentelyssä vaiheessa yksi arvioidaan tarpeet ja vaiheessa kaksi olemassa olevat resurssit. Ohjelman laatimisen jälkeen siirrytään intervention suunnitteluun. Resursseja hallinnoimalla ja liikuttelemalla mahdollistetaan toiminta, jolle varmistetaan seuranta. Tasolla seitsemän sitten tehdään loppuarviointi, jonka jälkeen on vielä huolehdittava toiminnan parantelamisesta ja levittämisestä. Vain toteuttamalla jokaisen tason huolellisesti, voidaan taata ehkäisevän työn laatu. (EMCDDA, 2011. 36, 83-229.)

Jotta ehkäisevän päihdetyön arvostus ja uskottavuus kasvavat, on työn oltava laadukasta, eettisesti suunniteltua ja tulosten oltava mitattavissa/todennettavissa. Laatutähteä kiertämässä esittelee visuaalisen apuvälineen laadukkaan työn suunnitteluun, toteutukseen ja arviointiin. Laatutyöllä ja laadunhallinnalla pystytään varmistamaan, että yhteisö kykenee tuottamaan asiakkaiden ja kohderyhmän tarpeiden ja toiveiden mukaisia palveluita. (Jokinen 2006, 11; Soikkeli & Warsell 2013, 5-8.)

Kuvio 5. Laatutähti työkalu EPT:n laadun varmistamiseen (Soikkeli & Warsell 2013).

Laatutähdessä on esitetty laadukkaan ehkäisevän päihdetyön kahdeksan eri tehtävää. Keskellä eli tähden ytimessä olevat tasapainoinen kokonaisuus ja seuranta ja arviointi on pidettävä koko suunnittelun ajan mielessä. Vaikkei kaikkiin kahdeksaan sakaran asiaan voikaan aina vaikuttaa, on ne tärkeää ottaa huomioon. (Soikkeli & Warsell 2013, 10.)

Laatutähden kiertäminen alkaa sakarasta yksi eli tietoperusta ja etiikka. Asiantuntijatyön lähtökohtana ja ytimenä on tietoperusta. Työntekijällä on oltava riittävä tietämys päihdeistä, päihdetyöstä, terveyden edistämisestä sekä hänen tulee tuntea eri työmenetelmiä ja toteutustapojen vaikuttavuudesta. Tietoperusta ei synny vain tutkitusta tiedosta vaan hiljaisella tiedolla on suuri osa päihdekasvatuksessa ja sen on oltava vankkaan kokemukseen perustuvaa. Ehkäisevässä päihdetyössä on muistettava aina huolehtia myös etiikan toteutumisesta. Tärkein yleinen periaate on vahingoittamattomuus. Tietysti on huolehdittava ihmisen perusoikeuksista, työn on oltava vapaaehtoista, leimaamatonta ja osallistujien mielipiteenvapautta tulee kunnioittaa. Toiminnoissa on lisäksi turvattava osallistujien turvallisuus, sekä fyysinen että psyykinen. (Jokinen 2006, 11; Soikkeli & Warsell 2013, 17-19).

Kohdentaminen ja suunnittelu ovat sakaran kaksi ydin. Ensimmäiseksi tulisi varmistaa, että toiminta on kohdistettu oikeisiin kohderyhmiin ja tarpeisiin. Ennaltaehkäisylle on aina

tarvetta lasten ja nuorten parissa, vaikkei vielä olisi esillä mitään ongelmia. Toimintaympäristöstä riippuen toimintoja voidaan kohdentaa tavoitteiden mukaisesti. Tavoite on muutos kohderyhmän päihteiden käytössä, käytön haitoissa, elinoloissa tai tiedoissa ja asenteissa, joka saadaan aikaan, sillä toiminnolla, jota ollaan tekemässä. Suunnittelussa seuraavaksi valitaan menetelmät, joiden pitää olla perusteltavissa tutkimustiedolla. Tässä vaiheessa on myös tärkeää miettiä millä tasolla ehkäisevää päihdetyötä tehdään ja mihin halutaan vaikuttaa. (Soikkeli & Warsell 2013, 28-29.)

Sakarassa kolme varmistetaan tarvittavat resurssit, jotta saavutetaan tavoitteet. Resursseja ovat toteuttajien lisäksi kohderyhmä, yhteisö ja muut sidosryhmät. Ehkäisevän päihdetyön onnistuminen on riippuvainen näiden sitoutumisesta ja halukkuudesta tehdä tavoitteiden eteen töitä. Henkilöstöllä on myös oltava riittävät tiedot ja taidot ehkäisevän päihdetyön toteuttamiseen. (Soikkeli & Warsell 2013, 28-29.)

Viestintä, osallisuus ja yhteistyö ovat sakaran neljä avainsanat. Kaikki yhteistyötahot on otettava mukaan suunnittelun alusta asti, jotta työllä on vaikuttavuutta. Tässä vaiheessa on hyvä kartoittaa muut vastaavat toiminnot, jotta yhteistyöstä voidaan tehdä toisiaan täydentävää eikä päällekkäistä. Laadukas ehkäisevä päihdetyö on monialaista verkostotyötä. Yhteistyöverkoston toimijat tuovat omaa osaamistaan ja erityistaitojaan yhteiseen koriin päämäärän saavuttamiseksi. (Soikkeli & Warsell 2013, 30-31.)

Sakarassa viisi siirrytään toteutukseen, jota arvioidaan jatkuvasti. Arvioinnin kohteena on toiminnan tavoitteen toteutuminen, kohderyhmän näkemys toiminnan mielekkyydestä ja kuinka hyvin suunnitelmissa pysytään. Toteutuksessa on oltava valmius tehdä korjausliikkeitä ja tarvittavia muutoksia. Isoissa hankkeissa on resurssien puitteissa suositeltavaa käyttää pilotointia. (Soikkeli & Warsell 2013, 33.)

Kuudennessa sakarassa päätetään toiminnan jatkamisesta, muuttamisesta tai lopettamisesta. Kaikkien yhteistyötahojen näkemykset kerätään ja toiminnasta tehdään loppuraportti. Uudistamista tehdään tarvittaessa. Tulosten levittäminen ja hyvien toimintojen vakiinnuttaminen ovat tärkeät elementit. Toiminto tulee pystyä kytkemään ehkäisevän päihdetyön pysyviin rakenteisiin. (Soikkeli & Warsell 2013, 34.)

Kuvio 6. Laatutyön muistilista (Mukaillen Soikkeli & Warsell 2013, 35).

3.4 Päihdekasvatusta tutkitusti

Maunu (2012, 146, 156-157) toteaa, että vaikuttavassa nuorille suunnatussa päihdekasvatuksessa puheen tulee olla samansuuntaista nuorten arvomaailman kanssa. Nuorten kokemuksiaan ja näkemyksiään on kunnioitettava ja päihdekasvatuksen ymmärtäminen on tehtävä nuorille mahdollisimman helpoksi. Hyvä keino on tarjota päihdetietoa heidän omalla kielellään ja sopivina annoksina (Pylkkänen & Vuohelainen 2012, 51). Tästä syystä omassa mallissa halusin päihdekasvattajaksi aikuisia nuoria ja oppituntien ajoittuvan jatkumoksi eikä kaikkea tietoa tarjota kerralla.

Tutkimukset osoittavat, että valistuksella voidaan vaikuttaa ihmisten tietoihin ja asenteisiin, mutta ei käyttäytymiseen, ainakaan pitkäaikaisesti. Koulujen ehkäisyohjelmat ja joukkotiedotuskampanjat eivät ole kustannusvaikuttavia, sillä ne eivät vaikuta alkoholin käyttöön tai haittoihin. Kuitenkin on osoitettu, että esimerkiksi kiinnostus tupakointiin vähenee vuosi vuodelta 14 ikävuoden jälkeen. Tästä syystäkin on perusteltua toteuttaa ehkäisevää päihdetyötä, vaikkei sillä saavutettaisi pitkäaikaisia tuloksia. Jos tarjotaan oikea-aikaisesti oikeille ikäryhmille kohdistettua päihdekasvatusta, sillä voidaan vähentää päihdehaittoja. (Soikkeli 2012, 37-38.)

Soikkeli (2012) on määritellyt laatupiirteitä, jotka sisältyvät onnistuneisiin koulujen päihdekasvatusohjelmiin. Niitä ovat mm. vuorovaikutteiset menetelmät, joissa on tilaa keskustella ja esittää omia ajatuksia, sosiaalisen vaikuttamisen mallit kuten elämäntaitomalli (life skills) sekä ohjelman riittävä kesto ja intensiivisyys. Tärkeää on myös kohderyhmän osallistaminen suunnitteluun ja toteutukseen, sillä se lisää viestinnän uskottavuutta ja ymmärrettävyyttä. Ohjelma on hyvä kohdistaa sekä laillisiin että laittomiin päihteisiin. Lisäksi viestintä tulee sovittaa monenlaisille yleisöille ja on tunnettava oma kohderyhmä ja puhuteltava heitä. (Soikkeli 2012, 38-39.)

Pirkanen (2007, 19-25) tutkii varhaisen puuttumisen mallia koulu- ja opiskeluterveydenhuoltoon. Tutkimuksessa kohderyhmäksi on valittu 14-18-vuotiaat nuoret, koska he elävät tärkeää kehityksellistä siirtymävaihetta nuoruudesta nuorten aikuisten maailmaan. Tässä vaiheessa he omaksuvat raittiuden ja päihteisiin liittyvät asenteet ja käyttäytymismallit. Päihteidenkäyttöön vaikuttavina tekijöinä tutkimuksessa on esitelty mm. voimavarat ja taustatekijät, vahvistava vanhemmuus, aikuisten asenteet ja suhtautuminen, ystävien merkitys.

Tutkimuksen mukaan suomalaisten kannabiksen käyttö on verraten harvoin tapahtuvaa ja luonteeltaan satunnaista. Noin 35 000 suomalaista käyttää kannabista vähintään kerran viikossa. Vuoteen 2004 verrattuna päivittäiskäyttö on pysynyt ennallaan mutta viikoittaiskäyttö on kaksinkertaistunut. Polttaminen on kannabiksen suosituin käyttötapa ja käytetyin kannabistuote on marihuana. Kotikasvatus on lisääntynyt ja tutkimuksen mukaan puolet kannabista vuoden aikana käyttäneistä tunsikin jonkun kannabiksen kasvatajan tuttavapiirissään. Tyypillinen kannabiksen käyttäjä on nuori tai nuorehko kaupungissa asuva mies, joka polttaa satunnaisesti kavereiden kanssa heidän tarjoamaa ja usein kotikasvattamaa marihuanaa. Käyttö luokitellaan viihdekäytöksi ja siihen liittyy runsasta alkoholin käyttöä. (Hakkarainen & Karjalainen, 2017. 29-30).

4 NUORUUS JA PÄIHTEET

4.1 Päihteet

Tässä kehittämishankkeessa valitsimme päihdekasvatustunneilla käsiteltäviksi päih-teiksi tupakkatuotteet, alkoholin ja huumausaineet, joissa pääpaino on kannabiksessa. Nämä valikoitiin siksi, että ne ovat Suomen lainsäädännössä alaikäisiltä kiellettyjä tuot-teita ja nuorten yleisimmin käytettyjä päihteitä. Jan Holmberg (luento Karjaalla 29.8.2017) määritteli päihdeaineet seuraavasti; Aine tai valmiste, joka vaikuttaa fyysisiin tai psyykkisiin toimintoihin ja käytetään päihtymystä aiheuttavien ominaisuuksiensa vuoksi. Hänen esityksessään mukana olivat huumausaineet, alkoholi, tupakka, lääkkeet ja liuottimet sekä kaasut. (Holmberg 2017; Päihdelinkki 2018.). Tupakka, alkoholi ja kan-nabis ovat nuorten yleisimmät ensimmäisenä käyttämät päihteet (Rogers & Goldstein 2012, 43).

Tähän työhön on valittu päihteet, jotka ovat Suomessa kiellettyjä alle 18-vuotiailta. Tu-pakkalain (549/2016) 53 § mukaan tupakkatuotteita ja nikotiininesteitä ei saa myydä tai muutoin luovuttaa eikä välittää alle 18-vuotiaille. Alkoholinlaki (1102/2017) 37 § määritel-lään, ettei alkoholijuomaa saa myydä eikä muutoin luovuttaa vähittäismyynnissä tai an-niskelussa alle 18-vuotiaalle. Huumausainelaki (373/2008) säättää, että Suomessa on huumausaineiden yleiskielto eli niiden tuotanto, valmistus, tuonti Suomeen, vienti Suo-mesta, kuljetus, kauttakuljetus, jakelu, kauppa, käsittely, hallussapito ja käyttö ovat kiel-letty. Näihin lakeihin nojaten, voidaan siis olettaa, ettei tämän kehittämishankkeen koh-deryhmällä tulisi olla halussaan näitä määriteltyjä päihteitä. Tarkemmin tässä työssä käy-tetty päihteiden määrittely löytyy liitteestä 1.

4.2 Päihdekasvatuksen ajankohtaisuus nuoruudessa

Nuoruuteen kuuluu uteliaisuus ja nuoret suhtautuvat uteliaasti kaikkeen uuteen ja erilai-seen. Nuoret ovat kuulleet päihhteistä ja nähneet aikuisten ja muiden nuorten päihteiden käyttöä. He haluavat itse ottaa selvää kuinka iso juttu alkoholi ja muut päihteet ovat. (Rogers & Goldstein 2012, 42.) Kaveripiirin vaikutus on nuoruudessa suurta ja jopa kiel-

teiset asenteet päihteisiin voivat muuttua sosiaalisten suhteiden vuoksi. Tällöin sellaisetkin nuoret, joilla on vankka vastustus päihteille, voivat aloittaa päihteiden käytön. (Jenkins 2006. 29-30.)

Nuoruus on vaihe, jossa lapsesta muodostuu aikuinen, jolla on yksilöllinen ulkomuoto, persoonallisuus ja sosiaalinen ympäristö. Nuoruuden aikana ihminen selkeyttää oman elämänsä merkitystä. Nuoruuden kesto elämänvaiheena vaihtelee yksilöittäin ja kulttuurittain. Myös eri aikakaudet vaikuttavat nuoruuden merkityssisältöihin. Nuoruuden aikana kasvetaan sekä fyysisesti, psyykkisesti että sosiaalisesti. Tällöin nuorella on mahdollisuus muokata itseään ja ympäristöään aikuisuuteen sopivaksi. Nuoruuteen kuuluu myös normaalit kehityskriisit. (Aaltonen ym. 2003, 13-14.)

Oppiminen nuoruudessa on tärkeää. Nuorelle tulee opettaa taitoja elinikäiseen oppimiseen, muutoksen sietokykyä ja hänen edellytetään kasvavan oman elämänsä ja oppimisensa subjektiksi. Nuoren tulisi saavuttaa lähdekriittisyys ja kysymysten esittämisen taito. Tärkeää on nuoren oma aktiivisuus ja tavoitteiden asettelu ja joustavuus toiminnassa. Oppiminen onnistuu parhaiten, kun nuoren tavoitteet ovat selkeät ja hän löytää mielekkyyden niihin pyrkimiseen. (Aaltonen ym. 2003, 69-70.)

Varhaisnuoruudessa vanhempien ja kavereiden sanomisesta ja tekemisestä koetaan vahvasti. Nuori on kehitysvaiheessa, jossa syntyy tarve etsiä voimakkaita elämyksiä ja uusia voimakkaita kokemuksia ja samaan aikaan impulssien säätelylle tarpeelliset aivoalueet ovat keskeneräiset. Tästä syystä monet nuoret ajautuvat uteliaisuuttaan tekoihin, joita eivät itsekään ymmärrä. Nuorelle on myös tärkeää tovereiden mielipiteet ja hyväksyntä. Varhaisnuoruudessa nuoren on vaikea sanoa ”ei”, jos hänelle tarjotaan päihteitä tai yllytetään tekemään jotain muuta tyhmää. Tällöin ajaututaan helposti päihdekokeiluihin. Näistä syistä aikuisten velvollisuus on suojella nuorta hänen omilta impulsseiltaan. (Lappalainen-Lehto ym. 2008, 43, 63; Sinkkonen 2010, 42-44.)

Impulsiivisuus taas johtuu hormonaalisesta toiminnasta. Nuori käyttää kavereitaan viiteryhmänä vanhemmistaan irtautumiseen. Nuoruuden kapinointi on tapa irtautua vanhemmista omaksi yksilökseen. (Veijola & Willman 2005, 68; Viljamaa 2017, 19). Impulsiivisuus ja nuoruuden ärsykenälkäisyys puolestaan ovat riskitekijöitä ajautua päihdekokeiluihin. Suomen Akatemian tutkimuksen mukaan impulsiivisuus, aggressiivisuus ja hyperaktiivisuus ennustavat tupakoinnin aloittamista varhaisessa vaiheessa ja tämä taas on

riskitekijä huumeiden kokeilemiseen. Jos tupakoinnin aloittaa 12-vuotiaana on 26 kertainen riski huumeiden käytön aloittamiseen ennen 17 ikävuotta, jos verrataan tupakoimattomaan nuoreen. (Viljamaa 2017, 66-67.)

4.3 Koulu päihdekasvatuksen ympäristönä

Kaikki nuoret käyvät peruskoulua eli koulu on luonnollinen ympäristö tarjota päihdekasvatusta. Koulussa tehtävää ehkäisevää päihdetyötä on kaikki koulutyön ja –ympäristön kehittäminen paremmin päihteiltä ja päihdehaitoilta suojaavaksi. Kaikki terveydellisten ja sosiaalisten ongelmien ehkäisy kuuluu koulun tapaan toimia ja olla olemassa eikä se ole erityinen projekti. Suomessa päihdekasvatus kuuluu terveystiedon opetukseen, mutta luonnollisesti se kuuluu myös muiden oppiaineiden opetukseen. Opetuksen lisäksi ”hyvä koulunpito” on tärkeää. Siihen sisältyvät oppilashuollon palvelut, yhteistyö kotien kanssa ja koko kouluympäristön muuttaminen yhä turvallisemmaksi ja paremmin nuorten kasvua tukevaksi. Koulussa tehtävässä ehkäisevässä päihdetyössä ei tarvitse aina edes mainita sanaa päihde, vaan päihdeopetus ja –kasvatus tulee olla osa koulun muuta opetusta ja kasvatusta. (EMCDDA 2011, 20; Soikkeli 2012, 23-26; Soikkeli & Warsell 2013, 12-15.) Nuoret itse pitävät koulua luontevana paikkana päihdekeskusteluille. Nuoret odottavat tulevansa kuulluksi ja että heitä kohdataan tasavertaisina keskustelijoina. (Kylmänen 2005, 27.)

Hipin (2001, 558) mukaan tutkimusten perusteella voidaan sanoa, että onnistuneessa päihdevalistuksessa keskitytään vanhempiin, opettajiin ja harrastusten ohjaajiin. Nuorille suunnatun valistuksen tulee olla enemmän kuin yksittäinen oppitunti, joka vaan käynnistää nuoressa mielenkiinnon ja prosessoinnin, jota hän sitten jatkaa yhdessä ystäviensä kanssa. Onnistunut päihdevalistus on pidempikestoista ja aiheeseen pitäisi pureutua useampien aineiden tunnilla ja monesta näkökulmasta. Tästä syystä tässä päihdekasvatusmallissa oppitunteja on useampia ja opettajille esitetään toive jatkaa aiheen käsittelyä oppilaiden kanssa. Oppilaitosten tulee myös tukea opiskelijoiden osallisuutta päästä suunnittelemaan ja toteuttamaan ehkäisevää päihdetyötä (EPT-ohjelma 2015, 26).

Nuoruus on myös oppimisen aikaa. Yksilö oppii kokemuksen kautta ja oppiminen on prosessi, jossa osaaminen syntyy yksilön kokemuksia muokkaamalla. Tässä prosessissa yksilö hankkii tietoa, taitoja, asenteita, kokemusta ja kontakteja, jotka sitten johtavat muutokseen hänen toiminnassaan (Sydänmaanlakka 2004, 51). Näitä tietoja, taitoja

ja kokemuksia pyrimme päihdekasvatuksessa tarjoamaan ja vaikuttamaan nuorten asenteisiin. Tarjoamme samalla tietoa ihmisistä keiden puoleen nuoret asioineen voivat kääntyä. Tavoitteenamme on, että vaikutamme positiivisesti nuorten toimintaan ja jopa myönteisiin muutoksiin toiminnassa.

4.4 Nuorten päihteiden käyttö

Suomessa yleisimmin käytetty laillinen päihdeaine on alkoholi. Laittomista päihteistä eniten käytetään kannabista. Päihtymistarkoituksissa käytetään myös lääkkeitä. (Homborg 2010, 19.) Sama tulos on nähtävissä kaikissa ikäryhmissä.

THL:n tilastoraportin (41/2017) mukaan nuorten eli 14–20-vuotiaiden päivittäinen tupakointi on vähentynyt. Kun vuonna 2017 päivittäin tupakoi 16-vuotiaista pojista 6 prosenttia ja tytöistä 7 prosenttia, olivat vastaavat osuudet vuonna 2005 tytöillä 27 prosenttia ja pojilla 23 prosenttia. Kouluasteen mukaan tarkasteltuna ammatillisten oppilaitosten opiskelijoista päivittäin tupakoi huomattavasti useampi kuin lukiolaisista. Myös nuuskan päivittäinen käyttö on yleisempää ammatillisten oppilaitosten opiskelijoiden kuin lukiolaisten keskuudessa. Nikotiinia sisältäviä sähkösavukkeita käytti päivittäin perusopetuksen 8.- ja 9.-luokkalaisista pojista neljä prosenttia ja lukiolaisista kaksi prosenttia. Näyttää kuitenkin sille, että nuuska ja sähkösavukkeet ovat yleistymässä. (THL (b) 2018.)

Kouluterveyskyselyn 2017 mukaan täysin raittiita 8.- ja 9.-luokkalaisia on koko maassa 61,7%, lukiolaisista (mukana vain 1. ja 2. vuosiluokan oppilaat) 35,1 % ja ammattikoululaisista 26,4 %. Tosi humalassa vähintään kerran kuussa on puolestaan ollut 10,2 % 8.- ja 9.-luokkalaisista, 18,3 % lukiolaisista ja 28,1 % ammattikoululaisista. Kannabista tai marihuanaa oli kokeillut ainakin kerran 7,5 % 8.- ja 9.-luokkalaisista, 11,6 % lukiolaisista ja 20,6 % ammattikoululaisista. (THL (c) 2018.)

Asenteita päihteitä kohtaan kysyttiin myös. Perusopetuksen 8.- ja 9.-luokkalaisista joka neljäs hyväksyi oman ikäisten tupakoinnin tai nuuskaamisen. Lähes 40 % hyväksyi ikäistensä sähkösavukkeen käytön. Alkoholin käytön ikäisiltään vähäisissä määrin hyväksyy hiukan yli puolet ja humalaan asti juomisen joka neljäs. Ikäistensä marihuanan tai kannabiksen polttamisen hyväksyy kuitenkin vain 10,8 %. (THL (c) 2018.)

4.5 Nuorten osallisuus päihdekasvatuksessa

Lainsäädännön mukaan lasten ja nuorten tulee saada vaikuttaa itseään koskeviin asioihin kehitystään vastaavasti. Maininnat lasten ja / tai nuorten osallisuudesta tai vaikuttamismahdollisuutta on kirjattu ainakin seuraaviin lain kohtiin; perustuslain 6 § 3 momentti (lapsia on kohdeltava tasa-arvoisesti yksilöinä ja heidän tulee saada vaikuttaa itseään koskeviin asioihin kehitystään vastaavasti), kuntalain 27 § (kuntalaisilla ja palvelun käyttäjillä tulee olla mahdollisuus osallistua ja vaikuttaa kunnan toimintaan), nuorisolain 8 § (nuorille tulee järjestää mahdollisuus osallistua paikallista ja alueellista nuorisotyötä ja politiikkaa koskevien asioiden käsittelyyn ja nuoria on kuultava heitä koskevissa asioissa). perusopetuslain 47 a § (opetuksen järjestäjän tulee edistää oppilaiden osallisuutta ja huolehtia, että oppilailla on mahdollisuus osallistua koulun toimintaan ja kehittämiseen sekä ilmaista mielipiteensä oppilaiden asemaan liittyvistä asioista) ja lastensuojelulain 8 § (lapsille, nuorille ja lapsiperheille tarkoitettuja palveluja järjestettäessä ja niitä kehitettäessä on kiinnitettävä erityistä huomiota lasten ja nuorten tarpeisiin ja toivomuksiin).

Nuorten osallisuus on nuorisolaissa (1285/2016) määritelty yhdeksi lain keskeisimmistä tavoitteista yhdessä kasvun tukemisen ja nuorten kasvu- ja elinolojen parantamiseksi. Suomen Nuorisoyhteistyö Allianssi määrittelee internet-sivuillaan osallisuuden mahdollisuudeksi vaikuttaa, kokemukseksi olla osa yhteisöä – olkoon se lähiympäristö, koulu tai harrastusryhmä (Allianssi 2018).

Osallisuus ja osallistuminen ovat lähellä toisiaan, sillä osallistumalla yhteisön toimintaan voi kokea osallisuuden tunnetta. Osallisuutta saavuttaakseen nuorten tulee päästä tekemään ja olemaan asiantuntijoita eikä vain olemaan suunnittelun tai osallistumisen kohteena toiminnoissa. Omaa elämää koskeviin päätöksiin ja asioihin vaikuttaminen sekä kohtalostaan vastaaminen, lisäävät elämänhallintaa ja osallisuutta. (Ali-Melkkilä 2010, 140-141.)

Päihdekasvatuksen keskeisimpiä seikkoja on nuorten osallisuus ja huomioiminen. Nuoret tulee ottaa mukaan päihdekasvatuksen suunnitteluun ja toteutukseen aktiivisina toimijoina ja heiltä löytyy siihen valmiuksia ja halua (Kylmänen 2005, 28). He voivat tuottaa tietoa, eikä vain passiivisesti ottaa sitä vastaan. Tällöin päihdekasvatuksesta tulee nuorille omakohtaista, merkityksellistä ja siten vaikuttavaa. Tärkeää on luoda osallisuuden

mahdollistava ympäristö ja aito tasavertainen vuorovaikutus nuorten ja kasvattajan välille. Nuori siis nähdään aktiivisena toimijana. (Pylkkänen & Vuohelainen 2012, 57.) Osallistaminen vaatii päihdekasvattajalta herkkää korvaa ja kykyä vetäytyä itse syrjään, kun aika on kypsä. Avoin keskustelu voi synnyttää oivalluksia, jotka kantavat ja suojaavat nuorta arjen valinnoissa. Osallisuuden tunne on kuitenkin subjektiivinen, joten osallisuuden kokemusta ei aina synny, vaikka prosessi olisi antanut mahdollisuuden siihen. (Ali-Melkkilä 2010, 138-139.)

5 KEHITTÄMISHANKKEEN ETENEMINEN

5.1 Tutkimuksellinen ja toiminnallinen kehittäminen

Tutkimuksellisen kehittämistoiminnan asetelma perustuu siihen, että tutkimus palvelee kehittämistä. Tutkivassa työotteessa puolestaan on tyypillistä se, että tunnustetaan kehitettävää työtä tekevien kyky ja oikeus tietämiseen. (Toikko & Rantanen 2009, 155-157.) Toimintatutkimuksen tavoitteena on tuottaa tietoa käytännön kehittämiseksi. Siinä tutkitaan ja parannetaan erityisesti ihmisen sosiaalista toimintaa, joka pohjaa vuorovaikutukseen. Toimintatutkimuksessa teoria ja käytäntö yhdistyvät. Toimintatutkimus on yleensä ajallisesti rajattu kehittämis- tai tutkimusprojekti, jossa suunnitellaan ja toteutetaan uusia toimintatapoja. Toimintatutkimus eroaa perinteisestä tutkimuksesta siinä, että se tavoittelee käytännön hyötyä ja käyttökelpoista tietoa, ei niinkään halua selvittää miten asiat ovat tai luoda havaintojen perusteella teoreettista tietoa. Toimintatutkija ei ole ulkopuolinen vaan osallistuu tutkimaansa toimintaan, tästä johtuen myös tutkijan oma kokemus sekä havainnot ovat osa tutkimusmateriaalia. (Toikko & Rantanen 2009, 30-31; Heikkinen ym. 2010, 15-16,19.)

Toimintatutkimus on osallistavaa tutkimusta, joka on tilanteeseen sidottua ja yleensä yhteistyötä vaativaa. Siinä pyritään myös vastaamaan johonkin käytännön toiminnassa havaittuun ongelmaan tai kehittämään olemassa olevaa käytäntöä paremmaksi. Tutkimuksen kohteena on sosiaalinen käytäntö, joka on altis muutoksille. Toiminta etenee suunnittelun, toiminnan havainnoinnin ja reflektoinnin spiraalisena kehänä, jossa jokaista vaihetta toteutetaan sekä suhteistetaan toisiinsa systemaattisesti ja kriittisesti. Osallistujat ovat jokaisessa vaiheessa vastuussa toiminnastaan sekä muille osallistujille, että itselleen. (Metsämuuronen 2008, 29 - 30.) Toimijalähtöisessä kehittämisessä mukaan otetaan myös asiakkaat ja kehittämiselle on ominaista ennakoimattomuus, prosessimainen eteneminen ja yhteistoiminnallinen dialogi (Seppänen-Järvelä 1999, 196). Yhteistoiminnallisessa kehittämisessä kaikki hankkeeseen osallistujat eli kehittäjä, käyttäjät ja toimijat osallistuvat yhdessä kehittämiseen omasta näkökulmastaan toimien (Toikko & Rantanen 2009, 91).

Toimintatutkimuksessa tutkija on keskeisessä roolissa muutoksen organisoinnissa ja itsekkin osa tutkimuksen kohdetta. Hän vaikuttaa oleellisesti tutkittaviin ja ilmiöön ja on mukana muutosprosessissa (syklissä), jonka toteuma myös varmistetaan. (Kananen

2014, 24.) Kanasen (2014, 22) on määritellyt toimintatutkimuksen teorian ja käytännön vuorovaikutuksessa olevaksi eli abduktioksi ja sen tarkoitus on muutos ja vaikuttaminen. Toimintatutkimuksessa tutkijan rooli on aktiivinen toimija ja tiedonkeruu menetelmät ovat lähinnä laadullisia ja tutkimuskysymykset lähinnä avoimia.

Toimintatutkimus on prosessi, joka tähtää toiminnan muuttamiseen ja kehittämiseen entistä paremmaksi. Tarkoituksena on kehittää uusia taitoja tai uutta lähestymistapaa johonkin tiettyyn asiaan sekä ratkaista ongelmia, joilla on yhteys johonkin käytännölliseen ongelmaan. Se sopii hyvin sellaisiin tilanteisiin, joissa pyritään toiminnan avulla muuttamaan jotain ja samanaikaisesti lisäämään sekä ymmärrystä, että tietoa muutosta kohtaan. Tutkija kuuluu kehittämishankkeen sisäpuolelle eli itse systeemiin. (Anttila 2007, 135 - 136.)

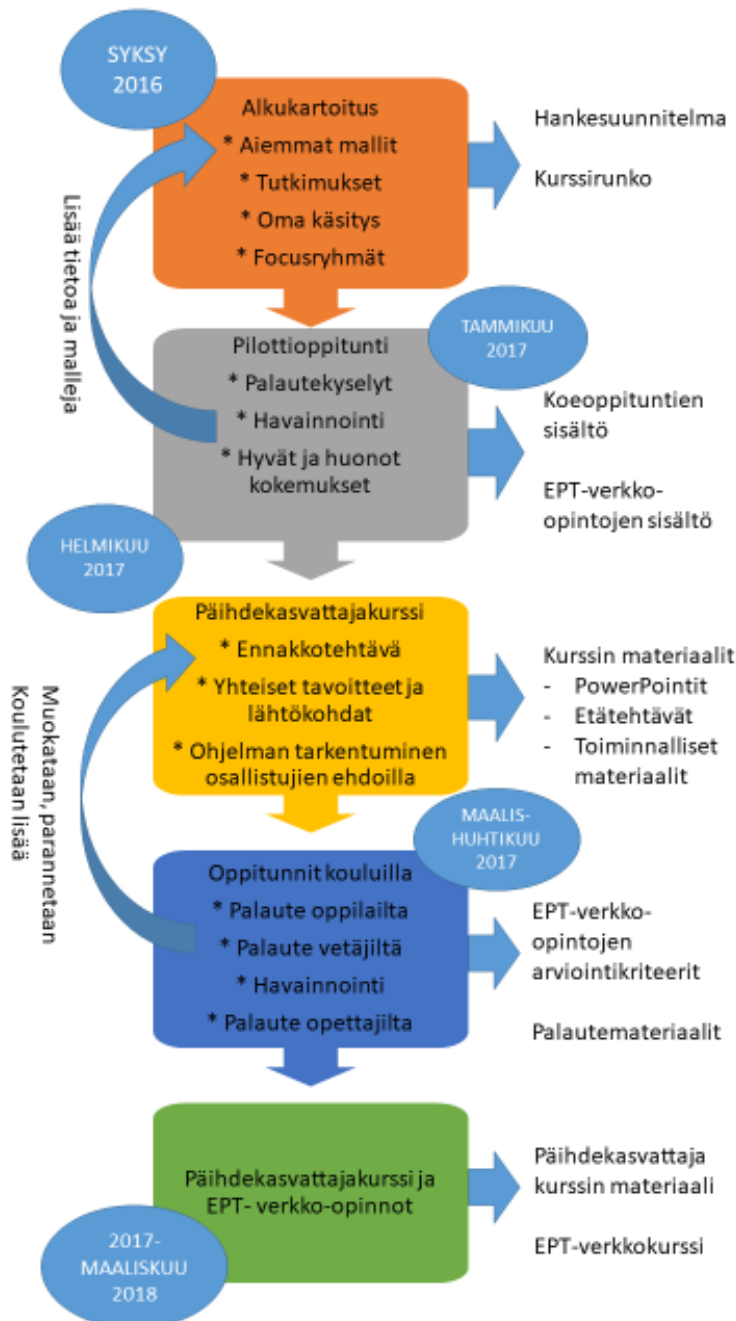
Kehittäminen voidaan nähdä konkreettisena toimintana, jolla on selkeä päämäärä ja tavoite. Se tähtää aina muutokseen, jolla tavoitellaan jotain parempaa tai tehokkaampaa kuin vanhat mallit. (Toikko & Rantanen 2009, 14-16.) Kehittämisprosessi elää koko kehittämisen ajan ja muuttaa muotoaan (Toikko & Rantanen 2009, 72-88). Kehittämistyön lähtökohtana on aina jokin organisaation tilanne, ongelma tai haaste (Heikkilä ym. 2008, 196-197). Kehittämishankkeessa korostuu hyvä suunnittelu, johtaminen ja hallinta ongelmatilanteiden välttämiseksi (Heikkilä ym. 2008, 57).

Osallistavalla tutkimus- ja kehittämisotteella kehitettäessä on tärkeää sitouttaa hankkeen yhteistyötahot ja mahdollistaa heidän osallisuus hankkeen eri vaiheissa eri tavoilla. Vuorovaikutuksellisen tutkimus- ja kehittämisasetelman luominen ja oikeat menetelmät auttavat tässä. (Puuronen 2017, 23). Osallistavan kehittämistyön painopisteinä on tässä hankkeessa ollut oppilaiden ja päihdekasvattajien kehittämistarpeiden kartoitus, osallistavan päihdekasvatus mallin kehittäminen yhdessä nuoriso- ja vapaa-ajanohjaaja opiskelijoiden ja oppilaiden kanssa kartoittamalla, kehittämällä, kokeilemalla, arvioimalla ja uudelleen suuntaamalla.

5.2 Hankkeen eteneminen ja aikataulu

Kehittämishankkeeni osallistavan päihdekasvatusmallin luominen Lohjalle noudattaa konstruktiivisen mallin vaiheita ja toimintatutkimuksellista ajattelutapaa. Siinä on korostettu yhteisöllistä ja osallistavaa näkökulmaa sekä pedagogista työtettä. Lähtökohtana päihdekasvattajien kouluttamisessa on pidetty heidän asiantuntijuuttaan ja eteenpäin on

menty tasavertaisella ja vuorovaikutteisella keskustelulla. Menetelmä oli rankka toteuttaa tällä aikataululla, sillä päivän koulutuksen päätteeksi, seuraavan päivän alustavan suunnitelman muokkaaminen osallistujien tarpeiden pohjalta vei aikaa ja energiaa. (Salonen 2013, 16-19). Liitteessä 2 on esitelty tarkemmin aikataulu, toiminnot, menetelmät, toimitukset ja tulokset.

Kuvio 7. Kehittämishankkeen eteneminen.

5.3 Käytetyt menetelmät

Kehittämistoiminta on sosiaalinen prosessi, joka edellyttää toimintaan osallistujien aktiivista osallistumista ja vuorovaikutusta. Osallistumisen tulee perustua dialogiin, jonka avulla voidaan avoimesti tarkastella kehittämistoiminnan perusteita, tavoitteita ja toimintatapoja. Kun kehittämistoiminta on osallistavaa, dialogisuuden kautta pyritään oppimaan toisilta ja heidän toiminnastaan sekä mielipiteistään ollaan kiinnostuneita. (Toikko & Rantanen 2009, 89; 93.)

Sosiaalisia prosesseja voidaan tukea tarjoamalla toimijoille mahdollisuus osallistua kehittämiseen. Toimijalähtöisen kehittämisen lähteenä ovat kaikki ne tahot, jotka jollakin tavoin liittyvät kehitettävään toimintaan tai asiaan. Kun yhdessä pyritään kehittämään jonkin toiminnan tai palvelun käyttöä aidossa arjen toimintaympäristössä, puhutaan kontekstuaalisesta suunnittelusta. (Toikko & Rantanen 2009, 95.)

Halusin alusta asti kehittämistyöhön mukaan työyhteisön lisäksi tulevat päihdekasvattajat eli opiskelijat sekä nuoret. Kävimme paljon dialogisia keskusteluja aiheista päihteet, päihdekasvatus, valistus ja nuorten osallisuus. Lisäksi dialogia on käyty myös toiminnan kohteena olevien eli koululaisten kanssa, jotta toiminnasta saadaan mahdollisimman tehokasta huomioiden heidän tarpeensa ja ikä kautensa.

Fokusryhmähaastattelu

Fokusryhmätoiminnalla voidaan saada selville kohderyhmän tarpeita ja mieltymyksiä. Se on myös keino kehittää palveluita ja toimintamalleja. Fokusryhmässä keskitytään 5-10 hengen ryhmissä ennalta valittuun aiheeseen noin 1,5 tunnin ajaksi. Vetäjä esittelee teeman, josta on yleensä kerrottu osallistujille myös etukäteen. Apuna ei käytetä strukturoitua kysymyslistaa vaan aiheesta keskustellaan vapaasti. Keskustelun aikana opitaan toisten näkemyksistä ja löydetään uusia näkökulmia käsiteltävään asiaan. Menetelmä on hyödyllinen erityisesti silloin, jos ryhmä koostuu eri alojen ihmisistä. (Toikko & Rantanen 2009, 145; THL 2017; Pietilä 2017, 112-113).

Kehittämishankkeessani käytin fokusryhmää sekä esivaiheessa, jolloin kartoitin koululaisten näkemyksiä päihdekasvatuksesta, että päihdekasvattajakurssilla, jolloin yhdessä vapaasti keskustellen teimme yhteistä näkemystä päihdekasvatuksesta ja siitä mitä koulutukselta haetaan. Näin toimimalla oppitunnit onnistuisivat ja hyödyttäisivät koululaisia.

Aivoriihityöskentely

Aivoriihityöskentelyä voidaan kutsua myös ideointitapaamiseksi. Aivoriihen tavoitteena on tuottaa mahdollisimman paljon ideoita ja luovia ratkaisuja. Jotta mahdollisimman monien tunnistettujen ideoiden saattaminen esiin, kritiikki on ehdottomasti kielletty. Kaikki ideat merkitään muistiin ja arvioidaan vasta jälkepäin. Aivoriihi soveltuu erityisesti ideoiden ja ratkaisumallien tuottamiseen. (THL (d) 2017.)

Aivoriihi on yksi luovan ongelmanratkaisun standardimenetelmistä, jonka avulla tuotetaan ryhmässä ideoita. Sen katsotaan sopivan erityisen hyvin uusien ideoiden synnyttämiseen. Aivoriihimenetelmän avulla haetaan kehittämissuhteita tai ratkaisuja tämän hetkisiin ongelmiin, joihin toivotaan muutosta. (Lecklin 2002, 205.)

Suunnitteluvaiheessa käytimme mentoreiden kanssa aivoriihityöskentelyä, jotta saimme kaikki ideat esille. Samaa käytettiin myös ensimmäisellä kerralla päihdekasvattajaopiskelijoiden kanssa, jotta saisin heidän ideansa ja näkemyksensä esille ennen kuin aloin kouluttaa heitä. Nämä ideat sitten muuttivatkin alusta suunnittelemani koulutusohjelman jonkin verran.

Tiedonhankintamenetelmät

Kehittämistoiminnan tiedonhankintamenetelmät ovat samoja kuin tutkimuksessa käytettävät tutkimusmenetelmät. Erona tutkimuksessa käytettäviin tutkimusmenetelmiin on se, että kehittämistoiminnassa näitä menetelmiä käytetään joustavammin kuin tutkimustyössä. Esimerkkejä näistä tiedonhankintamenetelmistä ovat kyselyt, haastattelut, havainnointi sekä henkilökohtaisen kehittämispäiväkirjan pitäminen. (Salonen 2013, 23.)

Havainnointi voi olla joko ulkopuolista tai osallistuvaa. Osallistuvalla havainnoinnilla tarkoitetaan aineistonkeruutapaa, jossa tutkija osallistuu tutkimansa yhteisön toimintaan. Havainnointi on systemaattista ihmisten toiminnan ja käyttäytymisen kartoitusta. Havainnointia voidaan käyttää myös silloin, kun tutkitaan asenteita ja mielipiteitä, joita on vaikea ilmaista suoraan sanallisesti. Havainnointi voidaan yhdistää muihin menetelmiin kuten haastatteluun tai kyselyyn. (Toikko & Rantanen 2009, 143; THL (d) 2017.)

Sisäpuolisen näkökulmasta tehty havainnointi voi muodostua osallistuvaksi havainnoinniksi, jossa tutkija toimii osana havainnoitavaa tilannetta ja yhteisöä. Osallistuvaa havainnointia, joka toteutetaan 'in situ' osana todellista tutkimuskohteeseen liittyvää yhteisöä, kutsutaan kenttätyöksi. (Jyväskylän yliopisto 2017.) Havainnoinnilla voidaan saada välitöntä ja suoraa tietoa yksilöiden ja ryhmien toiminnasta ja käyttäytymisestä (Hirsijärvi ym. 2009, 213). Osallistavassa havainnoinnissa tutkivassa yhteisössä pyritään saamaan aikaan muutos, joka jatkuisi vielä tutkimuksen loputtua. Kyse on siis oppimisesta, joka mahdollistaa muutoksen, jopa pysyvän. Tällainen toiminta viittaa ongelman ratkaisuun ja toimintatutkimukseen. (Kananen 2014, 67.)

Osallistuvaa ja osittain osallistavaa havainnointia käytin jatkuvasti. Koeoppitunneilla tein havainnoista muistiinpanoja, sillä monesti etenkin nuoret sanovat jonkun olevan ihan kivaa, vaikka ilmeet ja käyttäytyminen kertoisivat jotain ihan muuta. Myös päihdekasvattajakurssilla havainnointi oli tärkeä osa kurssin kehittämistä, sillä tekemieni havaintojen pohjalta pystyin muuttamaan seuraavien päivien ohjelmaa, jos huomasin, ettei kaikki kyenneet oppimaan PowerPointista haluamiani asioita. Toimintatutkimuksellisessa näkökulmassa on perusteltua, että myös työntekijä on aktiivisena osallistujana ja vaikuttajana. Oleellista on kuitenkin se, että työntekijä on mukana kehittämässä ja mahdollistamassa, ei ainoastaan ohjaamassa ja opettamassa. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 81–83.) Myös esimerkiksi kiinnostaville, keskustelua herättäville asioille annoin lisää aikaa, joka tarkoitti muun aikataulutuksen muuttamista. Kävin myös tarkkailemassa päihdekasvattajien pitämiä oppitunteja, joissa havainnoin oppilaita ja opettajia osallistumalla itse ihan ryhmäläisenä.

Kyselyt

Kyselyaineiston keruussa on yksi survey-tutkimuksen keskeinen menetelmä. Sillä tarkoitetaan sellaisen kyselyn muotoa, jossa aineisto kerätään standardoidusti ja jossa kohdehenkilöt muodostavat otoksen tai näytteen perusjoukosta. Aineisto käsitellään yleensä kvantitatiivisesti. Kyselytutkimuksen etuna on se, että niiden avulla voidaan kerätä laaja tutkimusaineisto. (Hirsijärvi ym. 2009, 193-195.)

Kyselylomake on monipuolinen ja mukautuva tiedonkeruumenetelmä. Lomakkeen suunnitteluun ja kysymyksien on panostettava, sillä ne luovat edellytykset tutkimuksen onnistumiselle. Lomakkeen pituus kannattaa huomioida, sillä esimerkiksi alakoululaisille yleisenä ohjenuorana voidaan pitää kahta sivua. Kysely voidaan toteuttaa monella tavalla,

joko niin että tutkija on paikalla tai ei ole. Etu ryhmässä tehtävässä kyselyssä, jossa tutkija on paikalla, on se, että vastaajat voivat epäselvissä asioissa kysyä. Tällöin tutkimuksen luotettavuus kasvaa. (Valli 2007, 102-107.)

Esivaiheessa pidettyjen oppituntien jälkeen oppilaat täyttivät palautekyselyn koskien oppitunteja (Liite 3). He arvioivat tunnit asteikolla 4-10 ja lisäksi sanallisesti kolme asiaa, jotka jäivät mieleen sekä muuta kohdassa arvioivat puutteita ja oppituntien pituutta ja sisältöä. Lisäksi vedin itse noin 30 sovellettua päihdekasvatustuntia kuudennen luokan oppilaille. Otin siihen osioita päihdekasvattajakurssilta ja kysyin noin puolelta ryhmistä kirjallisen palautteen. Myös suullista palautetta sain siitä, että keskustelevat ja osallistavat oppitunnit koettiin normaaleja luentoja paremmiksi ja toimivammiksi vaihtoehdoiksi.

Palautekysely lähiopetuksesta laitettiin sähköpostilla (Liite 4). Tämä toteutettiin siksi, että loppuun jäi niin vähän aikaa, ettei sitä olisi ehditty tehdä huolella ja etsien kehittämiskohteita. Toinen kysely toteutettiin tuntien vetämisen jälkeen, jotta saatiin kehittämissideat ja mahdolliset epäkohdat tietoon. Näin koulutusta voidaan tarvittaessa suunnata uudelleen.

Haastattelut

Haastattelu on yksi käytetyimpiä tiedonkeruutapoja. Haastattelussa tutkija ja haastateltava keskustelevat haastattelutyypistä riippuen enemmän tai vähemmän strukturoidusti (järjestelmällisesti) tai laveasti asioista, jotka kuuluvat tutkimusaiheeseen. Erotuksena arkisesta keskustelusta tai vaikkapa sanomalehtijuttua varten tehtävästä tai psykologian tekemästä haastattelusta, tutkimushaastattelulla on selkeä päämäärä: tutkimustehtävän suorittaminen. Haastattelua siis käytetään tutkimusaineiston saamiseksi, ja aineistoa puolestaan on tarkoitus analysoida ja tulkita tieteellisen tutkimustehtävän selvittämiseksi. (Hirsjärvi & Hurme 2008, 34, 42.)

Teemahaastattelua käytetään silloin kun ilmiötä ei tunneta ja halutaan lisätä ymmärrystä kohteesta. Haastattelu edellyttää tutkittavan ja tutkijan läsnäoloa. Teema on laajempi kokonaisuus kuin kysymys ja se on aihe tai ilmiö, josta keskustellaan. Keskustelu etenee haastateltavan ehdoilla, mutta tutkija voi esittää tarkentavia kysymyksiä. Teemahaastattelun avulla tutkija oppii ymmärtämään ilmiötä. (Kananen 2014, 76-77.) Teemahaastattelu on eräänlainen keskustelu, joka tapahtuu tutkijan aloitteesta ja ehdoilla, mutta jossa

vuorovaikutus tilanteessa selvitetään haastateltavilta häntä kiinnostavat asiat aihepiiriin liittyen (Eskola 2007, 25).

Kun oppitunnit oli pidetty, haastattelin paria päihdekasvattajaa ja paria oppitunneille osallistunutta koululaista. Tällä varmistin tarjotun päihdekasvatuksen laatua. Lisäksi voimme jatkoa varten muokata sekä koulutusta että oppitunteja, jos huomaamme puutteita ja epäkohtia.

5.4 Ideasta hankkeeksi

Tarve kehittämishankkeelle nousi työstä ja tarpeesta tarjota enemmän ja parempaa päihdekasvatusta Lohjalla. Tässä vaiheessa ideaa kirkastettiin mentoreiden kanssa ja alettiin hankkia yhteistyötahoja. Ensimmäiseen pilottiin valikoitui yhteistyö tahoksi Kanneljärven opisto. Koekouluksi saimme Järnefeltin koulun (yläkoulu) ja siihen oppilaita syöttävät alakoulut Risti, Rauhala ja Karjalohja. Lisäksi otimme maantieteellisestä syystä mukaan Sammatin koulun. Tässä vaiheessa kehittämishanke meinasi laajentua koko Suomessa tarjottavaksi verkko-opinnoksi, mutta saimme rajauksen tehtyä niin, että kehittämishankkeeni on yksi osa laajempaa EPT verkko-opintoa. Verkko-opintojen kehittäminen tapahtui kuitenkin tammikuusta alkaen tämän kehittämishankkeen sivussa. Tässä vaiheessa tein hankesuunnitelman, jossa mm. esittelin laajemmin mukana olevat tahot, hankkeen tavoitteet ja alustavaa suunnitelmaa sen toteuttamiseksi.

Kun idea alkoi kirkastua, sain mukaan toimintaan Kanneljärven opistolta kuusi nuorisoohjaja ja vapaa-ajanohjaajaopiskelijaa (Nuva), joista kaksi opiskelee monimuotona ja loput perusopiskelijoina. Seuraavaksi selviteltiin mihin opintoihin opiskelijat saavat sijoitettua 5 osaamispisteen laajuisen päihdekasvattajakurssin. Yhdessä päädyimme sen käyvän useampaankin osioon, esimerkiksi sosiaaliseen vahvistamiseen. Tuolloin se oli sijoitettu ohjaus eri toimintaympäristöissä -osioon.

Suunnitteluvaiheessa suurin osa ajasta meni olemassa oleviin malleihin tutustumiseen, niiden onnistumisiin ja puutteisiin. Malleja on lukuisia ja eniten niistä meille tarjosi Turun kaupungin käyttämä Päihdetietoa- ja taitoa -malli sekä MLL:n Alkoholi – jokaisen oma asia? -malli. Tarkoituksella jätin suunnittelun sille tasolle, että tiesin mitä haluan päihdekasvattajien vähintään tietävän ja osaavan, jotta he voivat mennä pitämään oppitunteja

kouluille. Tämä valinnan tein siksi, että saan heidän osaamisen, kokemukset omilta koululaisajoilta sekä heidän persoonalliset tavat kohdata nuoria ja keskustella heidän kanssaan mahdollisimman hyvin käyttöön.

5.5 Tarpeiden kartoitus

Kenttätyö alkoi kouluilla, joissa keräsin eri pienryhmissä tietoa ja nuorten käsityksiä siitä, millainen päihdekasvatus toimii heidän mielestään. Samaa kartoitusta tein myös nuorisotaloilla avoimissa illoissa. Minua kiinnosti mielipiteet siitä, millainen päihdekasvatus on hukkaan heitettyä aikaa. Päihdekasvatuksen aloitusikä sekä se, milloin sitä pitää saada kiinnostivat eniten. Näin voimme suunnata tuntien sijoittelun oikein.

Sain nuorilta kouluilla, nuorisotaloilla ja asiakastyössä palautetta siitä, että ei ole ketään kenen kanssa voi keskustella päihhteistä ilman, että aikuiset luulevat päihhteiden olevan nuorelle ongelma. Tästä syystä tein jo heti päätöksen, että meidän päihdekasvatustunneilla annetaan tilaa spontaanisti syntyville keskusteluille ja muun tuntien ohjelman on oltava muunneltavissa, lyhennettävissä ja jopa poistettavissa. Näin toimimalla keskusteluille tulee tilaa. Pentti Kempin (1997) mukaan nuori tarvitsee aikuista peilikseen eli löytääkseen oman todellisen minänsä. Siihen tarvitaan avointa keskustelua myös päihhteistä, jotka eivät saa olla tabu vanhemmille, opettajille eikä muille kasvattajille. (Kempin 1997, 15.)

Esivaiheessa kävin kolmen opiskelijan kanssa vetämässä koeoppitunnit kolmelle kahdeksasluokkalaisten ryhmälle ja keräsimme niistä kirjallisen palautteen sekä havainnoimme oppilaiden reaktioita oppitunnin toiminnallisiin harjoituksiin. Lisäksi keräsin opiskelijoiden palautteen, miten tunnit heidän mielestään toimivat ja miltä niiden vetäminen tuntui.

Koeoppitunnin testiryhmä

Tutustuttuani laajasti erilaisiin päihdeoppituntien materiaaleihin ja luettuani aiheesta tehtyjä tutkimuksia, laadin oppituntirungon (Liite 5). Yhdistelin erilaisia tehtäviä, niin että sain niistä kokonaisuuden, joka täyttää hyvän päihdekasvatuksen kriteerit. Koska kyse oli kahdeksasluokkalaisten sovituisista päihdekasvatustunneista, laadin ohjelman kaksois-

oppitunnille eli 90 minuuttia, enkä voinut lähteä testaamaan koko kolmen kokonaisuutta. Lähdin koekäyttämään oppitunnin kolmelle ryhmälle kahdeksannen luokan oppilaita. Tunneilla oli mukana opiskelijoita, jotka myöhemmin osallistuivat päihdekasvattajakurssille. Heiltä sain palautetta siitä mikä oli vaikeaa ja mikä helppoa sekä kehittämisideoita.

Kolme ryhmää olivat hyvin samanlaisia ja kaikkien arviot olivat numeraalisesti noin 8,3 ja sanallinen palaute oli pääasiallisesti hyvää. Havainnointi osoitti, että oppilaiden motivaatioon vaikutti mm. se millä tunnilla päihdekasvatusta pidettiin. Kotitaloustunnit menettäneet lämpenivät hitaammin kuin ruotsin kielen tunnit menettäneet oppilaat. Aamupäivällä olleet tunnit olivat helpompia vetää, kun nuoret eivät olleet väsyneitä. Vedin itse ensimmäisen ja toisen ryhmän ja kolmannessa olin tarkoituksellisesti syrjempänä ja opiskelijat ottivat vetovastuun. Palautteista huomasin hyvin tuntien interaktiivisuuden eli toisilla tunneilla nousivat enemmän esille tietyt asiat nuorten tarpeiden ja nostojen pohjalta.

Kun suunnitellaan päihdekasvatusoppitunteja kouluille, on hyvä muistaa, että kolme tuplaoppituntia on ehdoton maksimi samana päivänä myös ohjaajille. Näin tuntien taso pysyy hyvänä ja virkeystaso sellaisena, että kykenee vastaamaan nuorten heittämiin kysymyksiin ja haasteisiin. Kun ohjaaja on innostunut, niin oppilaatkin innostuvat helpommin.

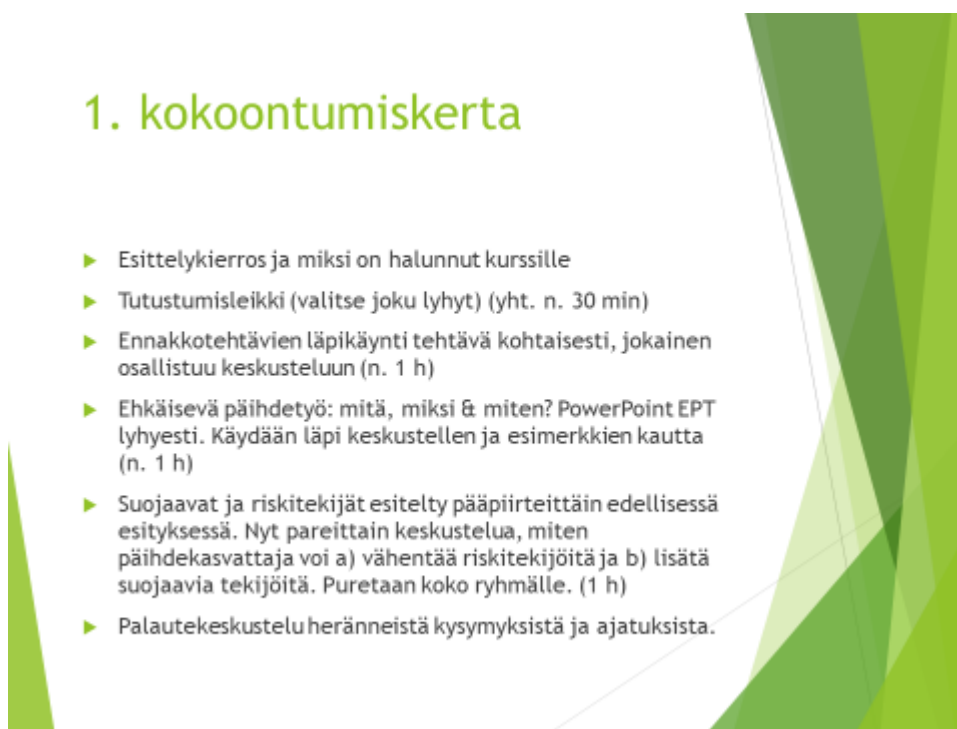

Kuva 1. Päihdekasvatus tuntien koekäyttö Nummi 31.1.2017.

5.6 Päihdekasvattajakurssin ensimmäinen versio

Nopealla tahdilla siirryimme eteenpäin eli aloitimme päihdekasvattajakurssin. Kurssi toteutettiin kahtena lyhyempänä kokoontumisena ja kahtena koko päivän koulutuksena. Lisäksi kurssilaiset saivat ennako- ja kotitehtäviä. Kurssin aikana päihdekasvattajat saivat tarvitsemaansa tietoa, esiintymistaitoa, ryhmän ohjauksen perusteita ja erilaisia menetelmiä. He itse suunnittelivat oppitunnit, jotka he menivät toteuttamaan sovittuihin kouluun kahden-kolmen hengen porukoissa. Muutamia oppitunteja kävin itse seuraamassa ja keräämässä palautetta oppilailta ja opettajilta.

Ensimmäinen kurssipäivä toteutettiin 15.2.2017 klo 16-19 Linkissä. Sitä ennen osallistujat saivat ennakkotehtävät, jotka käsiteltiin kurssilla.

1. kokoontumiskerta

- ▶ Esittelykierros ja miksi on halunnut kurssille
- ▶ Tutustumisleikki (valitse joku lyhyt) (yht. n. 30 min)
- ▶ Ennakkotehtävien läpikäynti tehtävä kohtaisesti, jokainen osallistuu keskusteluun (n. 1 h)
- ▶ Ehkäisevä päihdetyö: mitä, miksi & miten? PowerPoint EPT lyhyesti. Käydään läpi keskustellen ja esimerkkien kautta (n. 1 h)
- ▶ Suojaavat ja riskitekijät esiteltä pääpiirteittäin edellisessä esityksessä. Nyt pareittain keskustelua, miten päihdekasvattaja voi a) vähentää riskitekijöitä ja b) lisätä suojaavia tekijöitä. Puretaan koko ryhmälle. (1 h)
- ▶ Palautekeskustelu heränneistä kysymyksistä ja ajatuksista.

Kuvio 8. Päihdekasvattajakurssi 1. kurssipäivä.

Seuraava kerta toteutui 16.2.2017 klo 9-15 Nuoristalo Mestassa. Ympäristö oli ohjelmaan sopiva, sillä päivä sisälsi paljon toiminnallista harjoittelua. Paikka myös mahdollisti rennon ja luottamuksellisen ilmapiirin luomisen. Tämä oli tärkeää, jotta päihdekasvattajaopiskelijat uskalsivat sanoa omia mielipiteitään ja osallistua avoimesti keskusteluun.

2. kokoontumiskerta

- ▶ Miksi pähteitä käytetään/ miksi ei pitäisi käyttää? Vaihtoehtoja pähteiden käytölle. Paripulina tekniikalla ja lopuksi jaetaan yhdessä. Mietitään myös mitkä voisi olla nuorten syyt. (1 h)
- ▶ Pähteet - mitä ne ovat? Ainetietoutta (EHYT ry:n Päihdeilmio video ja TOSI TIETOA PowerPointit löytyy www.ehyt.fi/nuoret) ja keskustellaan millaisia asioita on tärkeää nostaa omiin PowerPointteihin kustakin päihhteestä. (2 h)

Kuvio 9. Päihdekasvattajakurssi 2. kurssipäivä.

2. Kerta jatkuu

- ▶ Pitääkö olla huolissaan:
 - ▶ Alkoholinkäytön tasot ja testit PowerPoint katsotaan ja keskustellaan. AUDIT ja ADSUME testeihin ja niiden mobiiliversioihin tutustuminen. Osallistujat tekevät itse ADSUME testin kuvitellen olevansa 16 v nuori ja sitten mietitään miten tulos puretaan nuoren kanssa. (2 h)
 - ▶ Päihderiippuvuus ja sen mekanismit (n. 30 min)
 - ▶ Päihhteiden ongelmakäyttöön puuttuminen (n. 30 min)
 - ▶ Kunnan päihdepalvelut: ehkäisevä päihdetyö ja päihdehoito (n. 30 min)

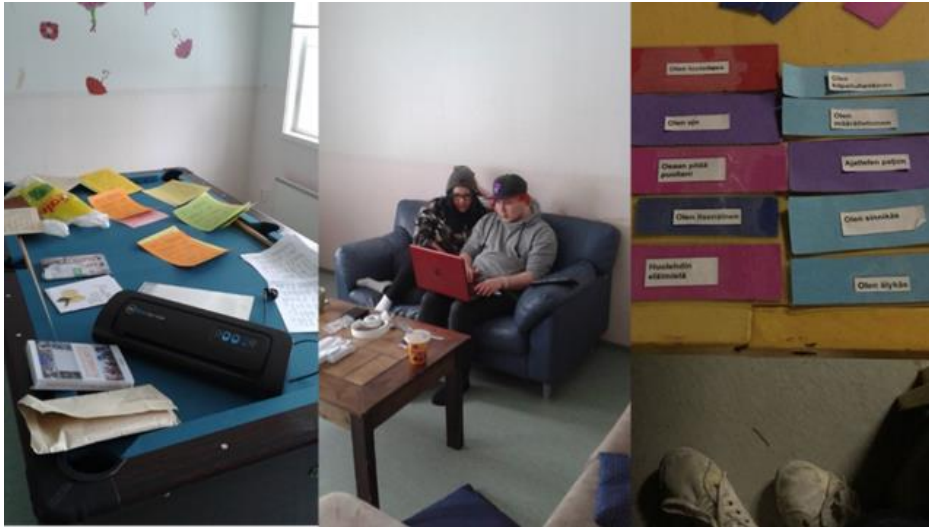
Kuvio 10. Päihdekasvattajakurssi 2. kurssipäivä jatkuu.

Kolmas kokoontumiskerta oli 20.2.2017 klo 9.30-13.30 Nuorisotalo Mestassa. Päivän teemana oli valmistaa ja koota materiaalia. Mielestäni itse tehty PowerPoint on aina luontevampaa esittää ja aineisto siinä on ajantasaista ja tarkastettua. Lisäksi päihdekasvattajat valmistivat itselleen ominaisuuskortit myöhempiä oppitunteja varten. Kortit ovat oleellinen menetelmä oppitunneilla. Niitä voi käyttää toiminallisena harjoituksena ominaisuuksien vaihtokauppa, keskustelun herättäjänä ja tapana ottaa asioita puheeksi. Kortteihin on valittu pääasiallisesti suojaavina tekijöinä toimivia ominaisuuksia, jotta pystyisimme löytämään ja vahvistamaan osallistujien omia suojaavia tekijöitä.

3. Kokoontumiskerta

- ▶ Edellisten kertojen kertaus ja käydään läpi aiheista heränneet kysymykset
- ▶ Kaikki kokoavat materiaalit yhdelle muistitikulle.
- ▶ Jaetaan parit ja pareittain päihdekasvattajat tekevät omat PowerPoint esitykset 6 luokkien oppitunteja varten. Yhdessä varmistetaan tietojen oikeellisuus ja toisille esittämällä harjoitellaan esiintymistä.
- ▶ Kaikille tehdään omat ominaisuuskortit ja samalla mietitään millaisia asioita tunneilla voi nostaa esille niiden avulla.
- ▶ (Koko päivän kesto 6 h)

Kuvio 11. Päihdekasvattajakurssi 3. kurssipäivä.

Kuva 2. Päihdekasvattajakurssilla työskenneltiin yhteistyössä.

Neljäs kokoontumiskerta oli 21.2.2017 Nuorisotalo Katulampussa. Ohjelmassa oli käytännön toiminnallisia harjoituksia, draamamenetelmiä sekä oppituntien suunnittelua pareittain. Lisäksi jaoin päihdekasvattajille omat hoidettavat luokat. Heidän tehtävänä oli sopia itse opettajien kanssa oppituntien ajankohdat ja selvittää luokan tämän hetkinen tilanne suhteessa päihteisiin.

4. Kokoontumiskerta

- ▶ Erilaisia toiminnallisia harjoituksia kuten lukulattia
- ▶ Erilaisia draamaharjoituksia kuten taksi
- ▶ Tutustuttiin MLL: Alkoholit - jokaisen oma asia? Aineistoon
- ▶ Tutustuttiin nykyiseen 6 lk oppitunti malliin (45-60 min)
- ▶ Oppituntien suunnittelu pareittain niin, että huomioidaan toiminnallisuus, tietopuoli, sosiaalinen vahvistaminen sekä vahvuudet ja suojaavat tekijät.
- ▶ Harjoitellaan oppituntien pitämistä toisille.
- ▶ (Päivän pituus 8 h)

Kuvio 12. Päihdekasvattajakurssi 4. kurssipäivä.

Tässä kehittämishankkeen vaiheessa tein kartoitusta Fokus-ryhmissä ja yhteisökeskusteluja toteutettiin mm. nuorten illoissa. Näin varmistin pysymisen oikealla polulla. Suoritin myös erilaista kartoitusta kuten kyselyt päihdekasvattajakurssin jälkeen kaikille osallistujille sekä kaikkien oppituntien jälkeen kaikille koululaisille. Näistä sain myös palautetta, joiden pohjalta selvitin, että suunnitelmat etenevät oikeaan suuntaan.

Kuva 3. Unelmointia.

Osallistuvaa havainnointia toteutin koko ajan ja saamani palautteen avulla pystyin suuntaamaan toimintaani sekä kurssilla että oppitunneilla. Kenttäpäiväkirja, jota olen pitänyt koko kehittämishankkeen ajan, on ollut avuksi. Näin voin muistella, miten mikäkin menetelmä on otettu vastaan. Päiväkirjaan olen kirjannut havaintoja osallistujien reaktioista ja palautteista, sekä omia tuntemuksia kehittämishankkeen ajalta. Lisäksi olen ottanut paljon valokuvia.

5.7 Päihdekasvattajakurssi vol2

Kehittämishankkeessa olen pyrkinyt jatkuvaan arviointiin. Jokaisessa vaiheessa on kerätty palautetta, mielipiteitä, luettu uusinta materiaalia ja päivitetty sekä koulutusta että oppitunteja. Tärkein vaihe koko hankkeessa on arvioida onnistumisia oppituntien vetäjiltä päihdekasvattajilta. Arviointia tarvitaan mm. siitä mitä jäi opettamatta, mitä ongelmia he kohtasivat ja mitä voisi tehdä paremmin. Tietysti myös palaute koululaisilta, opettajilta ja lasten vanhemmilta on tärkeää, sillä silloin voimme suunnata tuntien sisältöjä paremmin ryhmiä palveleviksi.

Kehittämishankkeen aikana saimme paljon materiaalia sovellettavaksi sekä päihdekasvattajakoulutukseen että oppitunneille. Koska jatkossa koulutusta tulee vetämään toinen henkilö, pyrin saamaan hänet mukaan viimeistelyvaiheeseen. Näin tulevat hänen vetämänsä kurssit täyttämään myös hänen kriteerinsä. Lisäksi tulee koko ajan muistaa peilata työtä Ehkäisevän päihdetyön laatutähteen, sekä muihin yleisesti hyväksytyihin kriteereihin, joita laadukkaalle päihdekasvatukselle on asetettu.

Oppituntimateriaalia on tarkoituskin olla runsaasti, jotta päihdekasvattajat voivat räätälöidä tunteja kohderyhmälle sopiviksi. Tämä edellyttää luokanvalvojan kanssa keskustelua ennen oppitunteja, jolloin saadaan käsitys ko. luokan kehitysvaiheesta ja pinnalla olevista ilmiöistä.

Tässä vaiheessa päivitin kurssirungon pilottiryhmän palautteiden, omien havaintojen ja jatkuvasti päivittyvän materiaalin pohjalta. Painotuksia vaihdettiin, mutta koko ajan on pidetty huolta, että kurssi tarjoaa opiskelijoille riittävät tiedot ja taidot suunnitella ja toteuttaa laadukasta ja toiminnallista päihdekasvatusta.

5.8 Jatkokehittäminen ja ehkäisevän päihdetyön verkko-opinnot

Pilotoinnin jälkeen loppusyksystä 2017 lähtien Kanneljärven opiston opiskelijat voivat valita 15 osp laajuisen ehkäisevän päihdetyön verkko-opintokokonaisuuden, jonka yksi osio on tämä luomani 5 osp malli. Myös 19 oppilaitosta tarjoaa samaa mahdollisuutta verkko-opintoina kevästä 2018 alkaen. Kanneljärven opistolla 5 osp eli päihdekasvattaja osuus pyritään tarjoamaan lähiopetuksena. Syksyllä 2018 on tarkoitus saada mukaan myös Luksian lähihoitajaopiskelijoita, joilla suuntautuminen on päihde- ja mielen-terveys.

Valmis tuotos sisältää päihdekasvattajakoulutuksen rungon ja materiaalin sekä oppitunneilla käytettävän materiaalin.

Valmista materiaalia on myös oppia 24/7 hankkeen verkko-opintokokonaisuus, joka laajennettiin tästä kurssista 15 osp laajuiseksi kokonaisuudeksi. Kurssi on suunniteltu niin, että sen voi suorittaa sekä opiskelijat että jo työkseen päihdekasvatuksen parissa työskentelevät ammattilaiset. Kurssi sisältää yleistietoa ehkäisevästä päihdetyöstä, päihdeistä ja laista sekä päihdekasvatuskokonaisuuden luomisen ja toteuttamisen itse valitsemalleen kohderyhmälle. Tämä ryhmä voi olla esimerkiksi koululuokka, jalkapallojoukkue tai vaikka työyhteisö.

Verkkokurssia suunniteltaessa arviointikriteerit laadittiin asiantuntijaryhmänä. Kun kriteerit olivat mielestämme riittävät, lähetimme ne arviointikierrokselle Suomen johtaville ehkäisevän päihdetyön tahoille (Liite 6). Palautteet saimme muun muassa Antti Mäunulta, Petri Kylmäselältä, Elsi Vuohelaiselta (Preventiimi), Petra Kariselta (YAD) ja Tuomas Tenkaselta (EHYT ry). Näiden palautteiden pohjalta muokkasimme ja täydensimme arviointikriteereitä, jonka jälkeen siirryimme verkkomateriaalin tuottamiseen ja verkkotalustan suunnitteluun. Näitä asiantuntijalausuntoja pystyin hyödyntämään myös päihdekasvattajakurssissa.

6 PÄIHDEKASVATTAJAKURSSIN TUOTOS

6.1 Päihdekasvattajakurssin toteutus

Päihdekasvattajakurssi toteutettiin kahtena lyhyempänä tapaamisena ja kahtena koko päivän koulutuksena. Lisäksi osallistujat tekivät ennakotehtävät sekä kotitehtäviä. Saatuaan materiaaliin tuli lisäksi tutustua tarkemmin omalla ajalla. Koska kyseessä oli työssä käyviä opiskelijoita ja lisäksi muutamia sairastumisia, huomasin tärkeäksi tehdä kaikista kerroista myös etätehtävät, jotta pystyin varmistamaan, että myös poissaolijat saivat hankittua saman tiedon. (Liite 7)

Parasta antia kurssissa oli hyvät keskustelut ja yhdessä tekeminen ja suunnittelu. Osallistujat kokivat hyväksi sen, että he suunnittelivat oppituntiansa sisältöä osittain myös kurssilla. Tällöin he pystyivät pyytämään reaaliaikaista palautetta suunnitelmilleen ja itse tekemilleen esittely Powerpoint-materiaaleille. Palautetta he saivat kouluttajan lisäksi myös toisilta kurssilaisilta. Ideoita varastettiin huolettomasti ryhmästä toiseen.

Liitteenä 8 on kurssin ohjelma ja lyhyt arviointi siitä, miten toteutus onnistui. Arvioinnin on tehnyt kouluttajapalautteiden ja havaintojen perusteella. Kurssin jälkeen toteutusta palautekyselystä (Liite 4) saatiin seuraavan laista palautetta kurssista:

Kurssista opiskelijat antoivat numeron 4-10 välillä. Kaikki olivat antaneet numeraalisen arvion. Keskiarvoksi tuli 8,7. Sitä voidaan pitää erittäin hyvänä arviona kurssille, joka kehittyi kurssin aikana ja toteutettiin ensimmäistä kertaa.

Kurssin parhaaksi anniksi koettiin oppituntien suunnittelu ja toteuttaminen kuudes luokkalaisille. ”Sai suunnitella itse tunnit nuorille ja miettiä mikä voisi olla heille parasta.” ja ”Oppilaat olivat mukavia. Hyvää keskustelua päihdeasioista. Leikit/tietovisat olivat parhaita, eikä vain istumista ja teoriaa...”. Muutenkin hyvää palautetta tuli käytännölläheisyydestä. Opiskelijat ovat selkeästi arvostaneet sitä, että heidän taitoihin ja kykyihin luotetaan ja että he pääsevät itse suunnittelemaan ja toteuttamaan päihdekasvatusta.

Kehitettäväksi osiksi nousivat kirjalliset osuudet ja se, että aikaa ja tunteja oli liian vähän. Myös oppitunteja kouluilla oltiin valmiita pitämään enemmän, joka on tärkeä tieto jatkoa ajatellen. ”Kouluja olis voinut kiertää enemmän.” Tämä saakin miettimään verkko-opintoina suoritettavaa Ehkäisevän päihdetyön kurssia, jossa myös tarkoitus suunnitella ja toteuttaa päihdekasvatusta. Verkkokurssilaisilta jää tämä lähiopetus kokonaan pois ja

keskustelut käydään verkko-oppimisympäristössä. Verkkokurssin pilottiryhmäläisille vedin yhdessä yhden päihdekasvattajakurssin käyneen kanssa Kick Off-päivän, jotta saimme heille myös kontaktiopetusta.

Kehittämiskohteeksi sanottiin, että tulisi olla enemmän aikaa esitellä toisille omia tuotoksia ja vaikka vetää tunnit toisille. Myös lisää toiminnallisia harjoitteita toivottiin. Tämä tarkoittaa sitä, että jatkossa kurssiin on syytä varata neljä kokonaista päivää, jolloin on mahdollista käyttää enemmän aikaa tuntien vetämisen harjoitteluun toisille. Toisaalta tämän he voisivat halutessaan toteuttaa myös keskenään, mutta uskon heidän haluavan juuri kouluttajan mukaan antamaan palautetta omasta työskentelystä.

Kysyin myös palautekyselyssä kurssilaisilta, onko päihdekasvatuskurssi vaikuttanut heidän omiin asenteisiin päihteistä? Siinäkin kurssilaisten lähtökohdat olivat hyvin erilaiset. Jotkut eivät itse käyttäneet ollenkaan päihteitä, jolloin myöskään kurssi ei heihin vaikuttanut. Toisilla kurssilta saatu uusi tieto on saanut heidät ajattelemaan omaa tai läheisten päihteidenkäyttöä. Muutos toiminnassahan tulee näkymään vasta pitkässä juoksussa.

Vapaa sana -osioon oli jäänyt vähemmän sanottavaa, mutta oli siellä muun muassa seuraava palaute; ”Erittäin hyvä koulutus. Näitä jatkossa lisää.” Palaute tuli opiskelijalta, jonka motivaatiosta kurssin aikana en ollut varma. Tämän koen arvokkaaksi palautteeksi siitä, että tällainen osallistava toiminta, jossa tehdään paljon itse, sopii hyvin erilaisille opiskelijoille.

6.2 Oppitunnit kouluilla

Päihdekasvattajat toteuttivat kurssilla suunnittelemansa oppitunnit pareittain ja osittain kolmen hengen ryhmissä Risti, Rauhalan, Karjalohjan ja Sammatin alakouluissa kuudesluokkalaisille. Koulut jaettiin niin, että kaikille tulee yhtä paljon vedettäviä oppitunteja. Opiskelijoiden tehtävänä oli itse sopia koulujen kanssa oppituntien ajankohdat. Vaikka kehittäjä oli ottanut yhteyttä koulujen rehtoreihin etukäteen ja pyytänyt informoimaan kuudensien luokkien opettajia tulevista yhteydenotoista, kokivat opiskelijat, että aikojen sopiminen koulujen kanssa oli haastavaa. Palautteissa oli turhautuneisuutta; Koulutuksessa oli huonointa ”se kun opettajat eivät vastanneet sähköposteihin”.

Sammatin koulussa päädyttiin vetämään kaikki kolme tuplatuntia samana päivänä, jolloin oppilailla oli koko päivä päihdekasvatusta. Tätä haluttiin testata, sillä jatkossakin yhteisten aikojen löytäminen voi tuottaa hankaluuksia ja koko päivän irrottaminen opiskelusta voi joissain tapauksissa olla helpompaa kuin kolmelle eri päivälle löytyvä aika.

Kaikissa ryhmissä kerättiin palautetta, osassa sekä numeraalinen että sanallinen ja osassa suullinen. Kirjallisissa palautteissa kuudesluokkalaisilta kysyttiin mitä jäi mieleen päihdekasvatustunneista? Mikä oli kivointa ja miksi? Ja mikä oli tylsintä ja miksi?

Mitä jäi mieleen päihdekasvatus tunneista? ”Että ei kannata käyttää päihteitä”, ”huumeet tuhoavat elämäsi”, ”Kiva tietää asioista, joista perheeni on hankaluuksissa”, ”Kaikki keskustelut”, ”Päihteet on vaarallisia”, ”Että mitä tapahtuu jos käyttää tupakkaa, nuuskaa ja alkoholia (seuraukset)”, ”Kaikki”, ”Päihteet on pahaksi keholle”. Vastaukset heijastavat sitä, että tiedolle on ollut tarvetta. Oppilaat pitivät keskusteleavasta työtteesta ja pystyivät keskustelujen pohjalta itse muodostamaan käsityksen päihteiden haitallisuudesta.

Mikä oli kivointa ja miksi? ”Unelmakartan teko, koska sai etsiä kuvia lehdistä”, ”Unelmapaperi”, ”venytys liikkeit”, Unelmakartta koska siinä sai piirtää”, ”Oikeestaan kaikki koska ne oli hyödyllisiä”, ”Keskustelu”, ”Se oma unelmatulevaisuus-juttu”, ”Se pillijuttu”, ”Kivointa oli oppia uusia asioita päihteistä ja niiden vaikutuksista”, ”Kännykkäpelit” (Ka-hoot)

Mikä oli tylsintä ja miksi? ”Ei mikään”, ”lehdistä piti leikellä kuvia”, ”venyttely juttu”, ”unelmakartta”, ”pilli juttu”, ”pilli juttu, koska piti hyppiä”, ”Tylsintä oli ne asiat, jotka tiesin jo”, ”Mikään ei ollut tylsää”, ”tää lappu”, ”Tunnin loppu”,

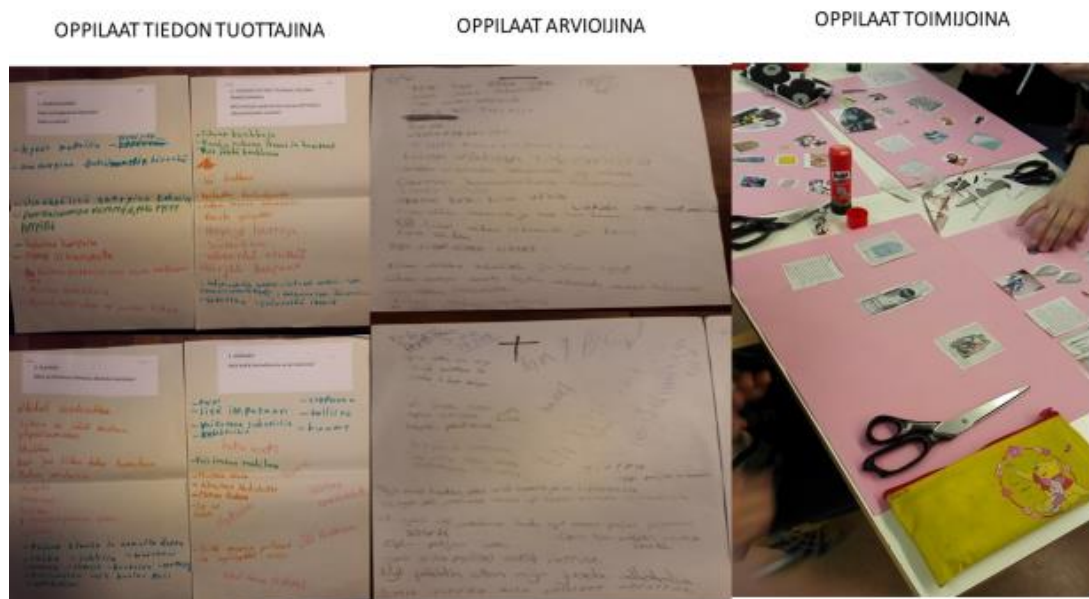
Paljon ajatuksia ja tietoja tuntuu jääneen oppilaiden päähän oppituntien aikana. Tärkeintä tunneissa on saada keskustelua aikaan ja opettaa kuudes luokkalaiset oikean tiedon lähteille. Päihteiden haittojen oppiminen korostui ensimmäisessä kysymyksessä. Kivoimmaksi asiaksi useat kokivat unelmakartan, jossa haluttiin virittää oppilaat ajattelemaan tulevaisuutta ja siellä olevia haaveita. Tehtävän aikana pystyttiin keskustelemaan asioista, jotka tukevat unelmien toteutumista ja asioista, jotka uhkaavat tai vaarantavat unelmien toteutumisen. Vastauksissa korostui eri menetelmien käytön hyödyllisyys, sillä kaikille oppiminen pelkistä PowerPoint-esityksistä ei toimi. Keskusteluista tykättiin toiminnallisuuden lisäksi.

Suurimmassa osassa vastauksista tylsin asia kohtaan oli joko laitettu ei mikään tai jätetty tyhjäksi. Toisaalta oppilaiden erilaisuus näkyy vastauksissa. Muutamat eivät pitäneet

unelmakarttatyöskentelystä tai pillitehtävästä, jossa demonstroitiin tupakoinnin aiheuttamaa keuhkohtaumaa.

Numeraaliset vastaukset olivat seuraavat; Sammatti 9, Karjalohja 8,75, Risti 9,25 ja Rauhala 9. Kaikkien keskiarvo oli näin ollen 9. Tulos oli mielestämme hyvä, mutta toisaalta vedin itse samaan aikaan tunnin (60 minuuttia) mittaisia toiminnallisia päihdekasvatus-tunteja muille Lohjan kouluille (yhteensä yli 30 luokkaa) ja keräsin niistä myös numeraaliset ja kirjalliset palautteet. Niissäkin keskiarvo oli hiukan alle 9. Toisaalta niiden tuntien kirjallisissa palautteissa tuli vahvasti esille liian lyhyt aika ja lyhyiksi jääneet keskustelut.

Palautetta oppituntien jälkeen saatiin myös vanhemmilta. Vanhemmat kertoivat, että oppilaat olivat niin innostuneita asiasta, että useammassa kodissa vanhempien tupakointi otettiin jo samana päivänä keskustelun alle. Myös into tiedon hankintaan ja jakamiseen kotona sisaruksille ja vanhemmille tuli esille muutamassa puhelin keskustelussa.

Kuva 4. Oppilaiden osallisuus oppitunneilla.

6.3 Mitä jäi käteen?

Kehittämishankkeen tuotoksiksi muodostuivat päihdekasvatusta osallistavalla otteella – kurssi materiaaleineen, ehkäisevän päihdetyön verkko-opinnot ja innostuneet päihdekasvattajat.

Päihdekasvatusta osallistavalla otteella –kurssi

Kurssista koottiin opas, jossa kurssi on esitelty vaihe vaiheelta ja esitelty materiaalia. Niiden lisäksi kurssia varten on PowerPoint esitykset; EPT lyhyesti, Alkoholin käytön tasot ja testit, päihderiippuvuus sekä päihdeittä oppitunti tyhjä pohja. PowerPointit löytyvät liitteenä. (Liite 9)

Kuva 5. Päihdekasvattajakurssin opas.

Ehkäisevä päihdetyö verkko-opinnot

Verkkokurssi on viimeistelyä vaille avattavaksi kaikille. Pilottiryhmä on testannut verkko-ympäristön toimivuuden ja arvioineet sisältöjä. Ensimmäinen opiskelija arvioitiin 15.2.2018 ja sain kunnian olla asiantuntija-arvioijana.

Omat kurssini

Ehkäisevä päihdetyö (15 osp)

SISÄLTÖ

Ehkäisevä päihdetyö - Hyvä valinta

1. Tarvitsetko apua - Kurssin ohjeistus ja viestintä
Eteneminen: 0 / 5
2. Tietopuolinen oppiminen - Ydintieto (3 osp)
Eteneminen: 0 / 5
3. Tietopuolinen oppiminen - Täydentävä ja syventävä tieto (3 osp)
Eteneminen: 0 / 15
4. Toiminnallinen oppiminen - Päihdekasvatustapahtumat toiminnassa (9 osp)
Eteneminen: 0 / 1
5. Oletko valmis näyttämään osaamisesi?
6. Opiskelijapilotti kokeilu toukokuussa 2017 - EI TULE KURSSILLE
Eteneminen: 0 / 9

Kurssityökalut

Ehkäisevä päihdetyö - Hyvä valinta

TERVETULOA EHKÄISEVÄN PÄIHDETYÖN KURSSILLE

Tervehdys! Olen lehtori Sari Huttu Kanneljärven opistolta Lohjalta ja tulen toimimaan ohjaavana opettajana tämän tutkinnonosan tekijöille.

Tervetuloa tutustumaan Ehkäisevän päihdetyön tutkinnonosan esittelyyn. Kerron sinulle hieman

Kuva 6. Ehkäisevä päihdetyö verkko-oppimisympäristössä.

Kurssin eteneminen on kuvattu animaationa, jossa kurssin teknisesti toteuttanut opettaja esittelee kurssin vaihe vaiheelta.

247 EPT kuvaus yö 15 osp

KURSSIN KUVAUS

Kurssille tulo ja alkuohjaus
Opiskelijan aiemman osaamisen arviointi ja tunnistaminen, toimintaympäristön hyväksyminen ja toimien suunnittelu yhdessä opettajan kanssa.

2. Tietopuolinen oppiminen
Opiskelija hankkii ehkäisevän päihdetyön ydintiedon ja syventävän tiedon tekemällä portfolion verkkokurssin tehtävistä. Portfolion palautus ja palaute opettajan kanssa.
3. Päihdekasvatustapahtuman suunnittelu
Opiskelija valitsee kohderyhmän mukaan menetelmän ja suunnittelee ehkäisevän päihdetyön kasvatustapahtuman. Vastuullinen työpaikkaohjaaja ja opettaja ohjaavat opiskelijaa suunnitelman tekemisessä. Suunnitelma hyväksytään opettajalla.
4. Päihdekasvatustapahtuma toimintaympäristössä
Opiskelija toteuttaa EPT:n kasvatustapahtuman (esim. teemaviikko, toistuvat tapahtumat jne.) todellisessa toimintaympäristössä ja dokumentoi sen. Vastuullinen työpaikkaohjaaja ohjaa ja seuraa tapahtumaa.
5. Asiakaspalaute ja itsearviointi
Opiskelija arvioi osaamistaan asiakaspalautteen ja itsearviointin avulla.
6. Arviointikeskus
Opiskelijan, opettajan ja vastuullisen työpaikkaohjaajan arviointikeskustelu, suunnitelmien toteutus ja saadun palautteen itsearviointiin pohjautunut tutkinnon osan arviointikriteerit peilaten.
7. Tutkinnon osa suoritettu

Kuva 7. Kurssin etenemisen kuvaus.

Kaikkiin osioihin on luotu verkkoluennot, joissa PowerPointeihin on lisätty luennoitsija esittelemään asiat selkokielellä. Halusimme mahdollistaa myös verkko-opinnoissa osallistumisen lähiopetustyyppiseen luento.

2. Perusteet - Mitä ehkäisevä päihdetyö on?

TIETO: Tee tiivistelmä luentovideosta ja kerro mitä erityistä opit luennolta. Tiivistelmä tehdään portfolioon

TIETO: Suomessa EPT ohjaa Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL). Tutustu THL:n ehkäisevän päihdetyön toimintaohjelman sivuihin 13-17 oheisen linkin kautta.

[Toimintaohjelman linkki](#)

Miksi toimintaohjelma on olemassa ja mihin sillä pyritään?

TARKKAILU: Tarkastele luennon

Mikä ehkäisevä päihdetyö??

Kuva 8. Opintomoduuleihin on upotettu luennot.

Innostuneet päihdekasvattajat

Päihdekasvattajaksi kurssilla koulutetut kuusi opiskelijaa olivat jo lähtötilanteeltaan hyvin erilaisia. Yksi osallistui kurssiin muita innottomamman oloisesti ja pari teki enemmänkin kuin kurssi olisi vaatinut. Kurssipäivinä innostus ja halu oppia sekä opettaa oli nähtävissä. Alkujännityksen laannuttua koulujen oppitunnitkin koettiin rennoiksi, osallistaviksi ja antoisiksi. Oppilaiden kanssa oli saatu aikaan hyviä keskusteluja ja valitut menetelmät oli kouluissa otettu hyvin vastaan.

Saimme päihdekasvattajien vetämistä tunteista hyvää palautetta sekä koululaisilta että opettajilta. Positiiviseksi koulut näkivät päihdekasvattajien ja mallin mukautumiskyvyn. Toisissa kouluissa (Risti ja Rauhala) oli helppoa sopia kolme 90 minuutin oppituntia ja tällöin päihdekasvattajien tekemät tuntisuunnitelmat oli helppo toteuttaa. Toisissa kouluissa (Karjalohja ja Sammatti) oli haasteita, mutta positiivista oli joustavuus. Sammatissa tunnit muokattiin niin, että koko paketti vedettiin yhdessä päivässä ja Karjalohjalla pidettiin yksi 90 minuutin tunti ja yksi pidempi jakso. Tämä oli mahdollista, sillä oppilaita oli vain kuusi ja sisältöjen toteuttaminen sujui suunniteltua nopeammin pienessä ryhmässä.

Jotta päihdekasvatuksen laadusta voidaan varmistua, jatkossa päihdetyöntekijä, nuorisohjaaja tai erityisnuorisotyöntekijä on mukana jollakin kolmesta kokoontumisesta.

Tähän päädyttiin keskusteluissa päihdekasvattajien, opettajien ja nuorisotyön työntekijöiden kanssa. Koitamme saada mallin myös opetussuunnitelmaan, jolloin tuntien sijoitteluun kouluissa on enemmän sitoutumista ja raamitusta, eikä koulukohtaisia eroja pääse syntymään.

6.4 Eettiset pohdinnat

Ehkäisevää päihdetyötä ja päihdekasvatusta mietittäessä on muistettava pitää eettiset näkökulmat mielessä. Päihdekasvatuksen on oltava eettisesti kestävää eli sitä ei saa tehdä asenteella ”keinolla millä hyvänsä”. Eettisesti hatara kasvatustapaaminen heikentää ihmisten välistä luottamusta ja vuorovaikutusta, joiden tulisi olla päihdekasvatuksen peruspilareita. Keskeisintä eettisyydessä on vahingoittamattomuuden periaate eli kasvatuksesta ei saa olla haittaa tai vahinkoa kohdehenkilölle. (Normann ym. 2016, 14.)

Nuorisotyön ammattieettinen ohjeistus antaa raamit myös nuorille suunnattuun ehkäisevään päihdetyöhön. Ohjeistus määrittelee nuorisotyön tavoitteeksi, että jokainen nuori saavuttaa omien voimavarojensa ja näkemyksensä mukaisen paikan yksilönä ja yhteiskunnan jäsenenä. Tämä mahdollistetaan tukemalla nuorten omaehtoista toimintaa ja tarjotaan mielekkäitä vaihtoehtoja vapaa-aikaan. Nuorisotyö on kohtaamista, kannustavaa kasvatusta ja yhdessä tekemistä. Tämä mahdollistuu, kun työntekijä on turvallinen, helposti lähestyttävä ja luotettava ja toimii tasapuolisesti ja oikeudenmukaisesti. Nuorisotyön tehtävä on myös vahvistaa nuorten osallisuutta. (Rauas 2012, 44-45.)

Kaikille on tarjottava sekä ennaltaehkäisevää työtä ja sosiaalista vahvistamista. Miten taataan tämä, kun koulut ovat erilaisia ja oppilaiden tarpeet ja valmiudet käsitellä asioita ovat erilaiset? Minun mallissa pääpaino on sosiaalisessa vahvistamisessa, itsetunnon kasvussa ja oikean tiedon antamisessa päihteiden vaikutuksista sekä yksilöön että lähipiiriin. Tarkoitus on herätellä oppilaan omia ajatuksia ja vahvistaa suojaavia tekijöitä sekä saada heidät huomaamaan elämässään olevat riskitekijät. Tällöin he voivat itse pyrkiä karsimaan elämästään riskitekijöitä ja lisäämään suojaavia tekijöitä. Näin koen, että osallistujien itsemääräämisoikeus säilyy ja heitä arvostetaan ajattelevina yksilöinä. Tehtävät on pyritty suunnittelemaan niin, että jokainen voi vaikuttaa siihen paljonko itse haluavat elämästään ja ajatuksistaan jakaa muille.

Jotta tieto on oikeaa ja ajantasaista, olemme suunnitelleet päihdekasvattajakurssin niin, että päihdekasvattajat tekevät itse käyttämänsä materiaalin. Siihen tarvittavat tiedot he

osaavat hakea oikeista lähteistä, joihin asiantuntijat huolehtivat uuden tiedon päivittämisestä. Koulutuksessa myös korostetaan turhan pelottelun ja asioiden suurentelun olevan haitallista. Korostamme myös oppitunneilla oppilaiden osallisuutta ja keskustelujen merkitystä. Päihdekasvattajien ei tarvitse osata vastata kaikkeen vaan tarvittaessa tietoa haetaan yhdessä osallistujien kanssa ja tällöin samalla heille voidaan neuvoa lähdekriittisyyttä. Päihdekasvattajien tilanneherkkyys on tärkeää, sillä erilaisissa ryhmissä ja erilaisten nuorten kanssa keskustelujen aiheita joutuu joskus rajaamaan, jottei ketään leimata tai aiheuteta esimerkiksi kiusaamistilanteita.

Koska päihdekasvattajamallini antaa suunnattoman vastuun oppitunteja pitävälle henkilölle, olen joutunut puntaroimaan voiko kuka vaan käydä kurssin ja alkaa toteuttaa oppitunteja. Mielestäni oppilaitokset joutuvat arvioimaan opiskelijan valmiudet ennen kurssin alkua. Lisäksi verkko-opinnot ovat niin laajat ja vaativat, että uskon verkkokurssin valitsevien olevan valmiita suureen määrään tiedon hakua, itseopiskelua, suunnittelua ja lopulta tunnin vetäminen. Jotta voidaan taata heidän valmius, opettaja arvioi suunnitelman asiantuntijan avulla jo ennakkoon ja toteutettava tunti arvioidaan joko paikan päällä tai videoidusti jälkikäteen. Näin laatua ja eettisyyttä voidaan valvoa.

7 YHTEENVETO JA POHDINTA

Kehittämistyölle asetettiin suunnitteluvaiheessa kehittämistehtävät, jotka muokkaantuivat ja tarkentuivat työn edetessä. Seuraavassa olen pohtinut asetettuihin kehittämistehtäviin pääsemistä ja puutteita, joita jatkossa voidaan parantaa. Samassa yhteydessä olen pohtinut kehittämistyön ja tutkinnallisen osuuden luotettavuutta ja siirrettävyyttä.

Kartoitetaan nuorilta millainen päihdekasvatus heidän mielestään olisi toimivaa

Kartoitin nuorten mielipiteitä toimivasta päihdekasvatuksesta sekä kouluympäristössä että nuorisotalolla. Kohteina kartoituksessa oli sekä koululaisia että opiskelijoita, sillä myös päihdekasvattajakurssille osallistuneiden mielipiteet kuultiin. Menetelminä käytin fokusryhmää, kyselyä, seinätyöskentelyä, havainnointia ja keskusteluja.

Nuorten palautteesta nousi vahvasti esille se, ettei vanhakantainen ylhäältä kaadettu tieto vaikuta, etenkin jos se on vain yksittäinen tunti kerran vuodessa. He kokivat tärkeiksi asioiksi toiminnallisuuden, oikean tiedon antamisen ilman pelottelua, opastamisen oikean tiedon lähteille ja nuorten mahdollisuuden toimia tiedon tuottajana. Nuoret toivoivat monipuolista ja useiden eri tahojen antamaa päihdekasvatusta, jossa kuitenkin olisi yhteinen linja. Tutkimustenkin mukaan onnistunut päihdekasvatus toteutetaan useammalla kerralla useista eri näkökulmista tarkoituksena herätellä nuorten omaa mielenkiintoa ja prosessointia (Hippi 2001. 558).

Luomassani mallissa vastataan useaan nuorten esittämään määritelmään hyvästä ja toimivasta päihdekasvatuksesta. Kuitenkin jatkoa ajatellen tulee tätä mallia sitoa vielä enemmän terveystiedon opetukseen ja miettiä siihen yhdisteltäviä toimintoja kuten poliisin vierailua koululla sekä vanhempainiltaa. Hankkeessa oli tarkoitus kehittää tätäkin puolta, mutta koska aika oli rajallinen, keskityin saamaan toiminnallisen ja tiedollisen puolen valmiiksi.

On tietysti muistettava, että eri ryhmät, joilta tietoa toimivasta päihdekasvatuksesta olivat määrällisesti pienehköt. Laajempaa tietoa on kerätty noin sadalta nuorelta joko fokusryhmässä tai koeoppitunnilla. Kaikki Lohjan kuudesluokkalaiset kuitenkin kartoitettiin, joko päihdekasvattajien pitämien oppituntien ja niistä kerättyjen palautteiden pohjalta tai

muille kuudes luokille pidetyillä toiminnallisilla oppitunneilla, joita pidettiin kolmekymmentä. Siinä valossa vastauksia voidaan pitää luotettavina. Aika kuitenkin vasta näyttää, näkyvätkö vaikutukset vähenevinä päihdekokeiluina.

Selvitetään, millaisilla menetelmillä nuoret saadaan huomaamaan omat suojaavat tekijänsä ja niiden tuomat mahdollisuudet kieltäytyä päihteistä

Suojaavia tekijöitä ovat muun muassa yhteenkuuluvuuden, osallisuuden ja yhteisöllisyyden tunne, onnistumisen kokemukset, hyvä itsetunto, hyvät perhe- ja kaverisuhteet, kouluviihtyvyys, tiedot päihteiden käytön riskeistä ja hyvät sosiaaliset taidot (Normann ym. 2016, 10-11). Päihdekasvattajakurssilla käytettiin paljon aikaa sen miettimiseen, miten auttaa nuorta huomaamaan suojaavia tekijöitä ja millaisilla harjoituksilla niitä voidaan löytää ja vahvistaa.

Toiminnalliset harjoitukset suunniteltiin niin, että niissä kaikki saavat onnistumisen kokemuksia ja voivat myös itse valita osallistumisen tason. Käyttöön otettiin harjoitteita erilaisille ihmisille. Tietoa tuotettiin kirjoittamalla, puhumalla, leikkaamalla kuvia, näyttelemällä, kokeilemalla ja tietokilpailuilla. Toiminnot suunniteltiin niin että yksilötason lisäksi käsiteltiin lähiympäristö eli perhe ja kaverit sekä ympäröivä yhteiskunta. Osa toiminnoista suunniteltiin parantamaan sosiaalisia taitoja ja saadun palautteen mukaan toiminnalliset tunnukset useamman kerran lisäsivät myös kouluviihtyvyyttä. Käytössä olevasta materiaalista päihdekasvattajat voivat räätälöidä sopivan kokonaisuuden toiminnallisia harjoitteita kohderyhmälleen huomioiden ryhmän olemassa olevan tiedot, ryhmän vaiheen ja yksilöiden tarpeet.

Ominaisuuskortit osoittautuivat monipuoliseksi keinoksi auttaa nuorta löytämään suojaavia tekijöitä ja vastaamaan päihteille ei. Niihin poimittiin positiivisia piirteitä, jotka selitettyinä aukesivat nuorille suojaavina tekijöinä. Niiden avulla otettiin esimerkkien kautta puheeksi tilanteita, joissa nuori voi kieltäytyä päihteistä. Esimerkiksi liikunnallinen nuori sai tietoa nuuskan vaikutuksista niveliin ja rustoihin ja kun hänelle tarjotaan nuuskaa, on hänellä tietoa valintansa pohjalle. Tulevaisuus näyttää löytyykö nuorilta jatkossa kykyä kieltäytyä päihdekokeiluista. Mielessäni olen jo suunnitellut jatkoseurantaa samoille oppilaille parin vuoden päästä.

Osallistetaan opiskelijat suunnittelemaan ja toteuttamaan laadukkaita päihdekasvatuskokonaisuuksia alakoululaisille ja yläkoululaisille

Kehittämishankkeessa pystyttiin aidosti osallistamaan nuoriso- ja vapaa-ajanohjaaja-opiskelijat kehitystyöhön mukaan. Ensinnäkin kaikki osallistuivat pilottikurssille oma-aloitteisesti. Koen tämän tärkeänä, sillä aitoa osallisuutta ei voi pakotettuna syntyä. Jo ennen kurssia kolme opiskelijaa, joista kaksi myöhemmin aloitti kurssin, pääsi suunnittelemaan alustavaa kurssirunkoa. Lisäksi he osallistuivat koeoppituntien vetämiseen Nummen kahdeksaluokkalaisille. Ennen kurssia lähetetyissä ennakotehtävissä kurssilaiset pääsivät miettimään, millaisia muistoja heillä on ollut päihdekasvatuksesta tai valituksesta ja arvioimaan sen hyödyllisyyttä omassa elämässä. He myös miettivät mil-laista heidän mielestään hyvä ja toimiva päihdekasvatus on ja milloin se heidän mieles-tään tulisi aloittaa. Lisäksi heidän tuli arvioida omaa suhtautumistaan päihteisiin ja niiden käyttöön. Nämä tehtävät purettiin ensimmäisessä kokoontumisessa, jossa toteutettiin myös fokusryhmä työskentely.

Saatujen tulosten ja toiveiden pohjalta kurssia suunnattiin niin, että kurssilaiset saivat sitä tietoa mitä heiltä puuttuu. Lisäksi koettiin tärkeäksi harjoitella erilaisia toiminnallisia menetelmiä ja opettaa toisillemme uusia. Myös materiaalit eli tietopuoliset PowerPointesitykset kurssilaiset tekivät itse. Tämä koettiin tärkeäksi osioksi, sillä siinä yhdistyi tiedonhaku ja päivittäminen, uusien taitojen oppiminen, yhdessä tekeminen ja se, että kurssilaiset saivat tehdä esityksistä itselleen sopivat. Tämä on tärkeää uskottavuudenkin kannalta, sillä on helpompaa ja luontevampaa esitellä itse tekemiään, kuin toisen tuottamia materiaaleja. Samalla tieto lisääntyi niin, että päihdekasvattajat osasivat vastata tunneilla nuorten kysymyksiin. Olimme kuitenkin korostaneet koko kurssin ajan, että ei ole haitallista, vaikkei osaa vastata vaan tiedon voi hakea yhdessä oppilaiden kanssa. Täl-löin tiedon hakua ja lähdekriittisyyttä voidaan opettaa myös koululaisille.

Koska usealla kurssilaisella oli kurssin aikana joku este osallistumiselle jonakin kurssi-päivänä, tein heidän toiveestaan etätehtävät jokaiselle kurssipäivälle. Näistä etätehtä-vistä tulikin pohja verkko-opintoihin. Verkko-opintojen suunnitteluryhmään otettiin heti aluksi yksi päihdekasvattajakurssille osallistunut. Tällä haluttiin varmistaa, että nuorten ääni on kuuluvissa myös verkko-opinnoissa ja tehtäväksi annet ja keskustelualueet ovat myös nuorten mielestä toimivat.

Saadun palautteen perusteella voin todeta, että tähän tavoitteeseen päästiin kehittämishankkeen aikana. Osallistujat kertoivat kokeneensa olevansa osa kurssin suunnittelua, sisällön tuottamista ja pystyneensä itse vaikuttamaan omiin oppitunteihinsa.

Tarjotaan peruskoululaisille enemmän, monipuolisempaa ja laadukkaampaa päihdekasvatusta, jossa huomioidaan myös sosiaalinen vahvistaminen

Nykyisessä tilanteessa Lohjan kaupungin nuorisotyön päihdetyöntekijä toteuttaa tai organisoii muun henkilöstön toteuttamaan yhden oppitunnin vuosittain kaikille kuudes- ja kahdeksaluokkalisille. Lisäksi seitsemäs- ja yhdeksäsluokkalaiset osallistuvat Ehyt ry:n järjestämille HuBu-tunneille. Päihteitä käsitellään myös terveystiedossa, mutta siellä käsittelyn laajuus ja tapa ovat hyvinkin opettajasidonnaisia. Kehitetty päihdekasvatusmalli tarjoaa enemmän, sillä kuudesluokkalaiset saavat entisen 45 minuutin sijasta 270 minuuttia päihdekasvatusta. Tarkoitus on tarjota myös kahdeksaluokkalisille yhtä laaja kokonaisuus, jos saamme koulutettua tarpeeksi päihdekasvattajia.

Monipuolisuus on lisääntynyt käytettävissä olevan ajan myötä. Myös toiminnallisuus ja eri menetelmät asioiden käsittelyyn lisäävät monipuolisuutta ja laatua. Laadun varmistamiseksi kurssilaiset opetetaan hyödyntämään laatutähteä omien oppituntien arviointiin (Soikkeli ja Warsell 2013). Tämän lisäksi käytössä on Preventiimin (Normann ym. 2016, 31) muistilista, jonka avulla ennen oppitunteja päihdekasvattaja voi tarkistaa toimintansa laadun.

Olemme suunnitelleet, että jatkossa nuorisotyön työntekijöistä valitaan kaikille päihdekasvattaja pareille tuutori, joka osallistuu oppituntien suunnitteluun, mikäli päihdekasvattajat kokevat tarvitsevansa apua. Tämä tuutori myös osallistuu jollekin kolmesta oppitunnista, jolloin hän voi esitellä nuorisotyötä lyhyesti ja samalla varmistaa oppituntien laatua ja päihdekasvattajien osaamista.

Vaikutetaan opiskelijoiden omaan päihdeasenteeseen ja lisätä myös heidän tietämystään

Tieto lisääntyi kaikilla päihdekasvatuskurssin osallistujilla. Eniten he kokivat oppineensa tiedonhakua ja lähdekriittisyyttä. Myös ohjaustaidot kehittyivät ja menetelmäpankki kasvoi. Kaikki kuusi ilmoittivat, että ymmärrys ehkäisevän päihdetyön merkityksestä kasvoi.

He oppivat ymmärtämään ehkäisevän päihdetyön kuulumisen kaikkeen kasvatustyöhön. Sosiaalinen vahvistaminen, suojaavien tekijöiden löytäminen yhdessä koululaisten kanssa ja luottamuksellinen keskusteleminen yhdessä tekeminen on ehkäisevää päihdetyötä parhaimmillaan. Aina ei tarvitse edes mainita sanaa päihde. Kaksi kuudesta sanoi kiinnittäneensä kurssin jälkeen enemmän myös päihteiden saatavuuteen ja pyrkineensä aktiivisesti vaikuttamaan siihenkin.

Kukaan ei vastannut kurssin vaikuttaneen omaan suhtautumiseen päihteisiin. Tämän tulkitsin johtuneen siitä, että kysymys oli ymmärretty niin että onko oma päihteiden käyttö vähentynyt. Neljä kuudesta ei tosin käyttänyt päihteitä ollenkaan tai vain satunnaisesti alkoholia ja kaikki osallistujat olivat täysi-ikäisiä. Kahden muun osalta muut vastaukset kertoivat tiedon lisääntyneen ja ymmärryksen päihteistä ja ehkäisevän päihdetyön merkityksestä kasvaneen.

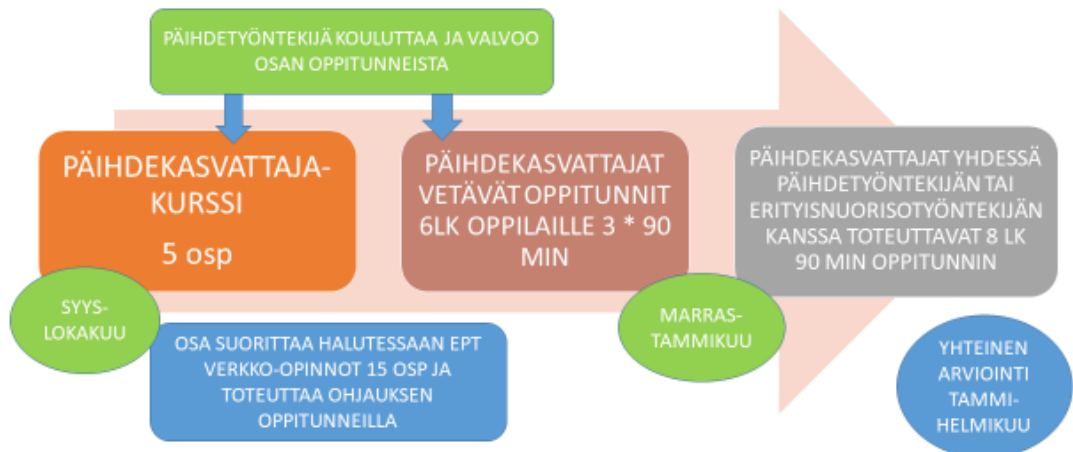
Jatkossa kurssin alkuun ja loppuun on luotava tarkemmin mittaava kysymyssarja, jolla voidaan paremmin arvioida opiskelijoiden asennemuutosta. Lisäksi olisi mielenkiintoista saada suurempi otos opiskelijoita ja mukaan enemmän sellaisia, joilla asenteet päihteiden käyttöön olisivat myönteiset. Tällöin olisi mahdollista tarkkailla, voidaanko tällaisella osallistavalla, keskustelevalla ja toiminnallisella työskentelyllä vaikuttaa myös näiden opiskelijoiden asenteisiin. Tässä tietysti piilee riski siihen, että päihdekasvatuksen laatu kouluissa voi vaihdella. Tämä voidaan estää valitsemalla parit niin, että he vahvistavat toisiaan. Tällöin tärkeään rooliin nousee myös nuorisotyön tutorin tehtävä.

Kehittämishanke oli raskas, mutta antoisa. Oli hienoa saada aktiiviset toimijat mukaan kehittämistyöhön nuorisotyöstä, Kanneljärven opistolta ja kouluista. Kaikilla oli yhteinen tahtotila lisätä ehkäisevää päihdetyötä ja tehdä sellainen koulutuspaketti, jonka laatimiseen kaikki kokevat osallistuvansa. Kuuden nuoriso- ja vapaa-ajanohjaajaopiskelijan ryhmä oli laaja kattaus erilaisia ja hiukan eri ikäisiä opiskelijoita. Opiskelijoiden heittäytyminen rohkeasti ehkäisevän päihdetyön maailmaan mahdollisti vuorovaikutteisuuksien ja saimme yhdessä tehtyä kurssista onnistuneen. Opiskelijoiden into näkyi koulujen oppitunneissa ja palaute kouluilta oli positiivista.

Jos nyt lähtisin tekemään vastaavaa kehittämishanketta, ottaisin koulun muuta henkilöstöä mukaan suunnitteluun. Tällöin saisimme päihdekasvattajille tutoreita esimerkiksi kouluterveydenhoitajista tai terveystiedon opettajista. Tällöin mallin elinkelpoisuus kou-

luissa parantuisi. Olen kuitenkin luottavainen tulevaisuuden suhteen, sillä uusi opintosuunnitelma mahdollistaa laajat opintokokonaisuudet, joihin voidaan sitoa eri oppiaineita.

Lohjan päihdekasvatusmalli

Kuvio 13. Lohjan päihdekasvatusmalli.

Päihdekasvattajakursseja on tarkoitus jatkaa vuosittain. Lisäksi sellaiset opiskelijat tai ammattilaiset, jotka suorittavat EPT-verkko-opinnot, voivat halutessaan tulla tekemään omat verkkokurssilla suunnitellut kokonaisuudet meidän koulujen oppitunneille. Tällöin suunnitelma on tehtävä tälle kolmelle 90 minuutin oppituntikokonaisuudelle.

LÄHTEET

- Aaltonen, M.; Ojanen, T.; Vihunen, R. & Vilén, M. 2003. Nuoren aika. Porvoo: WS Bookwell Oy.
- Ali-Melkkilä, S. 2010. Ehkäisevää päihdetyötä eli kansalaiseksi kasvattamista osallisuuden kautta. Teoksessa Kylmäkoski, M.; Pylkkänen, S. & Viitanen, R. (toim.) Yhteisöllisiä näkökulmia nuorten ehkäisevään päihdetyöhön. Helsinki: Humanistinen ammattikorkeakoulu HUMAK. 132-142. <http://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/38287/978-952-456-103-7.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- Alkoholilaki 1102/2017. Helsingissä 28 päivänä joulukuuta 2017. <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2017/20171102>
- Allianssin kotisivu. Viitattu 11.2.2018. <http://www.alli.fi/alli/kirjasto+ja+tietopalvelut/osallisuus+menetelmia+ja+materiaalia/>
- Anttila, Pirkko. 2007. Realistinen evaluaatio ja tuloksellinen kehittämistyö. Hamina: Akatiimi Oy.
- EMCDDA. 2011. European drug prevention quality standards. A manual for prevention professionals. European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addictions EMCDDA 2011. Viitattu 17.3.2018. <http://www.emcdda.europa.eu/publications/manuals/prevention-standards>
- EPT-ohjelma 2015. Ehkäisevän päihdetyön toimintaohjelma. Alkoholi-, huume- ja rahapelihaittojen ja tupakoinnin vähentäminen. Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 19, 2015. Viitattu 17.3.2018. http://www.e-julkaisu.fi/thl/ept_toimintaohjelma/
- Eskola, J. & Vastamäki, J. 2007. Teemahaastattelu: Opit ja opetukset. Teoksessa J. Aaltonen & R. Valli (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin 1. Juva: WS Bookwell Oy, 25-43.
- Hakkarainen, P. & Karjalainen, K. 2017. Pilvee, Pilvee. Kannabiksen käyttötavat, käyttäjät ja poliittiset mielipiteet. Yhteiskuntapolitiikka 82 (2017):1. <http://www.julkari.fi/handle/10024/131949>
- Heikkilä A.; Jokinen P. & Nurmela T., 2008; Tutkiva Kehittäminen: Avaimia tutkimus- ja kehittämishankkeisiin terveysalalla. Helsinki: WSOY Oppimateriaalit.
- Heikkinen, H. 2010. Toimintatutkimuksen lähtökohdat. Teoksessa Heikkinen, H.; Rovio, E. & Syrjälä, L. (toim.) Toiminnasta tietoon. Toimintatutkimuksen menetelmät ja lähestymistavat. Vantaa: Hansaprint Oy, 16-38.
- Heinonen, V. 1989. Kasvatustieteen perusteet. Jyväskylä: Gummerus kirjapaino Oy.
- Hippi, K. 2001. Päihdeet ja valistus. Yhteiskuntapolitiikka 66 (2001):6. 558-566. Viitattu 27.2.2018. <https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/100680/016hippi.pdf>
- Hirsjärvi, S. & Hurme, H. 2008. Tutkimushaastattelu: Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Gaudeamus
- Hirsjärvi, S. & Huttunen, J. 1995. Johdatus kasvatustieteeseen. Juva: WSOY:n graafiset laitokset.
- Hirsjärvi, S.; Remes, P & Sajavaara, P. 2009. Tutki ja Kirjoita. 15., uudistettu painos. Hämeenlinna: Kariston Kirjapaino Oy.
- Holmberg, J. 2010. Päihderiippuvuudesta elämänhallintaan. Helsinki: Edita Prima Oy.
- Huttunen, J. 2105. Terveyskirjasto. Alkoholi ja terveys. Viitattu 5.3.2018. https://terveyskirjasto.fi/terveyskirjasto/tk.koti?p_artikkeli=dlk01120#s2

Huttunen, J. 2105. Terveyskirjasto. Alkoholi ja terveys. Viitattu 5.3.2018. https://terveyskirjasto.fi/terveyskirjasto/tk.koti?p_artikkeli=dlk01120#s2

Huumauslainlaki 373/2008. Annettu Helsingissä 30 päivänä toukokuuta 2008. Saatavilla i <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2008/20080373>

Inkinen, A.; Kokkonen, J. & Ruuska, V. (toim.) 2012. Selvää synergiaa – eettisesti kantavaa päihdekasvatusta. Porvoo: Bookwell Oy.

Jenkins, R. 2006. Cannabis and young people: reviewing the evidence. Great Britain: Athenaem Press, Gateshead, Tyne and Wear.

Jokinen, H. 2006. Laatutähteä tavoittelemassa. Ehkäisevän päihdetyön laatuksiteerit. Kuopio ja Helsinki: Suomen graafiset palvelut Oy Ltd.

Jyväskylän yliopiston Koppa kotisivut. Viitattu 3.1.2018. <https://koppa.jyu.fi/avoimet/hum/meneta-mapolkuja/meneta-mapolku/aineistonhankintameneta-mat/havainnointi-eli-observointi-osallistuminen-ja-kenttaetyoe>

Kananen, J. 2014. Laadullinen tutkimus opinnäytetyönä: Miten kirjoitan kvalitatiivisen opinnäytetyön vaihe vaiheelta. Jyväskylä: Jyväskylän ammattikorkeakoulu.

Kanneljärven opiston kotisivut. Viitattu 3.1.2018. <http://www.kannelopisto.fi>

Kemppinen, P. 1997. Nuori minänsä vankina. 1 osa: alkoholi, imppaaminen, lääkkeet, huumeet, kielteinen elämä. Vantaa: Tummavuoren kirjapaino Oy.

Kiilakoski, T. 2010. Korkatut pullot, pirun kusi ja alkoholistien maksat. Teoksessa Kylmäkoski, M.; Pylkkänen, S. & Viitanen, R. (toim.) Yhteisöllisiä näkökulmia nuorten ehkäisevään päihdetyöhön. Helsinki: Humanistinen ammattikorkeakoulu HUMAK. 143-161. <http://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/38287/978-952-456-103-7.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

Kiilakoski, T. 2015. Johdanto: Kylmästä lämpimään. Teoksessa Kiilakoski, T.; Kinnunen, V. & Djupsund, R. Miksi nuorisotyötä tehdään? Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura, julkaisu 169. 14-34.

Kuntalaki 410/2015. Helsingissä 10 päivänä huhtikuuta 2015. Saatavilla <http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2015/20150410>

Kylmänen, P. 2005. Kun kaikki muutkin... Nuorten ehkäisevä päihdetyö. Tampere: Tammer-paino Oy.

Laki ehkäisevän päihdetyön järjestämisestä 523/2015. Annettu Helsingissä 24 päivänä huhtikuuta 2015. Saatavilla <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2015/20150523>

Lappalainen-Lehto, R.; Romu, M. & Taskinen, M. 2008. Haasteena päihteet. Porvoo: WSOY Opimateriaalit Oy.

Lecklin, O. 2002. Laatu yrityksen menestystekijänä. 4. uudistettu painos. Helsinki: Kauppakaari.

Lohjan kaupungin kotisivut. Viitattu 3.1.2018. http://www.lohja.fi/default.asp?kieli=246&id_sivu=35&alasisivu=35

Lohjan kaupungin nuorisotyön kotisivut. Viitattu 3.1.2018. <http://www.nuorilohja.fi>

Markkula, J. 2016. Miten laki vahvistaa kunnissa tehtävää työtä? Toimintaohjelman painopisteet ja miten niissä tuetaan kuntia? Luento Helsingissä 1.6.2016. Esitys sähköisenä: <https://www.avi.fi/documents/10191/6317021/Jaana+Markkula%2C%20THL/dd6554d2-25b8-46eb-aeac-c6799182131b>

Maunu, A. 2014. Päihteet, tunteet ja sosiaalisuus: Näkyvän päihteiden käytön näkymättömät syyt. Janus. Sosiaalipolitiikan ja sosiaalityön tutkimuksen aikakauslehti. Vol. 22. 194-206. Viitattu 27.2.2018. <https://journal.fi/janus/article/view/51202/15647>

Metsämuuronen, Jari. 2008. Laadullisen tutkimuksen perusteet. Helsinki: International Methelp.

Mannerheimin lastensuojeluliitto. 2010. Alkoholi – jokaisen oma asia? Helsinki: Miktor.

Normann, M.; Odell, H.; Tapio, M. & Vuohelainen E. Nuorisolan ehkäisevä päihdetyö – HYP-PÄÄ KYTYTIIN! (Humak julkaisuja)

Nuorisolaki 1285/2016. Helsingissä 21 päivänä joulukuuta 2016. Saatavilla <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2016/20161285>

Parviainen, L. 2005. Fokusryhmät. Teoksessa Ovaska, S.; Aula, A. & Marjaranta, P. (toim.) Käytettyvyydetutkimuksen menetelmät. Tampere: Tampereen yliopisto, 53 – 62.

Perusopetuslaki 628/1998. Helsingissä 21 päivänä elokuuta 1998. Saatavilla <http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/1998/19980628>

Pietilä, I. 2017. Ryhmäkeskustelu. Teoksessa: Hyvärinen, M., Nikander, P. & Ruusuvuori, J. (toim.) Tutkimushaastattelun käsikirja. Tallinna: Tallinna Raamatutrukikoja OU, 111-130.

Pirkanen, M. 2007. Nuorten päihdeettömyyden edistäminen. Varhaisen puuttumisen malli koulu- ja opiskeluterveydenhuoltoon. Kuopio: Kopijyvä.

Puuronen, A. 2017. Savuton tuki. Helsinki: Unigrafia.

Pylkkänen, S. & Vuohelainen, E. 2012. Ammatillisen päihdekasvatuksen eettiset toimintaperiaatteet. Teoksessa Inkinen, A.; Kokkonen, J. & Ruuska, V. (toim.) Selvää synergiaa- eettisesti kantavaa päihdekasvatusta. Porvoo: Bookwell Oy, 50-61.

Päihdelinkin kotisivut. Viitattu 10.2.2018. <https://paihdelinkki.fi/fi/tietopankki/tietoiskut/huumeet-ja-muut-paihdyttavat-aineet/kannabis-marihuana-ja-hasis>

Rauas, M. 2012. Nuorisotyön ammattieettinen ohjeistus haastaa pohtimaan, tukee ammattilaisia ja toimii huoneentauluna. Teoksessa Inkinen, A.; Kokkonen, J. & Ruuska, V. (toim.) Selvää synergiaa- eettisesti kantavaa päihdekasvatusta. Porvoo: Bookwell Oy, 36-49.

Rogers, P & Goldstein, L. 2012. Tunnista nuoren huume- ja alkoholiongelmat. Hämeenlinna: Minerva.

Salonen, K. 2013. Näkökulmia tutkimukselliseen ja toiminnalliseen opinnäytetyöhön. Opas opiskelijoille, opettajille ja TKI –henkilöstölle. Puheenvuoroja 72. Turku: Turun ammattikorkeakoulu.

Seppälä, T. 2001. Yleisimmin käytettyjä huumausaineita. Teoksessa Suomi ja huumeet. Tietopaketti huumeista. 3. uudistettu painos. Rauma: Kirjapaino West Point Oy, 10-28.

Seppänen-Järvelä, R. 1999. Luottamus prosessiin. Kehittämistyön luonne sosiaali- ja terveysalalla. Tutkimuksia 104. Helsinki: Stakes.

Sinkkonen, J. 2010. Nuoruusikä. Juva: WS Bookwell Oy.

Soikkeli, M. & Warsell, L. (toim.) 2013. Laatutähteä kiertämässä. Tampere: Juventus Print- Suomen yliopistopaino Oy. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-245-810-0>

Soikkeli, M. 2002. Miten puhua päihteistä. Jyväskylä: Gummerus kirjapaino Oy.

Soikkeli, M. 2012. Päihdekasvatus, ehkäisevä päihdetyö ja koulu. Teoksessa Soikkeli, M.; Salasuo, M.; Puuronen, A. & Piispa, M. Se toimii sittenkin – kuinka päihdevalistuksesta saa selvää. Helsinki: Unigrafia, 23-29.

Suomen perustuslaki 731/1999. Helsingissä 11 päivänä kesäkuuta 1999. Saatavilla <http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/1999/19990731>

Sydänmaanlakka, P. 2004. Älykäs organisaatio: Tiedon, osaamisen ja suorituksen johtaminen. Helsinki: Kauppakaari.

Tapio, M. 2013. Ehkäisevän päihde- ja mielenterveystyön määrittely ja ohjaus-lait, strategiat ja ohjelmat. Teoksessa Tapio, M. j& Kuula, T. (toim.) Selkenevää, myötätuulta – ehkäisevä päihde- ja mielenterveystyö nuorisosalalla. Helsinki: Humanistinen ammattikorkeakoulu, 14-33.

THL- Ehkäisevän päihdetyön laatuksiteerit, työryhmämuistio 25.1.2006

THL (b)Tilastoraportti 41/2017. Tupakkatilasto 2016. Viitattu 21.2.2018. <http://urn.fi/URN:NBN:fi-fe2017111550709>

THL (a) kotisivut. Viitattu 21.2.2018. <https://www.thl.fi/fi/tilastot/tilastot-aiheittain/paihteet-ja-riippuvuudet/alkoholi>

THL:n kotisivut. Viitattu 21.2.2018. <https://www.thl.fi/fi/web/alkoholi-tupakka-ja-riippuvuudet/ehkaiseva-paihde- ja-paihdestrategiat/ehkaisevan-paihde-tyon-tietoperusta-ja-etiikka/ehkaisevan-paihde-tyon-etiikka>

THL (c) kotisivut. Viitattu 28.3.2018. <https://thl.fi/fi/web/lapset- nuoret- ja- perheet/ tutkimustulok- sia/elintavat>

THL (d) kotisivut. Viitattu 3.1.2018. https://www.thl.fi/documents/966696/1449811/tiedonhankin- nan_ menetelmia.pdf/9ae697f0-8473-40ee-af00-8e4493ee2129

Toikko, T & Rantanen, T. 2009. Tutkimuksellinen kehittämistoiminta. 3. korjattu painos. Tampere: Tampereen yliopistopaino Oy.

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. 5. uud. p. Helsinki: Tammi.

Tupakkalaki 549/2016. Helsingissä 29 päivänä kesäkuuta 2016. Saatavilla <https://www.fin- lex.fi/fi/laki/alkup/2016/20160549>

Vahalahti, I. 2012. "VOIS ALKAA MIETTII ELÄMÄÄ" – Toisen asteen opiskelijoille suunnatun päihdetietoa ja – taitoa päihdekasvatusmallin kehittämistyön kuvaus. Sosiaalialan koulutusoh- jelma. Turku: Turun ammattikorkeakoulu.

Valli, R. 2007. Kyselylomaketutkimus. Teoksessa J. Aaltonen & R. Valli (toim.) Ikkunoita tutki- musmetodeihin 1. Juva: WS Bookwell Oy, 102-125.

Varjonen, V. 2015. Huumeilanne Suomessa 2014. THL raportti 1/2015. Tampere: Juvenes Print – Suomen Yliopistopaino Oy. <http://www.julkari.fi/handle/10024/114862>

Warsell, L. 2013. Koululaisen turvaverkko. Tampere: Juvenes print – Suomen yliopistopaino Oy. https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/104431/URN_ ISBN_ 978-952-245-841-4.pdf

Veijala, R. & Willman, M. 2005. Seiskalle ilta toimii Oulussa. Teoksessa Syrjälä J. (toim.) Vahva vanhemmuus – paras tuki nuoren kasvuun. Helsinki: Erweko Painotuote Oy.

Viljamaa, J. 2017. Mitä minä teen tämän teinin kanssa. Juva: Bookwell Digital Oy.

Vilka, H. 2015. Tutki ja kehitä (4. uud. p.). Jyväskylä: PS-kustannus.

YLE:n kotisivu. Viitattu 7.3.2018. <https://yle.fi/uutiset/3-9475299>

PÄIHTEIDEN MÄÄRITTELY TÄSSÄ TYÖSSÄ

Tupakkatuotteet; tupakka, nuuska ja sähkösavuke

Tupakkalain (549/2016) 2§:n mukaan tupakkakasvien (nicotiana) lehdistä, varsista ja rungoista valmistettua tai niitä sisältävä nautintoaine. Tupakka on muodoltaan joko poltettava, nuuskattava, imeskeltävä tai pureskeltava tuote. Lain pykälässä on luokiteltu kaikki erilaiset tupakkatuotteet.

Sähkösavukkeen käyttö on kasvava trendi. Sähkösavuke on sähköllä toimiva laite, jota käytetään kuten tavallista tupakkaa. Sähkösavukkeisiin on saatavilla sekä nikotiinittomia että nikotiinillisiä nesteitä. Vuonna 2012-2013 sähkösavukkeita oli kokeillut 17 % nuorista 12-18-vuotiaista. (Puuronen 2017, 50.)

Alkoholi

Alkoholilaki (1102/2017) määrittelee, että alkoholipitoisella aineella tarkoitetaan sellaista ainetta tai tuotetta, joka sisältää enemmän kuin 1,2 tilavuusprosenttia etyylialkoholia. Samassa on määritelty alkoholi tuotteet tilavuusprosentin mukaan eri luokkiin. Pykälässä 37 määritellään, ettei alkoholijuomaa saa myydä eikä muutoin luovuttaa vähittäismyynnissä tai anniskelussa alle 18-vuotiaalle.

Alkoholi valmistetaan yleensä luonnontuotteista käyttämällä tai tislaamalla. Alkoholi on lamaava kemiallinen aine, joka vaikuttaa hermojärjestelmään useilla eri tavoilla. (Holmberg 2017; Päihdelinkki 2018.)

Alkoholi voi tutkitusti aiheuttaa noin 60 erilaista sairautta ja vammaa kuten mielenterveyshäiriöt, syövät, sydän – ja verenkiertoelimistön sairaudet. Riskit kasvavat sitä suuremmiksi mitä suurempaa alkoholin kulutus on. Alkoholiperäinen sairaus tai alkoholimyrkytys on yksi suurimmista työikäisten kuolinsyistä sekä miehillä että naisilla. Miehillä riski on huomattava. (Holmberg 2010, 20-21; Huttunen 2015) Tästä syystä ennaltaehkäisy nuoruudessa on erityisen tärkeää.

Huumausaineet

Huumausainelaki (373/2008) määrittelee mitä aineita Suomessa pidetään huumeina. Niitä ovat huumausaineyleissopimuksen (1961) listoihin kuuluvat aineet ja valmisteet sekä kaikki huumausainetarkoituksessa käytettävät aineet, jotka ovat terveydelle vaarallisia ja ehditty listaamaan kiellettyjen aineiden listalle. Suomessa on huumausaineiden

yleiskielto eli niiden tuotanto, valmistus, tuonti Suomeen, vienti Suomesta, kuljetus, kauttakuljetus, jakelu, kauppa, käsittely, hallussapito ja käyttö ovat kielletty.

Kannabis on nuorten yleisimmin käyttämä huumausaine. Siksi päätimme päihdekasvatustunneilla pääpainon olevan siinä huumausaineiden osalta. Kannabistuotteita ovat hasis, hasisöljy ja marihuana, joita saadaan Cannabis sativa- nimisestä hamppukasvista. Kannabiksen päihdyttävä aineosa on rasvaliukoinen THC eli delta-9-tetrahydrokannabinoli. Kannabiksella on lukuisia eri käyttötapoja, kuten polttaminen tupakan tapaan, polttamalla erilaisissa piipuissa tai syömällä erilaisissa leivoksissa tai juomalla. (Päihdelinkki 2018; Seppälä 2001, 10-11.)

Amfetamiinit ovat kemiallisia fenyylityyliamiinijohdoksia, joita valmistetaan sekä laillisesti lääketeollisuudessa että laittomasti kotilaboratorioissa. Amfetamiinia esiintyy jauheena, kapseleina, tabletteina ja liuksina. Amfetamiinia käytetään suunkautta, nuuskaamalla ja suonensisäisesti. Amfetamiinin voimakkaampi muoto on metamfetamiini ja lisäksi erilaiset johdannaiset kuten ekstaasi ovat lisääntyneet Suomessa. (Päihdelinkki 2018; Seppälä 2001, 15.)

Kokaiini on kokapensaalla lehdistä jalostettua valkoista jauhetta. Kokaiini ja sen jalostettu muoto crack vaikuttavat keskushermostossa piristävästi ja kiihottavasti. Kokaiinia käytetään nuuskaamalla tai suonen sisäisesti. Crackia puolestaan poltetaan piipussa tai savukkeessa. Kokaiini aiheuttaa voimakasta psyykkistä riippuvuutta ja aineen käytön lopettaminen voi aiheuttaa käyttäjälle syvän depression. (Päihdelinkki 2018; Seppälä 2001, 19-20.)

Opiaateiksi kutsutaan huumeita, jotka valmistetaan oopiumi unikosta. Raakaopiumista, jota saadaan kasvin siemenkodasta, valmistetaan uuttamalla morfiinia ja tebaiinia, joista kemiallisesti jatkojalostetaan esimerkiksi heroiniä. Heroiniä käytetään sekä suonensisäisesti että polttamalla. Opiaatit ovat kaikista huumausaineista voimakkaimmin fyysisistä riippuvuutta aiheuttavia. (Päihdelinkki 2018; Seppälä 2001, 21-22.)

Hallusinogeenihin kuuluvat LSD, DMT, meskaliini, PCP, ketamiini ja huumesienet. Hallusigeenit aiheuttavat nimensä mukaisesti aistivääritymiä ja aistiharhoja eli hallusinaatioita. Vaikutukset ovat hyvin yksilöllisiä ja vaihtelevia ja vaihtelevat, jopa saman ihmisen eri käyttökertojen kohdalla. Hallusinogeenit ovat hajanainen ryhmä huumausaineita, joista osa on luonnosta löytyviä ja osa synteettisesti valmistettuja. Tästä syystä niitä myös esiintyy erimuodoissa kuten jauheena, liuksina, joita imeytetään lappuihin ja rouheina. (Päihdelinkki 2018; Seppälä 2001, 23-28.)

Muuntohuumeet ovat aineita, joita ei ole luokiteltu huumausaineiksi huumausainelaissa, mutta jotka muistuttavat vaikutuksiltaan tai kemialliselta rakenteeltaan huumausaineiksi luokiteltuja aineita (Päihdelinkki 2018). Erilaisia muuntohuumeita tulee markkinoille jatkuvasti ja niistä löytyy tietoa mm. Päihdelinkin sivuilta. Työntekijöiden on hyvä pysyä tietoisena uusista huumausaine ilmiöistä, sillä nuoret ovat usein ensimmäisten joukossa kokeilemassa uutta.

HANKKEEN AIKATAULU, TOIMIJAT, MENETELMÄT JA TUOTOKSET

AIKATAULU	KEHITTÄMISTYÖ	TOIMIJAT	MENETELMÄT	TUOTETUT MATERIAALIT
SYKSY 2016	<ul style="list-style-type: none"> * Kehittämistyön aiheen valinta ja toimeksiannon sopiminen ja mentorit * Yhteisöllinen OHR → idean esittely * yhteispalaverit oppilaitosten kanssa * Rehtorikokous * Aineistoihin tutustuminen ja kurssi rungon suunnittelu * Päihdekeskustelu tilaisuuden suunnittelu ja toteutus Luksialla * Nuorten kuuleminen 	<ul style="list-style-type: none"> * Nuorisotyön esimiehet * Nuorisotyön esimies, muut esimiehet, sosiaalityöntekijät, oppilashuollon henkilöstö * Kanneljärven opisto, Luksia * rehtorit * Luksia * Nuoret 	<ul style="list-style-type: none"> Ideariihet Keskustelut SWOT-analyysi Palaverit oppilaitoksissa keskustellen Kokeilevaa toimintaa Focusryhmät 	<ul style="list-style-type: none"> * Hankesuunnitelma * Kurssirunгон ensimmäinen versio * Luksian keskustelutilaisuuden runko ja materiaalit * Oppituntien sisältöä ja kurssimateriaalia
TAMMIKUU 2017	<ul style="list-style-type: none"> * Verkko-opintojen suunnittelu alkoi (13.1 ja 27.1), * Nuorten päihdeilta, * Työn esittely kouluterveydenhoitajille. * Koeoppitunnit 3 * 8 lk 	<ul style="list-style-type: none"> * Kanneljärven opisto, * Preventiimi ja muut asiantuntijat, * kouluterveydenhoitajat, * 8 lk oppilaat Nummi 	<ul style="list-style-type: none"> Ideariihi, seinäteknikat, ryhmätöyt ja keskustelut, info-tilaisuus, koeoppitunnit, havainnointi 	<ul style="list-style-type: none"> Alustava runko verkko-opinnoille (Oppia24/7), Koeoppituntien sisältö
HELMIKUU 2017	<ul style="list-style-type: none"> * Palautteen analysointi koeoppitunnit, * Kurssin sisältöjen valmisteleminen, * tiedon haku, * Hopsaus koululla, * Päihteet puheeksi koulutus Helsinki, * Päihdekasvattaja kurssin toteutus 	<ul style="list-style-type: none"> Hops opettaja, päihdekasvattaja kurssilaiset 	<ul style="list-style-type: none"> analyysit (laskennalliset ja sanalliset), keskustelut, jatkuva arviointi ja havainnointi, ennakkotehtävä 	<ul style="list-style-type: none"> yhteen vedot palautteista, koulutuksen sisältö valmistui ensimmäiseen muotoon. Materiaalia oppia24/7 verkko-opintoihin
MAALISKUU 2017	<ul style="list-style-type: none"> * Päihdekasvattajat vetävät omat oppituntinsa, * Oppia24/7 suunnittelu, * osallistuminen Nuori2017 tapahtumassa kaikkiin päihdeosioihin 	<ul style="list-style-type: none"> * päihdekasvattajat, * yhteistyö koulut, * Kanneljärven opisto, Preventiimi ja muut asiantuntijat, 	<ul style="list-style-type: none"> oppituntien testaaminen, palautteen kerääminen, valokuvaus, havainnointi, uusin tiedon päivitys ja uusin materiaali 	<ul style="list-style-type: none"> päihdekasvattajien tekemä materiaali oppitunneille, oppia24/7 arviointikohteet valmiit
HUHTIKUU 2017	<ul style="list-style-type: none"> * Oppia24/7 verkkomateriaalin työstäminen, * Päihdekasvattajilla viimeiset tunnit, * palautteen kerääminen 	<ul style="list-style-type: none"> Kannelopiston verkko vastaava 	<ul style="list-style-type: none"> ideariihi, kyselylomake, haastattelut 	<ul style="list-style-type: none"> Alustava sisältö verkkoalustaan
TOUKOKUU 2017	<ul style="list-style-type: none"> * 6lk opettajilta palautteen kerääminen, * oppilaiden palautteisiin tutustuminen, * kurssirunгон viimeistely, * oppia24/7 verkko-opinnon pilotointi 	<ul style="list-style-type: none"> * 6 lk opettajat, * kanneljärvi, * päihdekasvattaja opiskelijat ja muutama uusi pilottiin 	<ul style="list-style-type: none"> ryhmä-haastattelu, verkko-opinnon testaus → palaute ja kehittämistarpeet 	<ul style="list-style-type: none"> Lopullinen kurssirunko valmis, Verkko-kurssin minun osuus valmis
LOPPU SYKSY 2017	<ul style="list-style-type: none"> Pilotti ryhmä aloittaa verkko-opinnot 	<ul style="list-style-type: none"> Kannelopisto Kehittäjä piti Kick Off päivän 		<ul style="list-style-type: none"> Verkkokurssi
KEVÄT 2018	<ul style="list-style-type: none"> Lopullinen raportti Kurssin kokoaminen vihkoksi 			<ul style="list-style-type: none"> Raportti kehittämishankkeesta Päihdekasvattaja kurssi vihkonen

PALAUTEKYSELY OPPITUNNEISTA

- ARVOSANA PÄIHDEKASVATUS TUNNEISTA (4-10 ASTEIKOLLA) _____

- MITÄ JÄI MIELEEN PÄIHDEKASVATUS TUNNEISTA?

- MIKÄ OLI KIVOINTA JA MIKSI?

- MIKÄ OLI TYLSINTÄ JA MIKSI?

PÄIHDEKASVATTAJAKURSSI

Pilottiryhmä PALAUTEKYSELY LÄHIPÄIVISTÄ

Nimi: _____ opiskelumuoto: _____

Oppilaitos: _____ tyttö () poika ()

*Taustatiedot ovat vain kouluttajien ja vastaajan omaan käyttöön, yksittäisen henkilöiden vastaukset tai henkilöllisyys eivät tule esiin julkisesti. Vastaukset ovat luottamuksellisia. Voit vastata huoletta rehellisesti oman tuntemuksesi mukaan.

1. Minkä kouluarvosanan (4-10) antaisit koulutukselle kokonaisuudessaan? _____

2. Mikä oli parasta koulutuksessa?

3. Entä huonointa?

4. Miten koulutusta voisi mielestäsi parantaa ja kehittää jatkossa?

5. Mitkä olivat kolme tärkeintä asiaa, jotka opit koulutuksen aikana?

6. Mieti omaa suhtautumistasi päihteisiin (päihteet= tupakka, alkoholi, huumeet)

Vaikuttiko oppitunti suhtautumiseesi päihteisiin ja päihteiden käyttäjiin? 1) Kyllä 2) Ei

Jos vastasit kyllä, niin millä tavoin?

7. Vapaa sana. Kaikki ideat, joilla tehdään aina vaan parempaa tähän.

Kiitos vastauksestasi

KOEKÄYTTÖ: PÄIHDEKASVATUS NUMMI 31.1.2017

Kohderyhmä 8 lk, joille syksyllä jo pidetty ennakkokysymysten oppitunti

Aika: kaksoistunti eli 90 minuuttia

1. Aloitus 3min

Esitellään itsemme ja kerrotaan mitä tänään tapahtuu

2. Miksi päihteitä käytetään /Miksi päihteitä ei pitäisi käyttää? /Mitä vaihtoehtoja päihteiden käytölle on – harjoitus 15 min

Taululle kootaan yhdessä keskustellen ensin syitä miksi päihteitä ei pitäisi käyttää.

Näin nähdään, että on monia syitä miksi päihteitä ei pitäisi käyttää, mutta kuten tiedetään, päihteitä käytetään silti. Pohditaan yhdessä samalla tavalla, **miksi jotkut käyttävät päihteitä**. Kun listat ovat valmiit, **yhteenvetona pohditaan miten syyt käyttää päihteitä ja syyt olla käyttämättä eroavat toisistaan**. Huomataan että syyt päihteiden käyttöön liittyvät nykyisyyteen, tähän hetkeen sekä ovat positiivisia asioita, usein tunsyitä ja ne tapahtuvat minulle. Syyt miksi päihteitä ei pitäisi käyttää liittyvät tulevaisuuteen, ovat kaukaisia sekä usein negatiivisia järkisyytä ja tapahtuvat jollekin muulle. Tavoitteena on, että oppilas ymmärtää, että näitä asioita ei voi erottaa toisistaan, ne tapahtuvat samalle henkilölle ja jos käyttää päihteitä valitsee myös kaikki siihen liittyvät negatiiviset asiat. On tärkeää tiedostaa, että päihteiden kokeilu tai käyttö ei ole jokaisen oma asiaa vaan siitä seuraa riskejä ja haittoja niin itselle kuin läheisillekin.

Harjoituksen lopuksi **mietitään vaihtoehtoja päihteiden käytölle**. Ohjaaja pyytää oppilaita katsomaan listaa syistä miksi ihmiset käyttävät päihteitä ja **miettimään parin kanssa** millä muilla keinoilla kuin päihteitä käyttämällä voisi saavuttaa samat positiiviset vaikutukset. Lyhyen pulinahetken jälkeen pohditaan teemaa yhdessä ja **kirjataan asioita taululle. 10 min**

3. Hyvä minä! Itsetunnon vahvistamisharjoitus 20 min

Ominaisuuksien vaihtokauppa: Jokaiselle osallistujalle jaetaan satunnaisesti kolme ominaisuuskorttia. Osallistujia pyydetään vaihtamaan kortteja keskenään, kunnes vaihtokauppojen jälkeen jokaisella on kolme korttia, joita pitää itselleen sopivina. Kaupankäynnissä perustellaan, miksi joku kortti halutaan vaihtaa tai miksi juuri vaihdettava kortti sopii jollekin ryhmäläiselle. Tämä ominaisuus sopii sinulle, koska... Minä haluisin tuon ominaisuuden koska... Ohjaaja pitää huolen, että ryhmän sisällä tapahtuu liikkuamista. Mikäli ryhmäläisten välillä ei löydy tyydyttävää määrää vaihdettavia kortteja, voidaan lopussa käydä tukussa. (=ohjaajan jakamattomat kortit). Lopuksi jokainen esittelee omat korttinsa ja sen miten ne sopivat itselle. Jos kyseessä on iso ryhmä, jokainen osallistuja esittelee vain yhden kortin, sen jonka kokee sopivan itselleen parhaiten.

TAUKO (ainakin ryhmä 2.)

4. **Tukiverkostot – harjoitus: keneltä kysyä, mistä apua? 10 min**

Jokaista pyydetään miettimään **yksi aikuinen** kenen puoleen voisi kääntyä, jos päih-teet, päih-teiden käyttö mietityttää / haluisi kysyä jotain päih-teisiin liittyvää asiaa / ke-nelle voisi kertoa jos on huolissaan esim. kaverista / mistä saa apua? Käydään kierros läpi jokainen saa sanoa aikuisensa ja **kerätään tahot taululle nelikenttä jaon mukaan** (koti, koulu, harrastukset, viranomaiset). Yhdessä vielä käydään läpi tahot, jotka eivät ole tulleet esille. Nähdään, että jokaisen ympärillä on paljon aikuisia, joiden puoleen voi kääntyä.

5. **Unelmakartta työskentely 30 min**

Jaetaan luokahuoneeseen erilaisia materiaaleja; lehtiä, kyniä, papereita. Ohjaaja an-taa ohjeeksi tehdä **Unelmakartta-kuvakooste tulevaisuudenunelmista**: millaista elä-mää oppilas haluaisi viettää tulevaisuudessa, esim. kymmenen vuoden kuluttua. Töi-den valmistuttua ohjaaja kyselee yhteisesti, millaisia asioita oppilaat laittoivat töihinsä, millaisia unelmia heillä on. Ohjaaja kirjaa oppilaiden esittämiä asioita ylös. Kun taululle on koottu lista unelmista, ohjaaja kysyy, miten oppilaat luulevat liiallisen päih-teiden-käytön vaikuttavan tulevaisuuden unelmiin? Keskustellaan asiasta ja lopuksi todetaan, että seurauksena voi olla unelmien häviäminen saavuttamattomiin. Ohjaaja pyyhkii taulun tyhjäksi.

6. **Lopuksi 5 min**

Kiitetään tunnista ja tehdään yhteenveto tuntien viestistä. **Kootaan palaute paperille.** Lopuksi loppuleikki, esimerkiksi yhteinen pulssi

Yhteinen pulssi: Seistään piirissä käsi kädessä. Jokainen toivoo vuorollaan jotain itsel-leen tärkeää asiaa hiljaa silmät kiinni. Kevyt kädenpuristus on merkki seuraavan vuo-rosta. Kädenpuristus on kuin yhteinen pulssi, joka sykkii läpi piirin.

ASiantuntijoiden kommenttipyyntö

Alla oleva viesti lähetettiin 10.5.2017 yhteensä 16 alan asiantuntijalle.

Tervehdys sinulle ehkäisevän päihdetyön asiantuntija!

Kanneljärven opisto on mukana hankkeessa Oppia 24/7, jossa rakennetaan verkkoympäristöön soveltuvia tutkinnonosia valtakunnallisesti suoritettavaksi. Meidän tehtävänä on ollut rakentaa kokonaan uusi tutkinnonosa: Ehkäisevä päihdetyö 15 osp.

Lähdimme rakentamaan tätä, koska ajatuksemme nuorisotyössä, kasvatusalalla ja mikseipä vapaaehtoistyössäkin tälle olisi tarvetta ja sillä saattaisi olla yhteiskunnallisesti merkittävä vaikutus tehtäessä ehkäisevää päihdetyötä lasten, nuorten ja aikuistenkin parissa.

Työryhmässämme on työskennellyt:

- Preventiimistä suunnittelija Helena Sipiläinen
- Lohjan nuorisopalveluista ts. päihdetyöntekijä Anni Juntunen
- Ehkäisevän päihdetyön asiantuntija Tuomas Rouvila

sekä allekirjoittanut että projektipäällikkö Jari Suomalainen Kanneljärven opistolta.

Työryhmässä listasimme yhdessä tahot ja henkilöt, joilta olisi mahtava saada kommentteja tähänastiseen työhömmee. Jos millään ehdit lukaista tuotostamme ja kommentoimaan sitä, olemme siitä suunnattoman kiitollisia. Kovin yksityiskohtaista kommentointia emme ehkä ole vailla, mutta signaalia siitä olemmeko oikeiden asioiden äärellä, puuttuuko joku näkökulma tai onko jotain tarpeetonta, olisi meille merkittävä tieto.

Toivoisimme kommenttejanne 30.6.17 mennessä

Kiitos paljon etukäteen koko työryhmän puolesta!

Sari Huttu

p. 044 3578137

Lehtori, nuorisotyön ammattiaineet

Kanneljärven opisto

PÄIHDEKASVATTAJAKURSSI ETÄSUORITUKSET:

Nimi: _____

Montako tuntia meni tehdä tehtävät (jaottele vastaus koulutuskerroittain): _____

1. päivä ke 15.2 klo 16-noin 18 Linkissä.

- Käsiteltiin ennakkotehtävät:

Millaista päihdekasvatusta sait itse? Mikä on jäänyt erityisesti mieleen?

Millainen on hyvä päihdekasvatus? Mikä mielestäsi toimii?

Milloin se pitää aloittaa?

Oma suhtautuminen päihteisiin?

- kurssin ohjelma ja sisältö sekä tavoitteet

KATSO PP

1) PÄIHDEKASVATTAJA-KURSSI

VASTAA KYSYMYKSIIN:

- Miten meidän kurssin käyneet toteuttavat oppitunteja?

- Mistä 4 osiosta kurssi muodostuu?

- Mitä on EPT?

KATSO PP:T

1) 1 7 EPT lyhyesti 2016 ppt_

2) EHKÄISEVÄ PÄIHDETYÖ

3) 6 päihdekasvatus_2016

4) 3 4 Nuorten päihteidenkäyttö_

VASTAA KYSYMYKSIIN

- Kuka suomessa valvoo ja vastaa ehkäisevää päihdetyötä?

- Mihin asioihin EPT:llä pyritään vaikuttamaan? Nimeä kolme

- Mihin kolmeen tasoon EPT:tä voidaan kohdistaa?

- Millä tutkimuksilla nuorten päihteiden käytöstä kerätään tietoa? (Kolme)

- Mitä ilon aiheita tutkimukset nostivat esille koskien nuorten päihteiden käyttöä?

- Mietittiin mitä ovat suojaavat tekijät ja riskitekijät (löytyy PP esityksistä ja muusta materiaalista)

- Luettele vähintään kolme päihteiden käytöltä suojaavaa tekijää?

- Miksi on tärkeää auttaa nuoria löytämään itselleen suojaavia tekijöitä?

- Luettele vähintään kolme päihteiden käyttöön liittyvää riskitekijää?

2. päivä to 16.2 klo 9-15 Mestassa

- Kertausta edellisestä päivästä poissa olleille
- Tehtiin ominaisuus vaihtokauppa tehtävä ja mietittiin miten tukea / rohkaista nuorta löytämään omia suojaavia tekijöitä

TEHTÄVÄ: Tutustu PowerPointteihin (PP) ja kirjaa tähän VIISI mielestäsi parasta/useiten nuorelta löytyvää suojaavaa tekijää ja mitkä ominaisuudet vastaavat korteissa niitä ominaisuuskorteissa.

- Puhuttiin hyvistä tavoista nostaa asioita esille tunneilla

TEHTÄVÄ: Muistele tunneilta tai mieti itse muutama esimerkki miten nostaa päih- teiden vaaroja esille ns huomaamattomasti.

- Päihdetietoa osio. Tupakka, nuuska, alkoholi ja kannabis (ehyt ry:n PP:t) sekä uusimman ti 14.2 koulutuksesta saadut nuuska ja sähkösavuke ja kannabis.

TEHTÄVÄ: Tutustu yllämainittuihin PP esityksiin ja nosta kaikista päihteistä YKSI mielestäsi tärkein (puhuttelevin) pointti per päihde:

Tupakka:

Nuuska:

Sähkötupakka:

Alkoholi:

Kannabis:

- Tutustuttiin AUDIT ja ADSUME testeihin ja niiden nettiversioihin. Osallistujat tekivät omasta käytöstään AUDITin ja miettien olevansa nuori 16 v poika AD- SUMEn. PP:t riippuvuuksista, alkoholinkäytön asteet ja nuorten päihteiden käyttö.

TEHTÄVÄ: Tutustu PP 3 Alkoholinkäytön asteet ja AUDIT_2016

Millä kolmella tavalla voidaan määritellä suurkulutuksen käyttötavat?

Tee itsellesi AUDIT testi <http://www.paihdelinkki.fi/fi/testit-ja-laskurit/alkoholi/alkoholin-kayton-riskit-audit> ja pohdi tähän miten voisit omilla valinnoilla tiputtaa omia pisteitäsi.

Kuvittele olevasi 16 v poika ja tee ADSUME testi <http://nuortenlinkki.fi/testi-alue/testit/paihteet> (mobiiliversio parempi). Jos saat korkeat pisteet, mieti mitkä

kohdat ovat sellaisia, joita voisit helposti päihdekasvatuksessa nostaa niin, että nuoren pisteet laskisivat. Kirjaa alle vähintään kaksi.

-
-
- Tehtiin oppitunti harjoitus VALMAN pohjalla, jossa opiskelijat olivat kohde-ryhmä. Harjoiteltiin aikataulutusta, innostamista ja motivointia.

TEHTÄVÄ: Tutustu PP PÄIHDETIETOA JA –TAITOAvalma

- Mietittiin ja keskusteltiin tuntien kuluista ja kerroin esimerkkejä miten saada seurustelu/seksi ujutettua mukaan jne.
- ominaisuuskorttien muu käyttö; rakenna itsesi ☺
- Suunniteltiin materiaalipaketin sisältöä ja valmistamista seuraavalla kerralla.

3. päivä ma 20.2 klo 10-13 Mestassa

- Opiskelijat tekevät pareittain PP:t nikotiinituotteet(tupakka/nuuska/sähkötu-pakka), alkoholi ja kannabis. Niin, että versiot 6 lk + yläkoulu
- Muistitikuille kootaan kaikkea materiaalia mitä tarvitsevat
- tehdään ominaisuus kortit (kaikille omat)

TEHTÄVÄ: Kansioi tikulla oleva materiaali niin, että se on sinulle käyttökelpoista ja löydät tarvittavat tiedot helposti.

TEHTÄVÄ: Laadi PowerPoint esitykset omia oppitunteja varten. Tee PP:t sekä 6lk että 8lk oppitunteihin. Muista hyvät käytänteet ja ÄLÄ tee liian pitkää / tylsää. Voit käyttää pohjana tikulla olevia malleja. Muista aina tarkistaa tiedon ajankohtaisuus ja paikkansa pitävyys.

Lähetä PP:t liitteenä kun palautat tehtävän.

1. päivä ti 21.2 klo 9-16 Katulampussa

- harjoitus; lukulattia

TEHTÄVÄ: Tutustu MLL:n aineistoon Alkoholi - jokaisen oma asia?

<http://www.mll.fi/kasvattajille/paihde-ja-terveyskasvatus/paihdekasvatus-kou-luissa/alkoholi-jokaisen-oma-asia/>

Tee itsellesi lukulattia harjoitusta varten kortit (puolikas A4 johon aina VAIN se luku). Kuvaa valmiit kortit ja lähetä kuva WA-ryhmään ☺

Avaa materiaali <http://mll-fi-bin.di-recto.fi/@Bin/bd362dc8add40072288b393e4e34dd6d/1487702999/application/pdf/12775025/MLL%20onko%20alkoholi%20jokaisen%20oma%20asia.pdf> ja etsi sieltä tehtäviä jotka sopisivat mielestäsi 6 lk oppitunnille ja 8 lk oppitunnille. Perustele valintasi.

6lk:

8 lk:

- 6lk päihdetieto osuus (45-60 min) mitä siihen kuuluu (meidän viime vuoden malli)

TEHTÄVÄ:

Anni esitteli aiemmin käytetyn materiaalin 6 luokille. Tulee tehtävien liitteenä. **Tu-
tustu siihen.** Jos mielestäsi toimiva, ottakaa mukaan 6lk tunnille.

- Jaetaan luokat ja sovitaan noin about ajat (kaikki riippuu kouluista)
- Draamaharjoitukset (taksi)
- Oppituntien suunnittelua pareittain

TEHTÄVÄ: Huolehdi, että tiedät missä ryhmässä olet ja että tiedät teidän tuntien kulun. KAIKKIIN oppitunteihin tulee osallistua.

- Kirjallinen palaute kurssista (toinen tehdään oppituntien sujumisesta ja niissä huomatuista muutostarpeista tuntien jälkeen)

TALLENNA TÄYTETTY OMALLA NIMELLÄ JA LÄHETÄ ANNILLE anni.juntunen@lohja.fi PIKAI-
SESTI!

PÄIHDEKASVATAJAKURSSIN TOTEUTUMINEN ARVIOINNILLA

Toteutuneet kokoontumiset, sisältö ja palautteet/huomiot.

1. päivä ke 15.2 klo 16-noin 18 Linkissä.

- Käsiteltiin ennakkotehtävät:

Millaista päihdekasvatusta sait itse?

Millainen on hyvä päihdekasvatus?

Milloin se pitää aloittaa?

Oma suhtautuminen päihteisiin?

- kurssin ohjelma ja sisältö sekä tavoitteet
- Mitä on EPT?
- Mietittiin mitä ovat suojaavat tekijät ja riskitekijät

Aluksi osallistujat saivat tuoda näkemyksiään toimivasta ja ei toimivasta päihdekasvatuksesta ja he muistelivat, millaista itse saivat ja mitä siitä muistivat. Päädyttiin siihen, että terveystiedon tunneilla ainetietoutteen perustuva valistus oli mennyt silleen hukkaan, ettei kukaan muistanut niistä mitään. Osallistujien yhteinen kanta oli, että keskusteleva työote, nuorten kuuleminen ja toiminnallinen ovat avainasemassa. Tältä pohjalta lähdimme kehittämään meidän mallia. Yhteinen mielipide päihdekasvatuksen aloitussiestä oli ala-asteella ja 8-10-vuotiaille. Viimeistään kuudennella luokalla paljon, sillä yläkouluun siirtyessä viimeistään kokeillaan. Osallistujien oma käyttö oli suhteellisen hillittyä ja jokunen ei käyttänyt päihteitä ollenkaan (saunakaljaa lukuun ottamatta).

Kurssin ohjelma käytiin läpi ja mietittiin yhdessä kurssin tavoitteita. Tavoitteet;

- * Opiskelijat saavat perustiedot eri päihteistä ja ehkäisevästä päihdetyöstä
- * Opiskelijat saavat valmiudet pitää päihdekasvatustunteja eri-ikäisille lapsille ja nuorille sekä kertoa päihteistä eri kohderyhmille vuorovaikutteisesti, keskustelua virittäen
- * Opiskelijat suunnittelevat ja toteuttavat päihdetietoa ja taitoa tunnit toiminnallisia menetelmiä hyödyntäen 6. luokkien oppilaille sekä yläkoululaisille
- * Opiskelijat omaksuvat ammatillisen asenteen päihteisiin ja päihdeongelmiin
- * Opiskelijat saavat tietoa ja tutustumismahdollisuuden kunnassa tehtävään ehkäisevään päihde-työhön ja kunnan päihdepalveluihin
- * Päihdetietojen lisääntyminen voi vaikuttaa vähentävästi myös opiskelijoiden omaan päihteidenkäyttöön.

Ehkäisevästä päihdetyöstä puhuttiin muutaman PowerPointin verran, jotta osallistujille muodostuisi laajempi käsitys EPT:stä ja sen merkityksestä ja mitä siihen sisältyy. Koulussa annettu päihdekasvatus on vain osa laajempaa ehkäisevää päihdetyötä, johon kuuluu lisäksi saatavuuteen vaikuttaminen, haittojen vähentäminen ym. Saimme aikaiseksi hyvää keskustelua, kuinka yksittäinen kansalainen voi vaikuttaa saatavuuteen. Käytiin läpi EPT:n tasot.

2. päivä to 16.2 klo 9-15 Mestassa

- Kertausta edellisestä päivästä poissa olleille
- Tehtiin ominaisuus vaihtokauppa tehtävä ja mietittiin miten tukea / rohkaista nuorta löytämään omia suojaavia tekijöitä
- Puhuttiin hyvistä tavoista nostaa asioita esille tunneilla
- Päihdetietoa osio. Tupakka, nuuska, alkoholi ja kannabis (ehyt ry:n PP:t) sekä uusimman ti 14.2 koulutuksesta saadut nuuska ja sähkösavuke ja kannabis.
- Tutustuttiin AUDIT ja ADSUME testeihin ja niiden nettiversioihin. Osallistujat tekivät omasta käytöstään AUDITin ja miettien olevansa nuori 16 v poika ADSUMEn. PP:t riippuvuuksista, alkoholinkäytön asteet ja nuorten päihteiden käyttö.
- Tehtiin oppitunti harjoitus VALMAN pohjalla, jossa opiskelijat olivat kohde-ryhmä. Harjoiteltiin aikataulutusta, innostamista ja motivointia.
- Mietittiin ja keskusteltiin tuntien kuluista ja kerroin esimerkkejä miten saada seurustelu/seksi ujutettua mukaan jne.
- ominaisuuskorttien muu käyttö; rakenna itsesi 😊
- Suunniteltiin valokuvakorttien teettäminen nuorilla.
- Suunniteltiin materiaalipaketin sisältöä ja valmistamista seuraavalla kerralla.

Suojaavia tekijöitä käytiin läpi sekä PowerPointista, että pelaamalla ominaisuus vaihtokauppaa. Tätä menetelmää tullaan käyttämään myös koulujen oppitunneilla. Riskitekijöitä mietittiin yhdessä ja tutkittiin PowerPointin lisäksi netistä. Koettiin tärkeäksi puhua enemmän suojaavista tekijöistä ja etsiä nuorten kanssa heidän suojaavia tekijöitä. Myös riskitekijöiden tunnistaminen on tärkeää, jotta nuoret voivat itse arvioida riskejä ja tehdä fiksuja päätöksiä ja valintoja.

Katsottiin paljon PowerPointteja ja ainetietoutta. Käytiin keskustelua, mikä tiedon kaatamisen oppilaan päähän vaikuttaa päihteiden käyttöön. Todettiin, että opiskelijat tekevät omat tietopohjaiset esitykset, miettien tarkasti mitä on oleellista kertoa minkäkin ikäiselle.

Opiskelijat tekivät itselleen AUDIT testit, jonka jälkeen keskusteltiin tuloksista, kuinka lukuja saisi pienennettyä ja mikä oman päihteiden käytön merkitys päihdekasvatuksessa on. Tällä pyrin vaikuttamaan osallistujien omaan päihteiden käyttöön vähentävästi. Sitten opiskelijat asettautuivat 16 vuotiaan pojan asemaan ja tekivät ADSUME testin, jotta he oikeasti huomaavat pisteiden nousemisen ja sen, ettei voi hyväksyä nuorten päihteiden käyttöä. Lisäksi tärkeää, että osaavat tarvittaessa opastaa koululaisia, jos päätyvät joidenkin luokkien kanssa tekemään.

Käytännönharjoittelua oppitunnin vetämisestä. Tarkoitus oli, että opiskelijat huomaavat millaisiin asioihin tunnilla kannattaa kiinnittää huomiota, miten motivoida ja saada nuoret osallistumaan.

3. päivä ma 20.2 klo 10-13 Mestassa

- Opiskelijat tekevät pareittain PP:t nikotiini tuotteet (tupakka/nuuska/sähkötupakka), alkoholi ja kannabis. Niin, että versiot 6 lk + yläkoulu

- Muistitikuille kootaan kaikkea materiaalia mitä tarvitsevat
- tehdään ominaisuus kortit (kaikille omat)

Tähän päivään olisi voinut varata enemmän aikaa. Kaikilla ryhmillä oli koneet netillä käytössä, mutta PP:den teot veivät tosi paljon aikaa, koska osallistujat miettivät todella hyvin ja tarkasti tuntien sisältöjä, aikatauluja ja mitä minkäkin ikäiselle voi ja kannattaa kertoa. He olivat ymmärtäneet hyvin keskustelemaan dialogisen tunnin merkityksen. Myös se, ettei kannata lähteä yksipuoliselle pelottelu linjalle oli mennyt hyvin perille.

Ominaisuuslappujen tekoon meni aikaa ja jatkossa se voisi olla vaikka osittain kotitehtävä.

Muistitikuille ladattiin kaikki myös kouluttajan tikulla ollut materiaali ja opiskelijoille annettiin suositus itse järjestellä tikku sellaisiin kansioihin, että sen käyttäminen oppitunneilla on helppoa ja nopeaa. Jo viimeisen päivän jälkeen heille lähti lisämateriaalia ladattavaksi tikulle.

4. päivä ti 21.2 klo 9-16 Katulampussa

- harjoitus; lukulattia
- 6lk päihdetieto osuus (45-60 min) mitä siihen kuuluu (meidän viime vuoden malli)
- Draamaharjoitukset (taksi)
- Oppituntien suunnittelua pareittain
- Palaute keskustelu ja kirjallinen palaute kurssista (toinen tehdään oppituntien sujumisesta ja niissä huomatuista muutostarpeista tuntien jälkeen)
- MLL:n Alkoholi – jokaisen oma asia? materiaalin esittely ja jakaminen kaikille
- Jaetaan luokat ja sovitaan noin ajat (kaikki riippuu kouluista)

Aluksi esittelin opiskelijoille vanhan mallimme vetää kutosten tunnin eli kiertopiste työskentely ryhmittäin. Pahveihin tulevat apukysymykset aihealueittain ja käsittelyä helpottavat aputiedot jaettiin kaikkien käyttöön.

Sitten esittelin heille Draama menetelmänä Taksi harjoituksen, jossa tuoleista kootaan taksi, jossa kuski, apukuski ja kaksi takapenkkiä. Aluksi kuski ajaa itse ja ottaa kyytiin liftarin. Kun lif-tari tulee kyytiin, ottaa hän heti roolin (esim. pelokas, narkolepsinen, iloinen, humalainen) jota toteuttaa autossa. Kuski menee heti mukaan ja muistaa kuitenkin ajaa. Aina kun uusi matkustaja tulee kyytiin hän tuo roolin, jonka muut ottavat. Kun auto täynnä kierrätetään kuskista lähtien yksi kerrallaan pois, jolloin uusi mahtuu mukaan. Tämän jälkeen nuorten on helpompi tehdä muita draama harjoituksia kuten ongelmanratkaisutilanteita.

Koska opiskelijat eri työssäoppimispaikoissa, heille annettiin reilusti aikaa suunnitella tunteja kurssilla. Se oli hyvä valinta, sillä kouluttaja pystyy heti ohjaamaan suunnittelua, jos kuulostaa, että esim. ajallisesti ideat eivät toimi. Lopuksi kokeiltiin tuntien vetoa niin, että muut olivat esim. kahdeksannen luokan oppilaita. Tämä koettiin hyväksi, sillä aidossa lavastetussa tilanteessa kysymykset koululaisista tulivat yhtä yllättäen, kun ne tunneilla todennäköisesti tulevat. Opiskelijat saivat hyvää harjoitusta mm. pokaan pitämiseen ja kysymyksiin joihin ei tiedä vastausta.

Kurssin alussa oli tarkoitus, että kuusi osallistujaa muodostaa kolme paria, mutta koska yksi tekee lähes koko kurssin etänä ja toinen kipeänä viimeisen ja tärkeimmän päivän, teimme ratkaisun, että muodostamme kaksi kolmen hengen päihdekasvattaja ryhmää. Tässä näimme etuna esim. sen, että jos joku sairastuu, ei tunteja tarvitse alkaa siirtää. Jatkossa voisi olla hyvä idea, että yksi vanha päihdekasvattaja saa aina kaksi uutta, joita tukee. Tämä toisi jatkuvuutta ja varmistaisi laatua.

Palautekysely lähiopetuksesta laitettiin sähköpostilla, koska loppuun jäi niin vähän aikaa, ettei sitä olisi ehditty tehdä huolella ja etsien kehittämiskohteita. Tarkoitus on laittaa toinen kysely tuntien vetämisen jälkeen, jotta saadaan kehittämissideat ja mahdolliset epäkohdat tietoon, jotta koulutusta voidaan suunnata uudestaan.

